

178/3
1979

ISSN 0132—5981

საქართველო

საგარეო ურთიერთობების

თბილისი - 1979

პარტიისა და ხალხის მთელი საქმიანობა მიზნად ისახავს განვითარებული სოციალისტური საზოგადოების შემდგომ განმტკიცებას, კომუნისმის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის შექმნას, საზოგადოებრივი ურთიერთობის სრულყოფას, მოქალაქეთა აღზრდას კომუნისტური იდეურობის სულისკვეთებით...

პარტია ყველა პარტიული, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანიზაციისაგან, სამეურნეო ორგანოსაგან მოითხოვს კიდევ უფრო განაიტკიცონ დისციპლინა და წესრიგი, აწარმოონ გულმოდგინე ყოველდღიური ორგანიზატორული და აღმზრდელობითი მუშაობა, ინიციატივიანად და პასუხისმგებლობით ეკიდებოდნენ საქმეს, განუხრელად ასრულებდნენ მიღებულ გადაწყვეტილებებს.

სკკ ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებიდან
ვ. ა. ლენინის დაბადების 110-ე წლისთავის შესახებ

საქართველო საქართველო

№ 6

ნოემბერი
დეკემბერი
1979 წელი

შურნალი გამომდის 1926 წლის 1 მარტიდან

**საქართველოს სსრ იუსტიციის სამინისტროს,
პროკურატურისა და უმაღლესი სასამართლოს
მეცნიერულ-პრაქტიკული ჟურნალი**

ზ ი ნ ა ა რ ს ი

დაგეგმვის და სამეურნეო მექანიზმის სრულყოფის ახალი ღონისძიებანი და ჩვენი ამოცანები 3
უ. ბახტაძე — სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის კანონის შემუშავების საკითხისათვის 9

საგზოთა გილიციის დღისათვის

- ა. კავსაძე — საბჭოთა ხალხის შეუდრეკელი გუშავა 17
- კ. ლაბარტყავა — საქართველოს სსრ ტყის ახალი კოდექსი 20
- ჯ. ხეცურიანი — საბჭოთა კანონდებლობა სასჯელის უმაღლესი ზომის გამოყენების შესახებ 27

დინასტია, კოლმეობა, რეპლიკა

- მ. ქურდაძე — თანამდებობრივ დანაშაულთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხის შესახებ 40
- ლ. თაღავაძე — პიროვნება და მისი კანონიერი ინტერესები, როგორც საპროცესო გარანტიების ობიექტი სისხლის სამართლის პროცესში 50

ახალგაზრდა გამომგებლის დასახმარებლად

- ა. ხიონიძი — წინასწარ გამოქიბვაში სოციალისტური საკუთრების დატაცების არასრულად გამოვლენის მიზეზები 56
- ოფიციალური მასალა 63

СОДЕРЖАНИЕ

Новые меры по совершенствованию планирования и хозяйственного механизма и наши задачи	3
У. Бахтадзе — К вопросу разработки Закона об Юго-Осетинской Автономной области	9
<u>КЮ ДНЮ СОВЕТСКОЙ МИЛИЦИИ</u>	
А. Кавсадзе — Несгибаемый страж советского народа	17
К. Лабартвава — Новый Лесной кодекс Грузинской ССР	20
Дж. Хецуриани — О применении высшей меры наказания в советском законодательстве	27
<u>ДИСКУССИЯ, ПОЛЕМИКА, РЕПЛИКА</u>	
М. Курдадзе — О некоторых вопросах должностных преступлений	40
Л. Талаквადзе — Личность и ее законные интересы как объект процессуальных гарантий в уголовном процессе	50
<u>В ПОМОЩЬ МОЛОДОМУ СЛЕДОВАТЕЛЮ</u>	
И. Хиониди — Причины неполного выявления хищений социалистической собственности в предварительном следствии	56
Официальный материал	61

**სარედაქციო
კოლეგია:**

- თ. კაციტაძე (მთ. რედაქტორი) ა. ზარაზაძე,
- გ. ინწორველი, აკ. კარანაძე, მ. ლეკვეიშვილი,
- გ. ტყემელიაძე, ვ. ქვაჩხია, ა. შუშანაშვილი, თ. წერეთელი,
- ა. ხოჭოლავა, ს. ჯორბენაძე.

რედაქციის მისამართი, თბილისი, ალექსანოვის კრ. 103 ტ. 95.58.87, 95.88.49.

გაღეცა ასაწყობად 26.XI.79 წ., ხელმოწერილია დასაბეჭდად 30.I.80 წ.
 ფორმატი 70×108/16, ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 5, პირობითი ნაბეჭდი
 ფურცელი 7. საადრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 7,5
 შეკვ. № 2939 ტირაჟი 16550 უე 07225

დაგეგმვის და საბუნებო მემკვიდრის სრულყოფის ახალი ღონისძიებანი და ჩვენი ამოცანები

საბჭოთა ხალხი ღენინური პარტიის ხელმძღვანელობით თავდადებით შრომობს სკკპ XXV ყრილობის მიერ შემუშავებული სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული განვითარების დიდი პროგრამის განსახორციელებლად. მეთე ხუთწლედის დამდგვიდან მნიშვნელოვნად გაზარდა ჩვენი სამშობლოს ეკონომიკური ძლიერება, კიდევ უფრო განმტკიცდა განვითარებული სოციალისტური საზოგადოების მატერიალურ-ტექნიკურა ბაზა. ამის საფუძველზე მიღწეულია სახალხო მეურნეობის, სოციალისტური საზოგადოებრივი ურთიერთობის, ფართო მასების კულტურისა და შეგნების განუზომლად მაღალი დონე. უფლებლიურად იზრდება გამოყოფილ კაპიტალურ დაბანდებათა ათვისება, ფართოვდება სამრეწველო წარმოების მოცულობა, უმჯობესდება პროდუქციის ხარისხი. აღმავლობის გზაზეა სოციალისტური სოფლის მეურნეობაც. სახალხო მეურნეობის განვითარების კვალობაზე თანამიმდევრულად სორციელდება ხალხის კეთილდღეობის გაუმჯობესების კურსი.

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის ვენერალურმა მდივანმა, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარემ ლ. ი. ბრეჟნევიმ თავის გამოხვლაში ცენტრალური კომიტეტის ნომბრის პლენუმზე აღნიშნა: „ოთხი წლის მანძილზე მეცხრე ხუთწლედის შესაბამის პერიოდთან შედარებით ქვეყანა მიიღებს 323 მილიარდი მანეთით მეტ ეროვნულ შემოსავალს, 600 მილიარდი მანეთით მეტი ღირებულების მრეწველობის პროდუქციას. სოფლის მეურნეობის მთლიანი პროდუქცია 40 მილიარდი მანეთით და მეტად გაიზრდება“¹. ამავე პერიოდში რეალური შემოსავალი ერთ სულ მოსახლეზე განგარისებით 13 პროცენტით და მეტად გაიზრდება. უდიდეს თანხას — 410 მილიარდ მანეთს მიადწია მოხმარების საზოგადოებრივმა ფონდებმა, რაც უზარუნველყოფს მოსახლეობის სოციალური და კულტურული მოთხოვნების უფრო სრულად დაკმაყოფილებას, სახალხო განათლების შემდგომ განვითარებას, მშრომელთა სამედიცინო დახმარებისა და დახვეწების ორგანიზაციის გაუმჯობესებას, პენსიებისა და სტაჟენდიების გაცემას. მეთე ხუთწლედის ოთხ წელიწადში აშენდა 423 მილიონი კვადრატული მეტრი საცხოვრებელი ფართობი, ბევრი საბავშვო ბაღი, სკოლა, საავადმყოფო, კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულება.

საბჭოთა ხალხის წარმატებებს სამეურნეო მშენებლობაში უდიდესი პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს. მათ კიდევ უფრო განამტკიცეს სოციალისტური წყობილება, სსრ კავშირის და მთლიანად სოციალაზმის მსოფლიო სისტემის პოზიციები კაპიტალიზმთან ეკონომიკურ შეჯიბრებაში.

ჩვენს ქვეყანას ჯერ არასოდეს არ ჰქონია ასეთი მძლავრი ეკონომიკური და მეცნიერულ-ტექნიკური ბაზა, არასოდეს არ ჰყოლია კვალიფიციური კადრების ასეთი მრავალრიცხოვანი არმია. ეს იმის შესაძლებლობას იძლევა, რომ ქვეყნის წინაშე დაისახოს თავისი გაქანებით უმაღალითო ამოცანები.

ამ შედეგებს რომ აჯამებენ და ჯეროვნად აფასებენ მოპოვებულ წარმატებებს, საბჭოთა

¹ ლ. ი. ბრეჟნევი, სიტყვა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზე, „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1979 წ. გვ. 3.

16497

კავშირის კომუნისტური პარტია, მისი ცენტრალური კომიტეტი ამავე დროს გაბედულად აკრიტიკებენ სამეურნეო საქმიანობის ნაკლოვანებებს, ყურადღებას ამახვილებენ გადაუტრეულ პრობლემებზე, სახავენ კონკრეტულ ღონისძიებებს სამეურნეო მექანიზმის სრულყოფისათვის.

სწორედ ასეთ ღიღინიშვნელოვან ღონისძიებებს განეკუთვნება სკკპ ცენტრალური კომიტეტის დადგენილება „სამეურნეო მექანიზმის შემდგომი სრულყოფისა და პარტიული და სახელმწიფო ორგანოების ამოცანათა შესახებ“, აგრეთვე სკკპ ცენტრალური კომიტეტის და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს ერთობლივი დადგენილება „დაგეგმვის გაუმჯობესებისა და წარმოების ეფექტიანობის და მუშაობის ხარისხის ამაღლებაზე სამეურნეო მექანიზმის ზემოქმედების გაძლიერების შესახებ“.

დაგეგმვის გაუმჯობესების, წარმოების ეფექტიანობის და მუშაობის ხარისხის ამაღლების პრობლემების გადაჭრას, სახელმწიფო დისციპლინის განუტკიცებას, სახელშეკრულებო ვალდებულებათა შესრულებას და ამ საქმეში სამართლებრივ ნორმების უფრო ფართოდ გამოყენებას, სახალხო მეურნეობაში იურიდიული სამსახურის როლის ამაღლებას დიდი ყურადღება დეთმო ჯერ კიდევ სკკპ XXV ყრილობაზე.

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივანი ლ. ი. ბრუნევი თავის მოხსენებაში პარტიის XXV ყრილობაზე აღნიშნავდა: „ახლა, როცა შევიძინეთ საქმიო გამოცდილება, როცა უკვე გამოიკვეთა მიმართულებანი, რომლებითაც წინ უნდა ვიაროთ, შეგვიძლია და კიდევაც უნდა დავაჩქაროთ სამეურნეო მექანიზმის გარდაქმნა, ასეთია საერთო ამოცანა. იმისათვის, რომ გადავწყვიტოთ იგი, უნდა შევიმუშაოთ და განვანოვოთ ერთიანი სისტემა ღონისძიებებისა, რომლებიც მეურნეობის ხელმძღვანელობის ძირითად მხარეებს მოიცავენ.“

უწინარეს ყოვლისა საჭიროა სერიოზულად სრულშედეგით დაგეგმვა. ავამაღლოთ გეგმიანი მუშაობის დონე, შევუსაბამოთ იგი ჩვენი მეურნეობის ახალ მასშტაბსა და დღევანდელ სახეს, დროის ახალ მოთხოვნებს.

ამ ამოცანის გადაწყვეტისათვის ბევრი რამ უნდა გააკეთონ საგეგმო და სამეურნეო ორგანოებმა...

უწინარეს ყოვლისა საგეგმო საქმიანობა მიზნად უნდა ისახავდეს სბგმლო სსხბლსმ-სამეურნეო შედეგებს. ასეთი მიდგომა განსაკუთრებით აქტუალური ხდება ეკონომიკის ზრდისა და გართულების კვალობაზე.

მუშაობის მეორე მიმართულება მაკონკრეტული სტრუქტურისა და გარემოს უზრუნველყოფის გაუმჯობესება — სამეურნეო ანგარიშის, მოგების, ფასების, პრემიის გამოყენება. სხვაწარად რომ ვთქვათ, უნდა დაიხვეწოს იმ მაჩვენებელთა მთელი სისტემა, რომლებიც საფუძვლად უდევს სამინისტროების, გაერთიანებებისა და საწარმოების საქმიანობის და უწინარეს ყოვლისა მათი მუშაობის ეფექტიანობისა და ხარისხის შეფასებას...

და კიდევ ერთი მეტად დიდნიშვნელოვანი რგოლი ეკონომიკის ხელმძღვანელობის გაუმჯობესებაში — ეს არის მართვის ორგანიზაციული სტრუქტურისა და მეთოდების სრულყოფა. ჩვენ ერთდროულად უნდა განვაშუქოთ დემოკრატიული ცენტრალიზმის ორივე საწყისი. ერთი მხრივ, უნდა განვავითაროთ ცენტრალიზმი, და ამით გვა გადავუღობოთ უწყებრივ და კუთხურ ტენდენციებს. მეორე მხრივ, უნდა განვავითაროთ დემოკრატიული საწყისები, ადგილობრივი ინიციატივა, განვავითაროთ ხელმძღვანელობის ზედა ეშელონები წვრილმანი საქმეებისაგან, უზრუნველდყოთ ოპერატიულობა და მოქნილობა გადაწყვეტილებათა მიღებაში².

ყრილობის საანგარიშო მოხსენებაში წამოყენებულ ამ სახელმძღვანელო დებულებათა საფუძველზე სკკპ ცენტრალურმა კომიტეტმა და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭომ შეიმუშავეს და მიმდინარე წლის ზაფხულში მიაღეს დადგენილება, რომელიც წარმოადგენს საგეგმო საქმიანობის

² სკკპ XXV ყრილობის მასალები, „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1976 წ. გვ. 82.

ნობის სრულყოფის, სახალხო მეურნეობის ყველა რგოლში საზოგადოებრივი წარმოების დინამიკური და პროპორციული განვითარების, მართვისა და მუშაობის ეფექტიანობის ამაღლების, პროდუქციის ხარისხის მკვეთრი გაუმჯობესების კონკრეტულ პროგრამას. ჰარტიას მიაჩნია, რომ მისი შესრულება, ეკონომიკის ხელმძღვანელობის სრულყოფის ღონისძიებანი — ეს არის უმნიშვნელოვანესი რეზერვი, რომლის წყალობითაც შეეძლებოდა გადაჭარბებით შევასრულოთ მეთაე ხუთწლიანი გეგმა, კარგი ეკონომიკური წინამძღვრები შევქმნათ მეთერთმეტე ხუთწლიელის წარმატებული სტარტისათვის.

სამეურნეო მექანიზმის გარდაქმნა უდიდესი სამეურნეო-პოლიტიკური ამოცანაა. საქიროა მისი განხორციელებისადმი დაწესდეს შეუწყენებელი კონტროლი, რათა გაფართოვდეს საწარმოების, გაერთიანებების, შრომითი კოლექტივების უფლებები.

ამ ამოცანების გადაწყვეტაში მეტად დიდი როლი აკისრიათ სახალხო კონტროლის და აღმინისტრაციულ ორგანოებს, არბიტრაჟს, სახალხო მეურნეობის იურიდიულ სამსახურს. „მათ, — აღნიშნა ლ. ი. ბრუნცევი, სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზე, — უშუალოდ და მოკიდებულია ექნებათ იმ საკითხებთანაც, რომლებზეც დღეს ვუბრობთ. კანონების მტკიცე, განუხრელი შესრულება სომ მთელი სამეურნეო მექანიზმის წარმატებული ფუნქციონირების ერთ-ერთი უცილობელი წინამძღვარია. პარტიული ორგანოებს ამოცანა ის არის, რომ განმართონ ახალი კანონების შინაარსა, ღრმა დემოკრატიზმი, აქტიურად შეუწყონ ხელი მათს განხორციელებას, დარაზმონ მასები ყოველგვარი უკანონობის, საბჭოთა სოციალისტური მართლწესრიგისაგან ყოველგვარი გადახვევის წინააღმდეგ საბრძოლველად¹⁵.

რესპუბლიკის აღმინისტრაციულმა ორგანოებმა, უპირველეს ყოვლისა პროკურატურამ, არბიტრაჟმა ყველაფერი უნდა იღონონ, რათა აამაღლონ თანამდებობის პირთა პასუხისმგებლობა საგეგმო და ვალდებათა, ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულებათა უთუო შესრულებისათვის, შრომითს კოლექტივებში რკინისებური დისციპლინის დამკვიდრებისათვის. მხედველობაში უნდა მივიღოთ, რომ საბოლოო ანგარიშით გეგმების შესრულება უპირველეს ყოვლისა დამოკიდებულია შრომითს კოლექტივებზე, ადამიანებზე, ხელმძღვანელებზე. შრომისადმი ადამიანების კეთილსინდისიერი დამოკიდებულების, მათი მომზადებისა და შეგნების მაღალი დონის გარეშე შეუძლებელია საზოგადოებრივი წარმოების წინსვლა, ჩვენი საზოგადოების მთელი განვითარება.

დადგამვის გაუმჯობესებასთან, წარმოების ეფექტიანობისა და მუშაობის ხარისხის ამაღლებასთან უშუალოდ არის დაკავშირებული მთელი რიგი ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების, მათ შორის სამართლებრივი ღონისძიებების კომპლექსური გადაჭრა. დადგენილება ითვალისწინებს, რომ უნდა განვითარდეს სახალხო მოხმარების საქონლის გაყიდვის საფირმო მაღაზიების ქსელი, გაუმჯობესდეს საბითუმო ბაზრობათა მუშაობა, სავაჭრო ორგანიზაციებსა და სამრეწველო გაერთიანებებს შორის დაიდოს ხუთწლიანი შეთანხმებები, რომლებშიც გათვალისწინებული იქნება ასორტიმენტის განახლება, აგრეთვე სხვა ვალდებულებანი, რაც ხელს წეუწყობს მოსახლეობის მოთხოვნილებათა უფრო სრულად დაკმაყოფილებას. დადგენილების მიხედვით საწარმოო გაერთიანებათა სამეურნეო შედეგები იმისდა მიხედვით უნდა შეფასდეს, თუ როგორ ხრულდება საწარმოო-ტექნიკური დანიშნულების პროდუქციის და სახალხო მოხმარების საქონლის მიწოდების გეგმები ასორტიმენტის მიხედვით. ვდაღე და მთლიანად არის თუ არა განადგებული ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულებები, აგრეთვე შრომის ნაყოფიერების ზრდის, პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებისა და მოგების დადგამილი მაჩვენებლები. ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ვალდებულებათა დარღვევისათვის სავალდებულოდ არის მიჩნეული კანონით დადგენილი სანქციების გამოყენება. რაიმე კომპრომისზე წასვლა აქ

¹⁵ ლ. ი. ბრუნცევი, სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზე, „საბჭოთა საქარბიტრაჟი“, თბ., 1929 წ. გვ. 35.

შეუწყნარებელია. უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ერთი გაერთიანების მიერ ხელშეკრულების შეუსრულებლობა ხელს უშლის ათობით საწარმოს და გაერთიანების ნორმალურ სამეურნეო საქმიანობას. ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკა არ არის ცალკეულ საწარმოთა თუ გაერთიანებთა ეკონომიკის ჩამო, ეს არის მსხვალი, ცენტრალიზებული, უკვე დიდი ხნის შეკავშირებული ერთიანი სამეურნეო ორგანიზმი, რომელიც ჩამოყალიბებულია საერთო-ეკონომიკური მიზნებისა და ინტერესების საფუძველზე. საქარისია მცირეოდენი უწესიერება ამ მექანიზმში, რომ იგი დაუყოვნებლივ იწვევს ჩაქვურ რეაქციას და საფრთხის წინაშე აყენებს არა მარტო ცალკეულ გაერთიანებებს, არამედ მთლიანად საგემო დავალებათა შესრულებას. სახელმწიფო გეგმა კი კანონია. ჩვენ დაუნდობელი უნდა ვიყოთ იმის მიმართ, ვინც არ ფიქრობს ამაზე, არარად აგდებას სახელმწიფოს ინტერესებს, არ ითვალისწინებს, რომ შეუწყნარებელია მეურნეობისადმი ვიწრო უწყებრივი, კლასური მიდგომა. ასეთი ტენდენციები კი არის და ისინი უახლოეს ხანში უნდა დაეძლიოს. საჭიროა მატერიალური და მორალური სტიმულირების სისტემა ახალი ეკონომიკური რეფორმით შესაძლებელ იქნეს მკაცრ და გარდაუვალ სანქციებთან საგემო და სახელმეკრულებო დისციპლინის დარღვევისათვის. აქ რაიმე შემწყნარებლობა, ამნისტია ყოვლად გაუშართლებელი და საქმისათვის უადრესად საზიანო აღმოჩნდება. ვადაწყვეტი ბრძოლა უნდა გამოვუცხადოთ იმ ხელმძღვანელ სამეურნეო მუშაკებს, რომლებიც ფართოდ, სახელმწიფოებრივად ვერ აზროვნებენ, არ ზრუნავენ საერთო-სახალხო ინტერესებისათვის, უფრო მეტიც, მიმართავენ თვალისახვევას, წამატებებს გეგმის შესრულებაში. „ასეთ უგერგილო ხელმძღვანელ მუშაკებს უნდა დაუვგმანოთ ყველა ხვრელი, რომლებიც ჭერ კიდეც აძლევენ შესაძლებლობას გაძვრენ მოწინავეთა რიგებში სახელმეკრულებო ვალდებულებათა დარღვევისა და პროდუქციის დაბალი ხარისხის, რეზერვების ცუდი გამოყენების მიუხედავად“⁴.

რესპუბლიკის პროკურატურის და სასამართლო ორგანოებმა, არბიტრაჟმა ყველაფერი უნდა იღონონ, რათა განამტკიცონ შრომის და საშემსრულებლო დისციპლინა. „შრომის დისციპლინა, — გვასწავლის კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს ფუძემდებელი ვ. ი. ლენინი, — შრომის ნაყოფიერების გადიდება, შრომის ორგანიზაცია, პროდუქტთა რაოდენობის ზრდა, დოკუდაციისა და ბიუროკრატიზმთან დაუნდობელი ბრძოლა“⁵ კომუნისმის გამარჯვების საწინდარია. თანამედროვე საზოგადოებრივ წარმოებაში, რომელიც აღჭურვილია მოწინავე ტექნიკით, შრომის დისციპლინის როლი განსაკუთრებით გაიზარდა. ამჟამად მოცდენებს, არაკეთილსინდისიერებასა და შეცდომებს სულ სხვა ფასი თუ ღირებულება აქვს. იმათ, ვინც ივიწყებს ამას, უადრესად მკაცრად უნდა მოვთხოვოთ. გამოუხსნორებელი უსაქმურების, წუნისმკეთებლების, ღოთების, შრომის დისციპლინის დამრღვევების წინააღმდეგ უნდა ნივშართთ გადაწყვეტ ზომებს. ამასთან ერთად უნდა ვითვალისწინებდეთ, რომ დისციპლინის განმტკიცებას ხელს უწყობს თვით მუშაობის პირობები, დაგეგმვის, მართვის, შრომის ორგანიზაციის გაუმჯობესება, მატერიალური და მორალური სტიმულირების სისტემა.

რა დასამალია, რომ ჭერ კიდეც სრულყოფილად არ არის გამოყენებული პროდუქციის ხარისხის უზრუნველყოფის სფეროში მოქმედი სამართლებრივი ნორმები. ხშირად გამოშვებული პროდუქცია ვერ უპასუხებს მომხმარებლის გაზრდილ გემოვნებას. პროდუქციის ხარისხის მაჩვენებლებიდან გადახვევისათვის კი არავის არ ეკისრება არც სისხლისსამართლებრივი, არც ადმინისტრაციული, არც მატერიალური თუ სხვა პასუხისმგებლობა. ამას ბოლო უნდა მოეღოს. განა შეიძლება ნორმალურად მივიჩნიოთ ის, რომ მარტო მსუბუქი მოცუვლობის სამინისტროს სისტემაში შემავალმა საწარმოებმა 1977-1978 წელს ჩარამების სახით გადაიხადეს 8 მილიონი მანეთი, პასუხი კი ამისათვის არავის უგია. პროდუქციის მართვის სამართლებრივ ბერკეტს უფრო ეფექტურად უნდა რეგულბდეს იურიდიული სამსახურიც, რომლის როლი ახალი ეკონომიკური რეფორმის განხორციელების პირობებში კიდევ უფრო წაღდება.

⁴ სკვპ XXV ყრილობის მასალები, „საბჭოთა საქართველო“, თბ., გვ. 82.

⁵ ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 42, გვ. 339.

მოწინავე

ფაქტები კი მოწმობს, რომ, სამწუხაროდ, ამ მხრივ, ბევრი რამ მოხაზვარებელია. იურიდიული სამსახური ჯერ კიდევ არ არის მოწოდების სიმაღლეზე. იგი დამაკმაყოფილებლად არ იბრძვის სახელმწიფო, საგემო და შრომის დისციპლინის განმტკიცებისათვის, კანონიერების დარღვევის თავიდან აცილებისათვის, სოციალისტური საკუთრების დაცვის გაძლიერებისათვის, სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების ფაქტების აღკვეთისათვის, საწარმოთა, ორგანიზაციათა და მოქალაქეთა უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დაცვისათვის. სამინისტროების, უწყებების, საწარმოების, ორგანიზაციებისა და დაწესებულებების იურიდიულმა სამსახურებმა მკვეთრად უნდა გარდაქმნან თავიანთი საქმიანობა, უფრო ფართოდ გამოიყენონ სამართლებრივი საშუალებები დაგეგმვის, მუშაობის ეფექტიანობის სრულყოფისა და ეკონომიკური სტიმულირების ახალი სისტემის დამკვიდრებისათვის.

იურიდიული სამსახურის მუშაკები მოვალენი არიან მხარში ამოუდგნენ ხელმძღვანელ სამეურნეო მუშაკებს ახალი ეკონომიკური რეფორმის განხორციელებისათვის წარმოებულ საქმიანობაში, მათთან ერთად იზრუნონ სამეურნეო ხელშეკრულებების როლისა და მნიშვნელობის ამაღლებისათვის, სამეურნეო ანგარიშის განმტკიცებასათვის, ყველაფერი იღონონ სახალხო მეურნეობის ცალკეულ უბნებზე შემორჩენილი ნეგატიური მოვლენების დაძლევისათვის, კიდევ უფრო გაამწვავონ ბრძოლა დატაცებისა და მექრთამეობის, უხარისხო პროდუქციის გამოშვების, შრომის, აღმინისტრაციული და საბინაო კანონმდებლობის დარღვევის წინააღმდეგ.

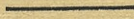
იუსტიციის სამინისტროს სახალხო მეურნეობაში სამართლებრივი მუშაობის განყოფილებამ მეტი დახმარება უნდა გაუწიოს სახალხო მეურნეობის იურიდიულ ქვეგანყოფილებს, განმტკიცოს ისინი კვალიფიციური და ინიციატივიანი მუშაკებით, ყურადღება მიაქციოს იმას, რომ იურიდიული სამსახურის მუშაკები განთავისუფლებულ იქნენ მათთვის შეუფერებელი ფუნქციების შესრულებისაგან.

საკვ ცენტრალური კომიტეტისა და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს ივლისის დადგენილება ახალ, გაზრდილ ამოცანებს უსახავს იურიდიულ მეცნაერებას, სწავლულ იურისტებს. მათ ღრმად უნდა გააანალიზონ ეკონომიკური, სოციალური და სამართლებრივი ასპექტები, რომლებიც ამ დადგენილებიდან გამომდინარეობს. სწავლულ იურისტთა მხარდაჭერა რომ არა, პრაქტიკულად ვერ გადაწყდება ის დიდი ამოცანები, რომლებიც გათვალისწინებულია ახალი ეკონომიკური რეფორმით. „ახლა, — აღნიშნა ლ. ი. ბრეჟნევი, — ვერც ერთ ნაბიჯს ვერ გადავდგამთ წინ მეცნიერების უახლესი მიღწევების დაუხმარებლად... ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მეცნიერების განვითარება საჭირო ბაზაა გადაწყვეტილებათა მიღებისათვის და ყოველდღიური პრაქტიკისათვის“.

ამჟამად, როდესაც დასახულია ეკონომიკური და სოციალური პროგრესის ვრცელი და რთული პროგრამა, რომელიც უღიდესია თავისი მასშტაბებით, ყველაფერი დამოკიდებულია აღამიანებზე. კომუნისტური მშენებლობა წარმოშობს შრომის ჰემარტიკ გმირებს, საბჭოური ცხოვრების წესის განმსახიერებელ აღამიანებს, რომლებიც გვიჩვენებენ მაღალი შეგნების ნიმუშებს, შრომისადმი კომუნისტური დამოკიდებულებების მაგალითებს. სოციალისტური სამეურნეო მექანიზმის სრულყოფის ამოცანები მოითხოვს იმას, რომ ფართო გზა მიეცეს მასების მჩქევნარე ენერგიას და ინიციატივას, შეიქმნას შემოქმედებითი ატმოსფერო სახალხო მეურნეობის ყველა უბანზე, თითოეულ შრომის კოლექტივში. ეს ჩვენი ეკონომიკური განვითარების დაჩქარების სწორუბოვარი რეზერვაა. „ახლა, ამბობს ლ. ი. ბრეჟნევი, როცა პარტია წყვეტს ეკონომიკის შემდგომი აღმავლობისა და სახალხო მეურნეობის მართვის სისტემის სრულყოფის ამოცანებს, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება იმას, რომ კიდევ უფრო ფართოდ ჩავაბათმშრომელები აქტიურ მმართველობით საქმიანობაში, უფრო სრულად გამოვიყენოთ ამ საქმეში მათი გამოცდილება და ცოდნა. ეს გამომდინარეობს ჩვენი საზოგადოებრივი სისტემის თვით ბუ-

ნებიდან, რადგან ჩვენი სისტემის ორგანული დამახასიათებელი ნიშანია ნამდვილი დემოკრატიზმი, მასების აქტიური მონაწილეობა ყველა სახელმწიფო და საზოგადოებრივი საქმის გადაწყვეტაში“. უამისოდ ჩვენ თავს ვერ გავართმევთ ურთულეს ამოცანებს, რომლებიც თანამედროვე ცხოვრებამ დაგვისახა.

დრომ უკვე დაადასტურა ეკონომიკური ბერკეტების ეფექტიანობა, განსაკუთრებით მაშინ, როცა მათ უნარიანად უხამებენ ენორალურ სტიმულირებას, როცა ისინი განმტკიცებულია გულმოდგინე, ყოველდღიური ორგანიზატორული საქმიანობის შესრულების ზუსტი შემოწმებით, როცა ისინი უზრუნველყოფილია მასობრივ-პოლიტიკური, იდეოლოგიური მუშაობის შესაბამისი დონით. ახლა საჭიროა ხელებდაკაპიწებულებმა ვიმუშაოთ, მოვუკლოთ პარადულობასა და აურზაურს, სრულფასო მუშაობის სტილი და მეთოდები, შევქმნათ მაღალი ორგანიზებულობისა და საქმიანი შემოქმედებითი შრომის ატმოსფერო, განვხორციელოთ მატერიალური და ფინანსური რესურსების მკაცრი ეკონომია. ეჭვი არ არის, რომ ყოველივე ამის მეოხებით, კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით საბჭოთა ხალხი წარმატებით გადაწყვეტს ეკონომიკის ახალი მძლავრი განვითარების დარგში მის წინაშე დასახულ დიდ ამოცანებს, უზრუნველყოფს ჩვენი ქვეყნის წინსვლას კომუნისმისაკენ.

საგზაო ოსათის ავტონომიური ოლქის კანონის შეფუთვების საკითხისათვის*

შ. ბახტაძე,
იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი

სკკ ცენტრალური კომიტეტის მდივანი, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე ლ. ი. ბრეჟნევი სამართლიანად აღნიშნაუ. რომ „ეროვნული საკითხი იმ სახით, როგორც ჩვენ წარსულისაგან გვხვდა, გადაწყდა მთლიანად, გადაწყდა საბოლოოდ და შემოუბრუნებლად. ეს ისეთი მიღწევაა, რომელიც სამართლიანად შეიძლება დავაყენოთ სსრ კავშირში ახალი საზოგადოების მშენებლობაში მოპოვებულ ისეთ გამარჯვებათა გვერდით, როგორც არის ინდუსტრიალიზაცია, კოლექტივიზაცია, კულტურული რევოლუცია“¹.

სსრ კავშირის ახალი კონსტიტუციის მიხედვით სსრ კავშირი ერთიანი საკავშირო მრავალეროვანი სახელმწიფოა, რომელიც შეიქმნა ერების თავისუფალი თვითგამორკვევისა და საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების ნებაყოფლობით გაერთიანების შედეგად. იგი აკავშირებს ყველა ერსა და ეროვნებას კომუნისმის ერთობლივი მშენებლობის მიზნით.

ჩვენი ქვეყნის ხალხთა ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი მშენებლობის ფორმებმა (ფედერაცია, ავტონომია) გაუძლო დროის გამოცდას, ცხადყო, თავისი სიცოცხლისუნარიანობა. ვანვითარებულ სოციალისტურ საზოგადოებაში შექმნილია ყველაზე ხელსაყრელი პირობები ხალხთა ეროვნული სახელმწიფოებრიობის სრულყოფისათვის, მათი სოციალურ-პოლიტიკური და ეკონომიკური ერთიანობის განმტკიცებისათვის.

ამიტომ კომუნისტური პარტია თავის საპროგრამო ამოცანად ისახავს „მთლიანად გამოიყენოს და სრულყო სსრ კავშირის ხალხების ეროვნული სახელმწიფოებრიობის ფორმები“.

ავტონომიური ოლქი ეროვნული სახელმწიფოებრიობის ერთ-ერთი ფორმაა. საქართველოს სს რესპუბლიკა რთული პოლიტიკური ორგანიზაციაა. მასში თავისუფალი ეროვნული თვითგამორკვევის საფუძველზე გაერთიანებულია აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკები და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი. ამიტომ აქ გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ავტონომიურ ერთეულებთან ურთიერთობის განსაზღვრული სახელმწიფოებრივი ფორმების შემუშავების საკითხს. ავტონომიური რესპუბლიკების მიმართ ეს საკითხი ამოწურულად შეიძლება ჩაითვალოს, ვინაიდან როგორც სსრ კავშირისა და საქართველოს სს რესპუბლიკის, ისე აჭარისა და აფხაზეთის ასს რესპუბლიკების ამჟამად მოქმედი კონსტიტუციები ნათლად და მკაფიოდ აღგენენ და განსაზღვრავენ მათს გამგებლობაში შემავალ საკითხებს, ითვალისწინებენ ავტონომიური რესპუბლიკების თავისებურებებს, მათ ფედერალურ სტატუსს.

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, სამწუხაროდ, დღემდე მოკლებულია ამის შესაძლებლობას; ჯერ კიდევ არ შემუშავებულა ისეთი ერთიანი საკანონმდებლო აქტი, რომელიც ნათელს მოჰყენდა ჩვენთვის საინტერესო საკითხებს.

* იბეჭდება განხილვის წესით.

¹ ლ. ი. ბრეჟნევის სიტყვებისა და სტატიების მეოთხე ტომი. თბილისი. 1974 წ. გვ. 53-54.

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სამართლებრივი სტატუსის საქართველოს სსრ რესპუბლიკის შემადგენლობაში ძირითადად განისაზღვრება სსრ კავშირისა და საქართველოს სსრ მოქმედი კონსტიტუციებით, აგრეთვე ხელისუფლებისა და მმართველობის უმაღლესი ცენტრალური და ადგილობრივი ორგანოების შესახებ გამოცემული დებულებებითა და სხვა საკანონმდებლო აქტებით.

სსრ კავშირის ახალმა კონსტიტუციამ, რომელიც იცავს 1918 წლის პირველი საბჭოთა კონსტიტუციის, 1924 წლისა და 1936 წლის სსრ კავშირის კონსტიტუციების იდეებისა და პრინციპების მემკვიდრეობითობას, განსაზღვრა ყველა ის ძირითადი პრინციპი, რომელთა მიხედვითაც ხდება ავტონომიური ოლქების შექმნა მოკავშირე რესპუბლიკებას შემადგენლობაში; რაც მთავარია, მან მეტად დიდი ადგილი დაუთმო ავტონომიური ოლქებს სამართლებრივი მდგომარეობის საკითხების განსაზღვრას. იგი პირველი საბჭოთა კონსტიტუციაა, რომელშიც ცალკე თავი აქვს დათმობილი ავტონომიურ ოლქს. მასში ვკითხულობთ: „ავტონომიური ოლქის შესახებ კანონს იღებს მოკავშირე რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო ავტონომიურა ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს წარდგინებით“². ამავე კონსტიტუციის 108-ე მუხლით სსრ კავშირის გამგებლობას მისი ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოს — სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს სახით დაექვემდებარა ახალი ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ავტონომიური ოლქების შექმნის დამტკიცება. ამით ხაზი გაესვა იმ გარემოებას, რომ ახალი ავტონომიური ოლქების შექმნა არა რესპუბლიკური, არამედ საკავშირო მნიშვნელობის კონსტიტუციური საკითხია. ერთი სიტყვით, სსრ კავშირის ახალმა კონსტიტუციამ კიდევ უფრო განამტკიცა ავტონომიური ოლქის კავშირი საკავშირო ხელისუფლებასთან და პვეთრად გაუსვა ხაზი მის განსხვავებას ჩვეულებრივი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულისაგან (მხარე, ოლქი, რაიონი).

გარდა აღნიშნული მუხლებისა, ავტონომიურ ოლქზე ლაპარაკია სსრ კავშირის კონსტიტუციის 73, 79, 86, 87, 88, 89, 108, 110, 141, 145, 151, 159, 166 და სხვა მუხლებში.

სსრ კავშირის კონსტიტუციამ დაადგინა ავტონომიური ოლქის მხოლოდ ზოგიერთი განმასხვავებელი ნიშანი. ისინი შემდგომ განვითარდა იმ მოკავშირე რესპუბლიკათა კონსტიტუციებში, რომელთა შემადგენლობაში შედიან ავტონომიური ოლქები.

სსრ კავშირის 1977 წლის კონსტიტუციის სრული შესაბამისობითა და რესპუბლიკის თავისებურებათა გათვალისწინებით საქართველოს სსრ 1978 წლის კონსტიტუციაში სათანადოდ აისახა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სამართლებრივი მდგომარეობა. კონსტიტუციაში შეტანილია მე-9 თავი, რომელიც მთლიანად სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქს შეეხება. საქართველოს სსრ ამჟამად მოქმედ კონსტიტუციაში გარდა მე-9 თავისა, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის შესახებ ლაპარაკია აგრეთვე მოვლ რიგ სხვა მუხლებში. ასეთია, მაგალითად, 71, 72, 85, 86, 104, 110, 115, 125, 128, 137, 163, 171, 177 და სხვა მუხლები, რომლებიც განსაზღვრავენ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ურთიერთობას, როგორც საქართველოს სსრ და სსრ კავშირის ხელისუფლებისა და მმართველობის შესაბამის ორგანოებთან, ისე საოლქო ორგანოების გამგებლობის საგნებს, მათ მიერ მიღებული აქტების იურიდიულ ძა-

² სსრ კავშირის კონსტიტუცია. 1977 წ. თავი 11. მუხ. 86.

აღსანიშნავია, რომ წინათ მოქმედი კონსტიტუციებიც ითვალისწინებდნენ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქისათვის მისი თავისებურებათა ამსახველი დებულების შემუშავების აუცილებლობას. უფრო მეტიც: 1928 წელს შედგა სპეციალური კომისია, რომელმაც შეიმუშავა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის დებულების პროექტი.

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის დებულების პროექტი შედგებოდა 7 თავისა და 29 მუხლისაგან.

დებულების პროექტის პირველ თავში, რომელიც სულ ორი მუხლისაგან შედგებოდა, ლაპარაკი იყო სამხრეთ ოსეთზე, როგორც ეროვნული ნიშნის მიხედვით საქართველოს შემადგენლობაში შემავალ ცალკე ტერიტორიულ ერთეულზე, რომლის ცენტრია ქ. ცხინვალი, აგრეთვე იმაზე, რომ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს წარმოადგენდნენ მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოები, მათი ყრილობები და მათ მიერ შექმნილი ორგანოები.

პროექტის მეორე თავი მთლიანად შეეხებოდა საბჭოების საოლქო ყრილობას. პროექტი განსაზღვრავდა საოლქო ყრილობის შემადგენლობას, მისი მოწვევის წესს, მუშაობის ორგანიზაციულ ფორმებს, ქვემდებარეობას და ურთიერთობას სათანადო რესპუბლიკურ ორგანოებთან და ა. შ.

დებულების პროექტის მესამე თავი აწესრიგებდა სამხრეთ ოსეთის საოლქო აღმასრულებელი კომიტეტის შექმნის წესს, ანგარიშგებას და ქვემდებარეობას, ურთიერთობას სათანადო საოლქო და რესპუბლიკურ ორგანოებთან, შემადგენლობას, გამგებლობის საგნებს, უფლებამოსილებათა ვადას, მისი მუშაობის ორგანიზაციულ ფორმებს და ა. შ. პროექტის თანახმად, საბჭოების საოლქო ყრილობათა შორის პერიოდში იგი ითვლებოდა ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოდ ოლქის მასშტაბით.

მეოთხე თავში ლაპარაკი იყო საოლქო აღმასკომის პრეზიდიუმზე, შექმნის წესზე, საქმიანობაზე, მიზნებსა და ამოცანებზე, გამგებლობის საგნებზე, ქვემდებარეობაზე და ანგარიშგებაზე, როგორც საოლქო, ისე რესპუბლიკურ ორგანოებთან ურთიერთობაზე და სხვ.

მეხუთე თავი შეეხებოდა საოლქო აღმასრულებელი კომიტეტის განყოფილებებს, მათს სტრუქტურას, შექმნის წესს, იურისდიქციის ფარგლებს, მათ ურთიერთობას როგორც ოლქის ცენტრალურ ორგანოებთან, ისე საქართველოს სსრ შესაბამის ორგანოებთან, მათ მიერ მიღებული აქტების იურიდიულ ძალას და ა. შ.

დებულების პროექტის მეექვსე თავი მთლიანად შეეხებოდა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ხელისუფლების ადგილობრივ ორგანოებს, ხოლო მეშვიდე თავში ლაპარაკი იყო სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის საბიუჯეტო უფლებების შესახებ.

სამწუხაროდ, პროექტში არაფერი იყო ნათქვამი მართლმსაჯულების ორგანოებზე, არც იმაზე, თუ რით გამოიხატებოდა ავტონომიის არსი, აგრეთვე ეროვნული ტერიტორიის მიმართ იურისდიქციაზე და სხვ. მიუხედავად ამისა, ამ პროექტის მნიშვნელობა ის არის, რომ იგი წარმოადგენდა პირველ დღიას, შექმნილიყო ერთიანი საკანონმდებლო აქტი, რომელიც დეტალურად

განსაზღვრავდა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სამართლებრივ მდგომარეობას საქართველოს სსრ შემადგენლობაში.

თუ ჩვენ შევაჯამებთ ყოველივე იმას, რაც ავტონომიური ოლქების შესახებ არის ჩაწერილი სსრ კავშირისა და საქართველოს სსრ ამჟამად მოქმედ კონსტიტუციებში, ძნელი არ არის განესაზღვროთ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ის ძირითადი იურიდიული ნიშნები, რომლებიც არ ახასიათებს ჩვეულებრივ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებს: სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი ვზავნის თავის წარმომადგენლებს სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს ეროვნებათა საბჭოში; იგი იწოდება იმ ეროვნების მიხედვით, რომელიც კომპაქტურ უმრავლესობას შეადგენს მოცემულ ოლქში; ავტონომიური ოლქის შექმნა მტკიცდება სსრ კავშირისა და არა მოკავშირე რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს მიერ; მის შესახებ კონსტიტუციაში არის სპეციალური თავი; აქვს ოლქის შესახებ, საკუთარი კანონის პროექტის შემუშავების უფლება, რომელიც უნდა ითვალისწინებდეს ოლქის ეროვნულ და სამეურნეო-ყოფიას თავისებურებებს, აქვს დედაენის ხმარების შეუზღუდველი უფლება საზოგადოებრივი, პოლიტიკური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში და სხვ.

მიუხედავად ასეთი მნიშვნელოვანი სამართლებრივი გარანტიებისა, რაც კონსტიტუციებით აღიარებულია სამხრეთ ოსეთისათვის, მაინც შეიძლება გადაუჭარბებლად ითქვას, რომ საკითხი საქართველოს სსრ რესპუბლიკის შემადგენლობაში სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ თავის გადაწყვეტას ელის.

უდავოდ, ამის მიზეზია, რომ არა მარტო სამხრეთ ოსეთში, არამედ მთელი კავშირის მასშტაბითაც დღემდე ავტონომიური ოლქის შესახებ კანონი მიღებული არ არის. წინამდებარე სტატიაში გვინდა გამოვთქვათ: ზოგიერთი მოსაზრება ამაზე იმ იმედით, რომ იგი ზღვს შეუწყობს სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის შესახებ კანონის შემუშავების საქმეს. ჩვენი აზრით, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის შესახებ კანონი დაახლოებით ასეთი უნდა იყოს:

1. უპირველეს ყოვლისა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის შესახებ კანონი მოცულობით არ უნდა იყოს დიდი და ზედმეტად გადატვირთული ისეთი ნორმებით, რომლებიც განსაზღვრავენ საოლქო ორგანოების მიმდინარე საქმიანობას. კანონს უნდა ჰქონდეს ერთგვარად კონსტიტუციური ხასიათი: იგი უნდა წარმოადგენდეს ოლქის ძირითად კანონს, ასახავდეს ოლქის პოლიტიკურ წყობილების ზოგად ნორმებს და სრულად უნდა შეესაბამებოდეს საქართველოს სსრ კონსტიტუციის პრინციპებს.

2. ოლქის შესახებ კანონმა ძირითადად უნდა მოიცვას და ასახოს ოლქის სამეურნეო-ყოფითი და ეროვნული თავისებურებანი, ახსნას, თუ რას ნიშნავს ეს თავისებურებანი. საქართველოს სსრ კონსტიტუციის 84-ე მუხლი არ განსაზღვრავს ამ საკითხს. მასში მხოლოდ აღნიშნულია, რომ კანონს სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის შესახებ ადებს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭო, ამ ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს წარდგინებით. მეტი კონსტიტუციაში არაფერი წერია. ის, რაც კონსტიტუციით იგულისხმება, საჭიროა გააღრმავოს და გააფართოოს მომავალმა კანონმა.

მოკავშირე რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს მიერ ავტონომიური ოლქის კანონის მიღება ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს წარდგინებით არის ავტონომიური ოლქის მიმართ მოკავშირე რესპუბლიკის სუვერენიტეტის კონკრეტული გამოხატულება. ასეთი წესი მოკავშირე რესპუბლიკას შე-

საძლებლობას აძლევს კონტროლი გაუწიოს ავტონომიური ოლქის სათანადო ორგანოების საქმიანობას, ვით იურისდიქციას და ა. შ.

3. სასურველია, თუ საქართველოს კონსტიტუცია, ისე როგორც კანონი ავტონომიური ოლქის შესახებ, გაითვალისწინებს იმას, რომ საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარეს ნაცვლად ორი მოადგილისა ავტონომიური რესპუბლიკათა რიცხვის მიხედვით, ჰყავდეს სამი მოადგილე: საქართველოს ავტონომიურ ერთეულთა რიცხვის მიხედვით. ეს უთუოდ ამაღლებს ავტონომიური ოლქის პრესტიჟს და განამტკიცებს მის კავშირს საქართველოს რესპუბლიკასთან⁴.

4. ერთ-ერთ ცენტრალურ საკითხად, რამელსაც შემდეგ ბუნებრივი აუცილებლობით უკავშირდება მთელი რიგი საკითხები, ჩვენ მიგვაჩნია ის, რომ ავტონომიური ოლქის შესახებ კანონში მკაფიოდ განისაზღვროს ავტონომიური ოლქის ცნება, კერძოდ, თუ რას ნიშნავს ავტონომიური მმართველობა. მან უნდა მოგვეცეს ნათელი პასუხი კითხვაზე ავტონომიური ოლქი ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნია, თუ ეროვნული ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული თვითმმართველი ერთეული. დღესაც მკვლევართა შორის ეს საკითხი დიდ აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს.

საქართველოს კონსტიტუცია არ იძლევა ავტონომიური მმართველობის ცნების განსაზღვრას. ამას კი პრინციპული მნიშვნელობა აქვს, რადგანაც სწორედ აქ უნდა იზინოს თავი იმ თავცისებურმა და სპეციფიკურმა, რაც ავტონომიურ ერთეულს ახასიათებს ვანსხვაგვებით ჩვეულებრივ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულებისაგან. აუცილებელია კანონმა გაითვალისწინოს საქმიანობის ის სფერო, სადაც სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სათანადო ორგანოებს მიენიჭებათ დამოუკიდებელი მოქმედების უფლება საქართველოს რესპუბლიკის სათანადო კონტროლის აუცილებელი დაცვით.

ამ მხრივ უთუოდ საყურადღებოა, საქართველოს სსრ 1927 წლის კონსტიტუციის ის მუხლები, რომლებშიც მკაფიოდ იყო ჩამოთვლილი ის დარგები, რომლებიც ავტონომიურ მმართველობას ექვემდებარებოდნენ. მართალია, ახალმა კონსტიტუციამ გააუქმა დაყოფა გაერთიანებულ და გაუერთიანებელ, დამოუკიდებელ და ავტონომიურ დარგებად, მაგრამ ეს სრულიადაც არ ნიშნავს, რომ მან საერთოდ უარყო ავტონომიური მმართველობის პრინციპი. თუ ჩვენ ვიხელომდღვანელებთ საქართველოს სს რესპუბლიკის ამჟამად მოქმედი კონსტიტუციის 84-ე მუხლის განვრცობითი ახსნა-განმარტებით, აუცილებლად მივაღწეოთ იმ დასკვნამდე, რომ კონსტიტუციამ ავტონომიური მმართველობის სფეროს განსაზღვრა სავსებით მიანდო კანონს ავტონომიური ოლქის შესახებ.

5. კანონში ავტონომიური ოლქის შესახებ უნდა განისაზღვროს ავტონომიური მმართველობის სფერო და, აუცილებლად იქნას მითითებული წმინდა ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხებში დამოუკიდებელ სამართალშემოქმედებითი საქმიანობის უფლება საქართველოს სს რესპუბლიკის სათანადო ორგანოების მხრივ აუცილებელი კონტროლის დაცვით.

ვფიქრობთ, ავტონომიური მმართველობის სფეროში გამოცემულ ყველა აქტს, რომლებსაც სამხრეთ ოსეთის სახალხო დეპუტატთა საბჭო ან მისი ად-

⁴ ასეთი პრეცედენტი ცნობილია აზერბაიჯანის სინამდვილეში, სადაც უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ორა მოადგილადან, ერთ-ერთი მთიანი ყარაბაღის ავტონომიური ოლქის წარმომადგენელია.

მასრულებელი კომიტეტი მიიღებენ, ყველა შემთხვევაში ეწოდოს დადგენილება. ეს არ იქნება კანონი ამ სიტყვის ნამდვილი გაგებით და არც ჩვეულებრივი ადმინისტრაციული აქტი, რომელსაც დებულობენ სახალხო დებუტატთა ადგილობრივი საბჭოები და მათი აღმასრულებელი კომიტეტები.

მართალია, ავტონომიური ოლქი არ წარმოადგენს პოლიტიკური ავტონომიის ფორმას, მას არა აქვს საკუთარი კანონმდებლობის შემუშავების უფლება, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მას არ უნდა ჰქონდეს ავტონომიური მმართველობის სფეროში ერთგვარი დამოუკიდებლობა.

საქართველოს სსრ 1927 წლის კონსტიტუცია, როგორც აღვნიშნეთ, განსაზღვრავდა იმ სფეროს, რომელშიც სამხრეთ ოსეთი ავტონომიურად საქმიანობდა. იგი, მართალია, ოფიციალურად არც მამინ სარგებლობდა საკანონმდებლო ავტონომიის უფლებით, მას არ შეეძლო გამოეცა კანონები, ამ სიტყვის ნამდვილი გაგებით, მაგრამ ამავე დროს შეეძლო სახელმწიფოებრივი მმართველობის იმ დარგში, რომელსაც ავტონომიურად განაგებდა და აგრეთვე საქართველოს სსრ იმ კანონმდებლობის გასავითარებლად, რაც საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ვრცელდებოდა, გამოეცა დადგენილებანი, რომელთაც სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე საკალდებულო ძალა ჰქონდათ მხოლოდ მას შემდეგ, როდესაც მათ დამტკიცებდა საქართველოს რესპუბლიკის ხელისუფლების სათანადო უმაღლესი ორგანო. ასეთი წესი, შესაძლებლობას აძლევდა მას უფრო მიზანშეწონილად და მოხერხებულად გამოეყენებინა რესპუბლიკური კანონმდებლობა ადგილობრივი სამეურნეო, ეროვნულ და ყოფიერ თავისებურებათა მიმართ. ავტონომიური მმართველობის სფეროში თავისუფალი სამართალშემოქმედებითი უფლების აღიარება და მისი შემდგომი აუცილებელი დამტკიცება საქართველოს სათანადო ორგანოების მიერ, იძლეოდა რესპუბლიკური კანონმდებლობის ჯეროვანი და მართებული გამოყენების გარანტიას და წარმოადგენდა იმ მოსალოდნელ დამახინჯებათა თავიდან აცილების მნიშვნელოვან საშუალებას, რომლებიც არ შეესაბამებოდა კანონმდებლის ნებას. ასეთი წესის არსებობა, ვიმეორებთ, ხელს უწყობდა და უზრუნველყოფდა რესპუბლიკური კანონმდებლობის უფრო მიზანშეწონილ გამოყენებას ადგილობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით.

რამდენადაც აქ საკვებით დაცულია სათანადო კონტროლი რესპუბლიკის ორგანოთა მხრივ, ამიტომ იგი ოდნავადაც არ ეწინააღმდეგება კანონთა სტაბილურობის პრინციპს.

ამრიგად, კანონმა ავტონომიური ოლქის შესახებ უნდა დააზუსტოს ავტონომიური ოლქის აქტების იურიდიული ძალა და მათი სამართლებრივი გარანტიები; მან მკაფიოდ უნდა განსაზღვროს თუ რას ნიშნავს წმინდა ადგილობრივი და ეროვნული საკითხები, რით გამოიხატება ავტონომიური ოლქის თავისებურება და სპეციფიკა.

6. ამჟამად სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურა ოლქის სახალხო დებუტატთა საოლქო საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის განყოფილებები მოქმედებენ საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს მიერ მიღებულ და დამტკიცებულ დებულებათა საფუძველზე.

გვიქრობთ, ეს ხელს შეუწყობს უფრო უკეთ აისახოს ის მრავალფეროვნება, რაც უთუოდ ახასიათებს სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქს და რაც მის სპეციფიკას შეადგენს.

დაბოლოს, გვინდა შევეხოთ იმას, თუ როგორი უნდა იყოს ავტონომიური ოლქის კანონი ზოგადად:

ავტონომიური ოლქის კანონი უნდა შედგებოდეს დაახლოებით ექვსი თავისაგან. პირველ თავს პირობითად შეგვიძლია ვუწოდოთ „ზოგადი ან ზოგადი დებულებანი“. აქ, ჩვენი აზრით, ლაპარაკი უნდა იყოს სამხრეთ ოსეთის საქართველოს რესპუბლიკაში ავტონომიური ერთეულის სახით შესვლის ფაქტზე, მის ტერიტორიალურ საზღვრებზე, ადმინისტრაციულ ცენტრზე და ა. შ.

დებულების მეორე თავი უნდა შეეხოს სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს, მისი შექმნის წესს, წარმომადგენლობის ნორმებს, მუშაობის ხასიათს, გამგებლობის საგნებს, კომპეტენციას, ურთიერთობას რესპუბლიკის სათანადო ორგანოებთან, მის მაერ მიღებული აქტების იურიდიულ ძალას და ა. შ.

მესამე თავში უნდა აისახოს სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის შექმნის წესი, შემადგენლობა, ორგანიზაციული წყობა, გამგებლობის საგნები, დაქვემდებარება და ანგარიშგება, ურთიერთობა რესპუბლიკურ ორგანოებთან მმართველობის ხაზით, მის მიერ გამოცემული აქტების იურიდიული ძალა და ა. შ.

მეოთხე თავი მთლიანად უნდა შეეხოს სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის აღმასრულებელი კომიტეტის განყოფილებებს, სექტორებს, სამმართველოებს, მათი შექმნის წესს, ორგანიზაციულ სტრუქტურას, იურისდიქციის ფარგლებს, ურთიერთობას როგორც საოლქო, ისე რესპუბლიკურ ორგანოებთან, მათ მიერ მიღებული აქტების იურიდიულ ძალას და ა. შ.

მეხუთე თავი უნდა მიეძღვნას საოლქო სასამართლოსა და პროკურატურას, მართლმსაჯულების განხორციელების საქმეს ოლქში, მის სპეციფიკას.

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ სასურველად მიგვაჩნია ავტონომიური ოლქის სასამართლოს ეწოდოს ავტონომიური ოლქის მთავარი სასამართლო, რითაც ხაზს გავეუსვამთ იმ თავისებურებას, რომელიც მას ახასიათებს ჩვეულებრივი საოლქო სასამართლოებისაგან განსხვავებით.

ბოლო მეექვსე თავი უნდა მიეძღვნას ავტონომიური ოლქის ბიუჯეტის საკითხებს. თავისთავად იგულისხმება, რომ ავტონომიური ოლქის შესახებ კანონის სათანადო მუხლებში აუცილებლად უნდა აისახოს ყოველივე ის, რაზეც ზემოთ გვქონდა მსჯელობა.

როგორც ვხედავთ, არის მთელი რიგი საკითხები, რომელთა გათვალისწინებაც მომავალ კანონში აუცილებლად მიგვაჩნია. ჩვენ მათგან მხოლოდ ზოგიერთს შევეხეთ, უფრო კი იმათ, რომლებიც ნათლად დაგვანახებებს, თუ რით უნდა გამოიხატოს ეროვნული ოლქის ავტონომიურობის პრინციპი.

ავტონომიური ოლქის შესახებ კანონის მიღებისათვის პირობები დიდი ხანია მომწიფდა, ასეთი კანონის არარსებობა არაფრით არ არის გამართლებული და საგრძნობლად უშლის ხელს კანონიერების პრინციპის მართებულად გატარებას სახელმწიფოებრივი აღმშენებლობის ისეთ მნიშვნელოვან უბანზე, როგორც ავტონომიური ოლქია.

ასეთია ჩვენი თვალსაზრისი ამ საკითხზე. ცხადია, აქ გამოთქმულ მოსაზრებებს არა აქვს უმცდარობის პრეტენზია, მათ შემდგომი დამუშავება და დაზუსტება სჭირდება.

საბჭოთა მილიციის დღისათვის

საბჭოთა ხალხის შეუღებელი გზები

ა. კახიანი,

საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე

საბჭოთა მილიციის სამოცდარი წელი შეუსრულდა. მისი დებადების თარიღის აღნიშვნა ტრადიციულად ემთხვევა დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის დღესასწაულს. საბჭოთა მილიცია ხომ ოქტომბრის რევოლუციის პირმოა. აწორედ რევოლუციის მესამე დღეს, 10 ნოემბერს (ახალი სტილით) ვ. ი. ლენინმა ხელი მოაწერა დეკრეტს, რომლის საფუძველზეც შეიქმნა მსოფლიოში პირველი, ნამდვილად სახალხო მილიცია. მილიციის პირველი ფარაჯები მუშათა და გლეხთა ფენებიდან გამოხლმა აღამიანებმა ჩაიცვეს. აქედანვე წარმოდგა სახელწოდებაც — მუშურ-გლეხური მილიცია.

სამოცდარი წლის მანძილზე საბჭოთა მილიცია მთელ ხალხთან ერთად განიცდიდა საერთო მიღწევების სხარულს, მასთან ერთად იზარებდა ლხინსაც და ჭირსაც.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველსავე დღებში გაზეთი „კავკასი კომუნა“ ასე მიმართავდა მილიციის მუშაკებს: „ხალხის მიერ თქვენთვის დაკისრებული მოვალეობის შესრულებაში, იუავით ხათანადო სიმალღუზე... გამოჩინეთ საკმაო ძალა, რათა დარაჯად დაუდგეთ წესრიგსა და სამართლიანობას. ვახსოვდეთ საბჭოთა ხელისუფლება არ ინდობს წესრიგთანობის მტრებსა და მოძალადებს“.

ეს მოწოდება პირნათლად შეასრულა ქართველ ჩეკისტთა პირველმა თაობამ, ამ შთავონებით ცხოვრობს და იღწვის დღევანდელი მილიციაც.

„დამნაშავეობა, ანტისაზოგადოებრივი ქცევის ყველა ფორმა ეს სოციალური ბოროტებაა, და მას უნდა ვებრძოლოთ ყოველდღიურად, ვებრძოლოთ მტკიცედ და გაბედულად“ — სკკ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივანს, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის ლეონად ილიას ძე ბრუნენვას ეს სიტყვები ამომწურავად განსაზღვრავს მილიციის ორგანოების ამოცანებს თანამედროვე პირობებში.

რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროს ხელმძღვანელობას, ყველა კომუნისტსა და კომკავშირელს კარგად აქვთ შეგნებული, რომ დღეს დამნაშავეობასთან ბრძოლა წარმოუდგენელია მეცნიერული, კომპლექსური მიდგომის გარეშე. მართლწესრიგის განმტკიცება, სამართლდარღვევების თავიდან აცალება მოითხოვს საზოგადოებრიობასთან კავშირის განმტკიცებას, შრომითი კოლექტივების როლითა და პასუხისმგებლობის გარდას, ამასთან გასათვალისწინებელია ეკონომიკური, სამეცნიერო-ტექნიკური, პედაგოგიაური, სამართლებრივი და სხვა ფაქტორები. რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა ორგანოები ყოველ დონეს ხმარობენ ამ პრობლემათა გადასაწყვეტად. რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან მას წინათ შეიქმნა სამეცნიერო-საკონსულტაციო მეთოდური საბჭო, რომლის საქმიანობაზეც ბევრად არის დამოკიდებული წარმატებები დამნაშავეობის წინააღმდეგ ბრძოლაში. შინაგან საქმეთა სამინისტროს ხელმძღვანელ მუშაკებთან ერთად საბჭოში თანამშრომლობენ რესპუბლიკის სამეცნიერო დაწესებულებების წამყვანი სპეციალისტები: ფსიქოლოგები, ეკონომისტები, იურისტები, ტექნიკური ინტელიგენციის წარმომადგენლები.

მართლწესრიგის განმტკიცებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს კადრების პასუხისმგებლობის ამადლებას. ამის აუცილებლობას ერთხელ კიდევ გაესვა ხაზი საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ნოემბრის პლენუმზე. პრინციპულობისა და შეტურთგებლობის სულისკვეთებით კადრების აღწრდაში გადაწყვეტი როლი ენიჭება მილიციის ორგანოების გაწმენდას უღირსი თანამშრომლებისაგან. ეს პროცესი კარგა ხნის წინ არის დაწყებული და მანამ გაგრძელდება, ხანამ თუნდაც ერთი უპატიოსნო, მომხვეჭელი პიროვნება მაინც იქნება ჩვენს რიგებში.

ჩვენს საზოგადოებრიობას ალბათ ანსოვს წილეულს, 19 სექტემბერს გაზეთ „კომუნისტში“ გამოქვეყნებული სტატია „შიგნიდან გატყენილი ციხე“, რომელშიც ლაპარაკი იყო ქ. ქუთაისისა

2. საბჭოთა სამართალი № 6.

16491

შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე

და ტყიბულის მილიციის მუშაკთა უმსგავსო საქციელზე, მათს მეცადინეობაზე გზაკვალი აერიათ მართლმსაჯულებისათვის.

ეს საქმე სამინისტროს სპეციალურმა კომისიამ იმ დროს გამოამსჯურა, როდესაც ზოგიერთმა ვაი-მილიციელმა დააჭერა, რომ მათ შეძლეს დანაშაულისა და დანაშაუვითა დაფარვა. მინისტრის 1979 წლის 12 აგვისტოს ბრძანებით ქუთაისის ლენინის რაიონის მილიციის სისხლის სამართლის სამსახურის უფროსი ინსპექტორი, მილიციის კაპიტანი გ. ბერუაშვილი და ინსპექტორი, მილიციის კაპიტანი ნ. ვიორაძე, ამავე განყოფილების უფროსი, მილიციის მაიორი კ. ჩხილაძე მოსწინააღმდეგე თანამდებობებიდან. სამსახურიდან მოხსნა ქალაქ ტყიბულის მილიციის უფროსის მოადგილე, მილიციის მაიორი ვ. კუბლაშვილი. სხვა თანამშრომლებს გამოეცხადათ საყვედურები.

ამ ბოლო ხანებში ათობით უღირსი, სამსახურისათვის შეუფერებელი, თანამშრომელი დათხოვნილია შინაგან საქმეთა ორგანოებიდან. მათ ნაცვლად მოდის ახალი შევსება, პარტიული, კომპაგშირული, სამეურნეო ორგანიზაციების მიერ რეკომენდირებული ახალგაზრდა. მოდიან ისინი ვისაც როგორც ფ. ძეგუაძის ამბობდა აქვს სუფთა ხელები, მსურვალე გული და გამჭრიახი გონება. თბილისის ელმავალმშენებელმა ქარხანამ დედაქალაქის მილიციაში სამუშაოდ გამოგზავნა ქარხნის მოწინავე თანამშრომლები გ. ინჯიკაური, ლ. ბარზილივი, გ. ჯიბლაძე, ა. ქართველიშვილი, ფოლად-თუჯასხმელი ქარხანამ ნ. ფიჭაძე და ა. ჩხილაძე.

ეს ახალგაზრდები ერთ წელზე ცოტა მეტია მეშაობენ შინაგან საქმეთა ორგანოებში და უკვე დაიწესებურეს სახლის პატრულებმა. გვჩერა რომ არც შემდეგში შეიცვლებენ თავს.

მომაგალი საიმედო თაობას ხელშია, თაობათა ახალი ცვლა ბევრ კარგ საქმეს გააკეთებს შემდეგშიც. სწორედ ამით უნდა აიხსნას, რომ მიმდინარე წელს რესპუბლიკის მილიციამ გაუძლია მეტად ძნელ და რთულ გამოცდას. საქმე ენება ადამიანთა გატაცებას, მათ შორის პირველ რიგში ბავშვებისას, ჩვენი დროის ყველაზე უხასიშლარეს დანაშაულს, რასაც ჩილიან გამოხასყიანის მიღების მიზნით. არცერთი ასეთი დანაშაული გაუხსნელი არ დარჩენილა, ყველა დამნაშავე მკაცრად დაისჯება.

თუ გასულ წელს, ჩვენი რესპუბლიკის მშრომლები უკიდურეს აღშფოთებას გამოთქამდნენ მძარცველებზე, რომლებმაც ლენინგრადელ სტუბრებზე აღმართეს ხელი, წელს მათ დასჯირდათ ზნა აიმაღლონ თანამედროვე ვანდალების მიმართ, მათ მიმართ ვინც ძილი დაუფრთხო მშობლებს.

მილიციის საიუბილეო დღეებში არ შეიძლება კიდევ ერთხელ ქებით არ მოვიხსენიოთ ისინი ვინც დანაშაულის გახსნაში გამოიჩინა თავი. მათ ჩვენი ხაფხუბი, დედების მადლობა და ინსპექტორის და ფეიქრობით ასეთი დიდი ზოდილი ბევრს არ რგებია.

მილიციის ორგანოების საქმიანობის სფერო იმდენად მრავალნაირია, რომ ერთ წერილში მას ზოგადად კი ვერ მიმოვიხილავთ. მსოფლიო ზოგიერთ ძირეულ საკითხზე თუ შევძლებთ გავესაუბროთ მკითხველს. შარშანდელი და შამდინარე წელიც (უკანასკნელი ნაწილობრივ უკეთესია) ჩვენთვის არ იყო მაინცდამაინც კარგად მოსაგონებელი. ჯერ კიდევ დიდი მძიმე დანაშაულთა ხვედრითი წილი, არ მცირდება სახელმწიფო და პირადი ქონების ქურდობის შემთხვევები.

დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ორგანო კიდევ ბევრი პრობლემა გვაქვს გადასაჭრელი. სწორედ ამიტომ არის, რომ ამჟამად სტრატეგიის მთელი საქმიანობის მიზანია ნეკლოვანებათა აღმოფხვრა უშუალოდ ჩვენდამი დაქვემდებარებულ ორგანოებში.

ახლახან სამინისტროში შეიქმნა სასოფადობრივი წესრიგის დაცვის სამმართველო. ეს რგოლი ხელმძღვანელობას გაუწევს ბრძოლას ისეთ სახეობათა დანაშაულის წინააღმდეგ, როგორც არის სასოფადობის თვალწინ ჩადენილი დანაშაული. კიდევ უფრო გამწვავდება ბრძოლა ხულიგნობის წინააღმდეგ.

ახლმა კანონმდებლობამ, რომელმაც სავრძნობლოდ გაზარდა საქციენი მანქანის გამტაცებლების მიმართ დიდი დახმარება გაგვიწია. ამჟამად შეინიშნება ამ სახეობის დანაშაულის შემცირება. მის კლებას იმანაც შეუწყობს ხელი, რომ უკანასკნელ ხანს თბილისის და სხვა რაიონების შინაგან საქმეთა ორგანოებმა მანქანის გამტაცებელთა ათობით ჯგუფი გამოავლინეს. ესენა ძირითადად გამოშალველები არიან.

ბოლო ათწლეულის მანქილზე ჩვენ უაღრესად საქმიან დახმარებას გვიწვევს პარტიული, საბჭოთა და სასოფადობრივი ორგანიზაციები. ყველასათვის ნაცილი გახდა თუ რა შესძლებია ამ მხარდაჭერას. უფრო გამოიკეთა ამ სფეროში სასოფადობრივი ორგანიზაციების როლიც.

თბილისელებმა უკანასკნელ ხანს წამოიწყეს ბრძოლა წვრილმან დანაშაულებათა წინააღ-

მდეგ. მათ ამ საქმეში მხარი აუბეს ქუთაისის და რესპუბლიკის სხვა ქალაქების შინაგან საქმეთა ორგანოებმა. ეს იმის გარანტიაა, რომ ე. წ. წერილმანა დანაშაული, რომელიც ძალზე აღიზიანებს საზოგადოებრიობას. წაღე ძირფესვიანად ამოიკვეთება. მილიციას კი საშუალება მიეცემა ძირითადი ძალები უფრო დაზიანებულ უბნებზე გადაისროლოს.

უკვე გადიოდა პირველი ეფექტიანი ნაბიჯები ქონებრივი დანაშაულის სალიკვიდაციოდ. ასლა მასობრივად მიმდინარეობს სახელმწიფო ობიექტების ტექნიკური გამაგრება, საცხოვრებელი ბინების მასობრივი სიგნალიზაცია. სრულყოფილად მუშაობს ღამის მილიცია. ყველა ეს საკითხი კომპლექსურად წყდება.

ჩვენ სერიოზულად გვაღვივებს ბავშვთა უსუნდამხედველობისა და არასრულწლოვანთა დანაშაულის პრობლემა. პირდაპირ უნდა ითქვას, ეს პრობლემა ჯერ კიდევ არ არის საბოლოოდ გადაწყვეტილი. ამ საქმეში მცირე როლი როდი ეკუთვნის მშრომელთა კოლექტივებს. უფრო მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს მოზარდის თავისუფალი დროის რაციონალურ გამოყენებას, საცხოვრებელ ადგილას მათთან მუშაობას, ძნელად დასაზრდელ არასრულწლოვანებთან საშეფო საქმიანობის აქტივაციას და სხვა.

შინაგან საქმეთა სამინისტრო, რესპუბლიკის კომკავშირი, არმიის, ავიაციისა და ფლოტის ნებაყოფლობითი სფეროებში საზოგადოება ყოველწლიურად აწყობენ სამხედრო-სპორტულ ზანაკებს ძნელად დასაზრდელი მოზარდებისათვის. აქ მათ პატრიოტული მაღალი ზნეობის პრინციპებით წვრთნიან და შედეგაც სასურველია. მაგრამ ეს ძალზე ცოტაა. არასრულწლოვანთა უკეთესი მერმისისათვის ზრუნვა ყველა ჩვენგანის მოვალეობაა.

პარტიას, ხალხს სწამს საბჭოთა მილიციისა, სწამს მისი უსაზღვრო ერთგულებისა, სჯერა რომ მას შეუძლია ჩვენი სინამდვილიდან აღმოფხვრას ყოველგვარი სიმახინჯე და მანკიერება. მილიციის რიგებში ბევრია, ძალზე ბევრი, რომელიც მზადაა უყოყმანოდ გაიმეოროს გ. ჯაფარიძის, შ. წულუკიძის, პ. ჩამაგუას, ვ. შაქარაშვილის, ა. ბურდულის, ა. რზგოვის და კიდევ მრავალი მათი უფროსი ამხანაგისა და თანამებრძოლის გმირობა, სიცოცხლე არ დაიმუროს ხალხის მშვიდობიანი შრომის, მისი ინტერესების დასაცავად.

საბჭოთა ხალხის მდიდარ რევოლუციურ ტრადიციებზე აღზრდილი საქართველოს მილიცია ნიუმბრის ამ დღესასწაულზე ცხადყოფს, რომ მზად არის კვდავაც შეუდრეკლად იღვეს თავისი ხალხის ერთგულ გუშაგად.

საქართველოს სსრ მყის ახალი კოლექსი

პ. ლაბარაძე, პ.

ურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი

კომუნისტური პარტია და საბჭოთა მთავრობა დიდ ყურადღებას აქცევენ საბჭოთა ადამიანების ცხოვრებისა და სოციალისტური საზოგადოებრივი წარმოების განვითარებისათვის აუცილებელი სიმდიდრის — ტყის რესურსების დაცვის, მისი რაციონალური გამოყენების საკითხებს. ამის ნათელი დადასტურებაა საქართველოს სსრ მეცხრე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს მეათე სესიის მიერ საქართველოს სსრ ტყის კოდექსის მიღება. კოდექსის პრეამბულაში აღნიშნულია, რომ „სსრ კავშირში ტყე დიდ როლს ასრულებს ეკონომიკის განვითარებაში, გარემოს გაუმჯობესებაში, ხალხის კეთილდღეობის დონის ამაღლებაში. იგი მერქანსა და ტყის სხვა პროდუქტიაზე ქვეყნის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების წყაროა, სასიკეთო გავლენას ახდენს ჰავაზე, ატმოსფეროზე მცენარეებისა და წყლის სხვა ობიექტების ჰიდროლოგიურ რეჟიმზე, იცავს ნიადაგს ქარისმიერი, წყლისმიერი ეროზიისაგან, აქვს სხვა სასარგებლო ბუნებრივი თვისებები. ტყეებს სულ უფრო მეტად იყენებენ გამაჯანსაღებელი მიზნებისათვის, მოსახლეობის კულტურული და ესთეტიკური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისათვის“.

სატყეო მეურნეობის სახელმწიფო ორგანოები, სატყეო საწარმოები, ორგანიზაციები და დაწესებულებები, რომლებსაც სატყეო მეურნეობის მოვლა-გაძღოლა ევალებათ, ჩვენი რესპუბლიკის მშრომელები ყოველ დღეს ხმარობენ ტყის რესურსების — ბუნების ამ უძვირუასესი სიმდიდრის მოვლა-პატრონობისათვის. მაგრამ ჩშირად სატყეო-სამეურნეო საწარმოები, დაწესებულებები, აგრეთვე ცალკეული მოქალაქენი უსულგულო დამოკიდებულებას იჩენენ ტყისადმი, მისი რესურსების გამოყენებისადმი, უხეშად არღვევენ მერქნის, ფისის, მეორეხარისხოვანი ტყის მასალის დამზადების წესებს, რაც იწვევს სახალხო მეურნეობის მთელი რიგი დარგებისათვის საჭირო მერქნის შემცირებას, ნიადაგის ქარისმიერ და წყლისმიერ ეროზიას, მშრომელთა ჯანმრთელობის გამწვანებისათვის აუცილებელი მიკროკლიმატის გაუარესებას და სხვ. ამიტომ უადრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს საქართველოს სსრ ტყის კოდექსის პირველ მუხლში მოცემულ მითითებას: „საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ტყის კანონმდებლობის ამოცანებია სატყეო ურთიერთობის რეგულირება იმ მიზნით, რომ უზრუნველყოს ტყეების რაციონალური გამოყენება, მათი მოვლა-დაცვა, აღწარმოება და პროდუქტიულობის გადიდება მერქანსა და ტყის სხვა პროდუქტიაზე სახალხო მეურნეობებისა და მოსახლეობის მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად, ტყეების წყალ შემნახავი, დაცვათი, ჰავის მარეგულირებელი სანიტარულ-ჰიგიენური, გამაჯანსაღებელი და სხვა სასარგებლო ბუნებრივი თვისებების გასაძლიერებლად, აგრეთვე საწარმოთა, ორგანიზაციათა, დაწესებულებათა და მოქალაქეთა უფლების დაცვა, კანონიერების განმტკიცება სატყეო ურთიერთობის დარგში“.

ახალ კოდექსში საკანონმდებლო წესით განმტკიცებულია პრინციპული დებულება ტყის სახელმწიფო საკუთრების უფლების, მთელი ტყეების ერთიანი სახელმწიფო ფონდის შესახებ. კოდექსში დაზუსტებულია სსრ კავშირის, საქართველოს სსრ, აფხაზეთისა და აჭარის ასსრ კომპეტენცია სატყეო ურთიერთობის მოწესრიგების დარგში, განსაზღვრულია, თუ მმართველობის რომელი ორგანოებია უფლებამოსილი უხელმძღვანელოს ტყეების გამოყენების, აღდგენისა და მოვლა-პატრონობის საქმეს.

ამ ორგანოებს შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია სახალხო დებუტატთა ადგილობრივი საბჭოების აღმასრულებელ კომიტეტებს, რაც ასახავს საბჭოების როლის ამადლებას სამეურნეო საქითხების გადაწყვეტაში და ამავე დროს ზრდის მათს პასუხისმგებლობას ტყის კანონმდებლობის დაცვისათვის. კოდექსში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ტყეების მდგომარეობის, გამოყენების, აღდგენა-გაშენებისა და მოვლისადმი სახელმწიფო კონტროლის გაქლიერების საქითხს და კონტროლის ორგანოთა სისტემას, ამ დიდმნიშვნელოვან სახელმწიფოებრივ საქმეში საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა და მოქალაქეთა მონაწილეობას. პროფკავშირულმა, ახალგაზრდულმა და სხვა საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმა, ბუნების სამეცნიერო და დაცვის საზოგადოებებმა, აგრეთვე მოქალაქეებმა ხელი უნდა შეუწყონ სახელმწიფო ორგანოებს ტყეების რაციონალურ გამოყენებაში, აღდგენისა და მოვლა-პატრონობის განხორციელებაში. კოდექსში მოცემულია ამ ღონისძიებებში საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა და მოქალაქეთა მონაწილეობის წესი.

მეტად დროული ღონისძიებაა სიახლე, რომელიც შემოღებულია ტყის ახალი კოდექსით და გულისხმობს, მოსწავლეთა აღზრდას ბუნებისადმი სიყვარულისა და მზრუნველი დამოკიდებულების სულისკვეთებით, ბიოლოგიასა და სხვა საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში მათი ცოდნის გაფართოებასა და გაღრმავებას და ამ მიზნით სასკოლო ტყეების შექმნას. ცხოვრება ადასტურებს, რომ ბუნების, ტყის სიყვარული მისსავე წიაღში იბადება და იზრდება. იმისათვის, რომ მოსწავლეებმა შეძლონ შეიცნონ და შეიყვარონ ბუნება, მცენარეთა და ცხოველთა სამყარო, მათ სისტემატური კავშირურთიერთობა უნდა ჰქონდეთ ტყესთან. ამით ბავშვებს არა მარტო შეუყვარდებათ ჩვენი ვლორა და ფაუნა, არამედ შეიგნებენ კიდევ მათი დაცვის, მოვლა-პატრონობის აუცილებლობას.

ტყის ახალ კოდექსში ზუსტად ორის განსაზღვრული როგორც სახელმწიფო, ისე საკოლმეურნეო დანიშნულების სატყეო მეურნეობის გაძღოლის ძირითადი მოთხოვნები, სახელმწიფო ორგანოების უფლება-მოვალეობანი ტყეების, ტყის ფონდის მიწების გამოყენებისა და დაცვის დარგში. ტყეები სახალხო-სამეურნეო მნიშვნელობის, ადგილმდებარეობისა და ფუნქციების შესაბამისად იყოფა ჯგუფებად. სახელმწიფო მნიშვნელობის ტყეები დაყოფილია პირველ, მეორე და მესამე ჯგუფებად, ხოლო საკოლმეურნეო ტყეები პირველ და მეორე ჯგუფებად კოდექსში დიდი ადგილი აქვს დათმობილი იმ საწარმოების, ნაგებობებისა და სხვა ობიექტების განლაგებას, დაპროექტებას, მშენებლობას, ხექსპლოატაციოდ გადაცემას, რომლებიც გავლენას ახდენენ ტყეების მდგომარეობასა და აღდგენაზე. კოდექსი აწესრიგებს ტყეებში იმ სამუშაოთა წარმოებას, რომლებიც დაკავშირებული არ არის სატყეო მეურნეობის გაძღოლასთან და ტყით სარგებლობის განხორციელებასთან. მათი განუხრელად გატარება დი-

დად შეუწყობს ხელს ჩვენი რესპუბლიკის ტყის მასივების დაცვას დაზიანება-განადგურებისაგან.

რესპუბლიკის ეკონომიკის შემდგომი განვითარება, ხალხის მატერიალური კეთილდღეობის, ჯანმრთელობის, კულტურული დასვენების გაუმჯობესება ბევრად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ როგორ გამოვიყენებთ ძვირფას ბუნებრივ სიმდიდრეს, ტყეს. ამ საკითხისადმი მიძღვნილი ტყის ახალი კოდექსის მეორე კარი მთლიანად, რომლის 55-ე მუხლში განსაზღვრულია ტყით მოსარგებლე სუბიექტები; ტყით სარგებლობის სახეობები და ვადები; ტყით მოსარგებლეთა უფლება-მოვალეობანი; ტყით სარგებლობის ცალკეულ სახეობათა სარგებლობის წესი, კერძოდ: მერქნის დამზადების, ზეზეური ხის გაცემის, ფისის დამზადების, მეორეხარისხოვანი ხე-ტყის მასალების დამზადების, არაპირდაპირი ტყით სარგებლობის, სამეცნიერო-კვლევითი, კულტურულ-გამაჯანსაღებელი მიზნებისათვის. სამონადირეო მეურნეობის საჭიროებისათვის ტყით სარგებლობის წესები საქართველოს სსრ ტყის ახალ კოდექსში სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების ტყის კანონმდებლობის საფუძვლებთან შედარებით უფრო სრულყოფილად და ნათლად არის განსაზღვრული. მასში დაწვრილებით არის განხილული ტყის მასივებში არსებული საძოვრებითა და სათიბებით სარგებლობის (მუხ. 65), სკებისა და საფუტკრეებისათვის ჭუნების გამოყოფის (მუხ. 66), ველური ხილისა და კაკლოვანთა სარეწაო დამზადებისა (მუხ. 67), სოკოს, კენკრის, სამკურნალო მცენარეებისა და ტექნიკური ნედლეულის სარეწაო დამზადების (მუხ. 68) წესები. ეს კი, რასაკვირველია, ხელს შეუწყობს ტყის არაპირითადი სიმდიდრის რაციონალურ, გონივრულ გამოყენებას, მათ აღდგენასა და დაცვას განიაგებისაგან, უსულგულო ექსპლოატაციისაგან.

მისასაღმებელია ტყის კოდექსით სამკურნალო-რეწამლო მცენარეთა მოპოვების სამართლებრივი რეჟიმის დადგენა.

სამკურნალო მცენარეებს დიდი სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა აქვს ჩვენს ქვეყანაში სამედიცინო სამსახურის გაუმჯობესებისათვის, ვინაიდან ბევრი საუკეთესო პრეპარატი სწორედ მცენარეებისაგან მზადდება. ჩვენს რესპუბლიკაში 2500 დასახელების სამკურნალო მცენარეა აქედან 2250 ათასი გამოყენებულია ხალხურ მედიცინაში, ჯოლო 250 სამეცნიერო მედიცინაში. მცენარეებისაგან, მაგალითად, მოკვისაგან მზადდება მირტილინი, დიდგმულისაგან — სამბუცინი, ევკალიპტისაგან — ევკალიპტოლი, მუხისაგან — კვერცინი და ტანინი, ტირიფისაგან — სალიცილის მჟავა, ღვედკეცისაგან — პერიპლოცინი, ხეშავისაგან — ფრანგულინი, ფიჭვისაგან — პინეტი, წიფელისაგან — ფავინი და სხვა. მცენარე ბალახეულობიდან: ხარიშუბლასაგან — პლატიფილინი, კატაბალახასაგან — ვალერიანა, წითელი და ხორცისფერი გვირილისაგან — ფლიციდი, შმაგისაგან ანუ გიჟანასაგან — ტროპინი, ლეცოფასაგან — პიოსციმინი, ჩადუნასაგან — ფილაქსანი და სხვა. ხსენებული ბალახები მხოლოდ და მხოლოდ ტყეში ხარობენ. უტყეოდ მათი არსებობა შეუძლებელია, ამიტომ ტყის ახალ კოდექსში სამკურნალო-რეწამლო მცენარეთა მოპოვების, დამზადების წესის გათვალისწინება ჩვენი რესპუბლიკის სატყეო კანონმდებლობის სასიამოვნო სიახლედ უნდა მივიჩნიოთ.

ტყის ახალი კოდექსის ბევრ ფასეულობათა შორის რესპუბლიკის ბუნებრივ-კლიმატური პირობების სპეციფიკურობის გამო მეტად მნიშვნელოვანია კოდექსის მეორე კარის ოცდამეოთხე თავი „სამონადირეო მეურნეობის საჭირო-

გებიანათვის ტყით სარგებლობის წესი“. როგორც სატყეო-სამეურნეო საწარმოების, აგრეთვე ტყით მოსარგებლე საწარმოთა, დაწესებულებათა, ორგანიზაციათა, ასევე ცალკეულ მოქალაქეთა მხრივ ტყის მოვლა-პატრონობისადმი, მისი რესურსების გამოყენებისადმი არავინიერული, უპასუხისმგებლო მიდგომა სხვა უარყოფითს შედეგებთან ერთად იწვევს ბუნების უღამაზესი სიმდიდრის ნადირ-ფრინველთა არსებობისა და გამრავლებისათვის აუცილებელი პირობების ხელყოფას. ამის ბრალია ჩვენს რესპუბლიკაში იშვიათი, ძვირფასი ნადირ-ფრინველების (ქურციკი, ღურაჯი, ჭიქი, ნიამორი, აფთარი და სხვა) გადაშენება, მრავალი სახეობის ნადირ-ფრინველთა რაოდენობის საგრძნობლად შემცირება. ამიტომ უსათუოდ დიდი მნიშვნელობა აქვს საქართველოს სსრ ტყის ახალი კოდექსის 72-ე მუხლის პირველ ნაწილს, რომლის მიხედვითაც „ტყით სარგებლობა და სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებები უნდა ხორციელდებოდეს ნადირის ბინადრობისათვის ხელშემწყობი პირობების შენარჩუნების აუცილებლობის გათვალისწინებით“. ეს მუხლი კატეგორიულად მოითხოვს სატყეო მეურნეობის სახელმწიფო ორგანოებისაგან, ტყით მოსარგებლე სახელმწიფო, კოლპერაციული, საზოგადოებრივი საწარმოებისაგან, ორგანიზაციებისაგან, დაწესებულებებისა და მოქალაქეებისაგან, რომ ტყით სარგებლობა და სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებები განახორციელონ ნადირის ბინადრობისათვის ხელშემწყობი პირობების შენარჩუნების აუცილებლობის გათვალისწინებით. ამ მუხლის მოთხოვნას მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს და მისი რეალურად განხორციელება ხელს შეუწყობს ჩვენი რესპუბლიკის მდიდარი, მრავალფეროვანი ფაუნის შენარჩუნებასა და გამრავლებას. აქვე საჭიროდ მიგვაჩნია აღვნიშნოთ ის, რომ 72-ე მუხლის მოთხოვნის პრაქტიკული რეალიზაციის შედეგები უფრო ყუვეტიანი იქნება, თუ თვით რესპუბლიკის სამონადირეო მეურნეობის მმართველობა იქნება სრულყოფილი, მობილური. რესპუბლიკაში დღეისათვის 63 სამონადირეო მეურნეობიდან 52 ეკუთვნის მონადირეთა და მეთევზეთა კავშირს, ზოლო რესპუბლიკის ნაკრძალების ბაზაზე შექმნილი 14 სამონადირეო მეურნეობა ეკუთვნის სატყეო მეურნეობის სამინისტროს, რომელიც დიდად არ არის დაინტერესებული სხვა სამონადირეო მეურნეობების მოვლა-პატრონობით, განვითარებით. მონადირეთა და მეთევზეთა კავშირი კი, როგორც ჩანს, ვერ ახერხებს რესპუბლიკის ცხოველთა სამყაროს მოვლას, უფრო მეტიც, მისი უფლებამოსილება ამ სფეროში ერთობ შეზღუდულია, თვითონ ვერ აწესრიგებს ნადირ-ფრინველთა პატრონობასთან, ექსპლუატაციასთან, განვითარებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხს. ასეთ ვითარებაში უპირველესად ზარალდება რესპუბლიკის ფაუნა. ამის თავიდან აცილება მოითხოვს რესპუბლიკის სამონადირეო მეურნეობის მართვა-ვაძვეობის გადასინჯვას, რეორგანიზაციას. კერძოდ ან უნდა გაფართოვდეს მონადირეთა და მეთევზეთა კავშირის უფლებამოსილება ნადირ-ფრინველთა დაცვისა და გამრავლების სფეროში, ისე, რომ მის გამგებლობაში შედიოდეს როგორც სამონადირეო მეურნეობათა ექსპლუატაციის, მოვლა-პატრონობის, ისე მისი საგემო განვითარების საკითხები. მაგრამ, რამდენადაც რესპუბლიკის თითქმის ყველა სამონადირეო მეურნეობა შექმნილია სატყეო მეურნეობათა ბაზაზე, ვფიქრობთ, უფრო მიზანშეწონილია მთლიანად რესპუბლიკის სამონადირეო მეურნეობის მმართველობა დაექვემდებაროს სატყეო მეურნეობის სამინისტროს, რომელიც არა მარტო უზრუნველყოფდა ტყეებში ნადირის ბინადრობისათვის ხელშემწყობი პირობების შენარჩუნებას,

არამედ დაინტერესებულიც იქნებოდა ნადირ-ფრინველთა მოვლა-პატრონობით, გამრავლებით, გეგმიანი ექსპლოატაციით.

კოდექსში ზუსტად არის განსაზღვრული ტყით მოსარგებლეთა უფლებები და მოვალეობანი, მოქალაქეთა ტყეში ყოფნის უფლება, ტყით სარგებლობის უფლების შეწყვეტის საფუძვლები, ქალაქის ტყეებში, მიჩენილ ტყეებში ტყით სარგებლობის თავისებურებანი, ტყით სარგებლობის შეზღუდვა ნაკრძალ ტყეებში, საკოლმეურნეო ტყეებში, სასაზღვრო ზონაში ტყით სარგებლობის თავისებურებანი, ტყითსარგებლობის გამა დაგათა ვადაწყვეტის, ტყის აღდგენისა და გაშენების წესები.

ტყის რესურსებზე ეკონომიკის დღენიდაგ მზარდ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების უზრუნველყოფა, ტყის მიერ ჰავაზე, ატმოსფეროზე, მცენარეებისა და წყლის ობიექტების ჰიდროლოგიურ რეჟიმზე სასიკეთო გავლენის მოხდენა, მოსახლეობის კულტურული და ესთეტიკური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება შესაძლებელია მხოლოდ ტყის სათანადოდ მოვლა-დაცვით, ეს კი უწინარეს ყოვლისა დამოკიდებულია სახელმწიფო სატყეო-სამეურნეო ორგანოების, ტყით მოსარგებლე სახელმწიფო, კოოპერაციული საზოგადოებრივი საწარმოების, ორგანიზაციების, დაწესებულებების, აგრეთვე მოქალაქეთა მიერ ტყით სარგებლობის წესების ზუსტად დაცვასა და შესრულებაზე. ამიტომ კოდექსის V კარში განსაზღვრულია ძირითადი მოთხოვნები ტყის მოვლა-დაცვის დარგში.

კოდექსის V კარი აღგენს ტყის რესურსებისა და ტყის ფონდის მიწების სახელმწიფო აღრიცხვის, ტყის კადასტრის წარმოებისა და ტყეთმოწყობის ეროიან სისტემას, რაც რასაკვირველია, ხელს შეუწყობს ტყეების რაციონალურ გამოყენების, აღდგენა-გაშენების, სატყეო მეურნეობის განვითარების დაგეგმვას.

ტყის კანონმდებლობის დარღვევისათვის პასუხისმგებლობა ვათვალისწინებულია ტყის ახალი კოდექსის VI კარში. ყველა გარიგება, რომელიც აშკარათუ ფარული ფორმით არღვევს ტყის სახელმწიფო საკუთრების უფლებას, ბათილად ითვლება. პირებს, რომლებსაც ბრალი მიუძღვით ასეთ გარიგებათა დადებაში, აგრეთვე კოდექსის 120-მუხლში დაწვრილებით ჩამოთვლილ ქმედობებში, რასაც მოჰყვა ტყის, ტყის ფონდის მიწების განადგურება, დაზიანება, გაჭუჭყიანება, გაფუჭება და სხვა, ეკისრებათ სისჯლის სამართლებრივი, ადმინისტრაციული ან სხვა პასუხისმგებლობა სსრ კავშირის და საქართველოს სსრ კანონმდებლობის შესაბამისად. კოდექსის მიხედვით საწარმონი, ორგანიზაციები, დაწესებულებები და მოქალაქეები ვალდებული არიან აანაზღაურონ ტყის კანონმდებლობის დარღვევით გამოწვეული ზარალი, მათ ჩამოერთმევათ უკანონოდ მიპოვებული მერქნისა და ტყის სხვა პროდუქცია, აეკრძალებათ ტყით სარგებლობა.

ტყის კოდექსი დიდი თეორიული და პრაქტიკული ღირებულების საკანონმდებლო აქტია, რომელიც აწესრიგებს რესპუბლიკაში სატყეო ურთიერთობას. მისი ნორმების განუხრელი შესრულება ხელს შეუწყობს ტყის კიდევ უფრო გამდიდრებას.

აქვე გვინდა წამოვაცნოთ რამდენიმე წინადადება, რომლებიც ჩვენი აზრით, კიდევ უფრო სრულყოფს სატყეო კანონმდებლობას.

საქართველოს სსრ ტყის ახალი კოდექსის 64-ე მუხლით, არაპირდაპირი

ტყით სარგებლობა უფასოა“, მაგრამ იმაზე, თუ რა სახეობის არაპირდაპირი ტყით სარგებლობაა უფასო, არაფერია ნათქვამი, ამ წინადადების შემდეგ კი გარკვევით არის მითითებული, რომ ხის წველების, ველური ხილის, კაკლის, სოკოს, კენკრისა და ტექნიკური ნედლეულის სარეწაო დამზადება ფასიანია.

ტყის ახალი კოდექსის 65-ე მუხლის მეორე ნაწილში აღნიშნულია „სახელმწიფო მნიშვნელობის ტყეებში სათიბ-საძოვრები, რომლებიც არ გამოიყენება სატყეო მეურნეობისა და ხე-ტყის დამამზადებელი მრეწველობის საჭიროებისათვის, ეძლევათ კოლმეურნეობებს, საბჭოთა მეურნეობებს, სხვა საწარმო-ორგანიზაციებს, დაწესებულებებსა და მოქალაქეებს დროებით სარგებლობისათვის...“ მაგრამ გარკვეული საფასურის გადახდით თუ უფასოდ — ამაზე არაფერია ნათქვამი, სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების ტყის კანონმდებლობის საფუძვლების 30-ე მუხლის მეოთხე ნაწილში კი ნათქვამია: „საწარმოები, ორგანიზაციები, დაწესებულებანი, რომლებიც სარგებლობისათვის იღებენ სათიბებსა და საძოვრებს, სატყეო მეურნეობების სახელმწიფო ორგანოების სატყეო-სამეურნეო საწარმოებს, სხვა საწარმოებს, ორგანიზაციებს და დაწესებულებებს, რომლებსაც სატყეო მეურნეობის გაძღოლა ევალებათ, უნაზღაურებენ ამ სავარგულების მოვლისა და გაუმჯობესების ხარჯებს“. მაშასადამე, სარგებლობა ფასიანია. რაც შეეხება მოქალაქეებს, ცნობილია, რომ სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების მიწის კანონმდებლობის საფუძვლების 27-ე მუხლით, საქართველოს სსრ მიწის კოდექსის მე-80 და 81-ე მუხლებით სახელმწიფო სატყეო მიწის ფონდიდან გამოყოფილი საძოვრებითა და სათიბებით მოქალაქეები უფასოდ სარგებლობენ. ამიტომ უმჯობესი იქნება ტყის კოდექსის 65-ე მუხლში ჩაიწეროს, რომ სახელმწიფო მნიშვნელობის ტყეებში საწარმოების, ორგანიზაციების, დაწესებულებების მიერ საძოვრებითა და სათიბებით სარგებლობა ფასიანია, ხოლო მოქალაქეთათვის — უფასო. მოქალაქეთა მიერ სხვაგვარ (გარდა სათიბებითა და საძოვრებით) არაპირდაპირ ტყით სარგებლობაზე კოდექსის 65-ე მუხლში არაფერია ნათქვამი. სამაგიეროდ ამაზე მითითებულია კოდექსის 78-ე მუხლში: „მოქალაქეებს უფლება აქვთ თავისუფლად იარონ ტყეში, მოკრიფონ ველური ხილი, კაკლოვანები, სოკო, კენკრა და ა. შ.“. მაგრამ არ არის განსაზღვრული — უფასოდ თუ ფასის გადახდით. თუმცა ცნობილია, რომ მოქალაქეთა მიერ ყველა სახეობის არაპირდაპირი ტყით სარგებლობა საბჭოთა კავშირში უფასოა. ყველასათვის გასაგები რომ იყოს, ვფიქრობთ, კარგი იქნება, ეს ითქვას ტყის კოდექსის 87-ე მუხლში. რამდენადაც 78-ე მუხლში ლაპარაკია მოქალაქეთა მიერ არაპირდაპირ ტყით სარგებლობაზე (ველური ხილის, თხილ-კაკლის, სოკოს, კენკრის მოკრფვაზე და ა. შ.), მიზანშეწონილია 78-ე მუხლისათვის სახელწოდების შეცვლა, ნაცვლად „მოქალაქეთა ყოფნა ტყეში“, მას დაერქვას „მოქალაქეთა არაპირდაპირი ტყით სარგებლობის წესი“. გარდა ამისა, საჭიროა ტყის ახალი კოდექსის 64-ე მუხლის სახელწოდების შეცვლა, კერძოდ, ნაცვლად „არაპირდაპირი ტყით სარგებლობის საერთო პირობებისა“, მას უნდა ეწოდოს „საწარმოთა, დაწესებულებათა და ორგანიზაციათა არაპირდაპირი ტყით სარგებლობის საერთო პირობები“. ამავე მუხლში აუცილებელია გარკვევით ითქვას, რა სახეობის არაპირდაპირი ტყით სარგებლობა არის უფასო საწარმოების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციებისათვის, ნაცვლად ზოგადი ხასიათის წინადადებისა, რომ „არაპირდაპირი ტყით სარგებლობა უფასოა“.

საერთოდ უკეთესი იქნებოდა სიტყვების „პირდაპირი“ და „არაპირდაპირი“ ტყით სარგებლობის, ნაცვლად გვეხმარება სიტყვები „ძირითადი და „არაძირითადი“ ტყით სარგებლობა. ეს სიტყვები უფრო შეესატყვისება ტყით სარგებლობის ერთმანეთისაგან არსებითად განსხვავებულ სახეობებს.

კოდექსის 75-ე მუხლის მეხუთე ნაწილის მიხედვით „აკრძალულია ტყით-სარგებლობა არაშრომითი შემოსავლის მისაღებად“, მაგრამ როგორი, რა სახეობის ტყით სარგებლობა ჩაითვლება არაშრომითი შემოსავლის მიღების წყაროდ, ამაზე არადერია ნათქვამი. კოდექსის 75-ე მუხლში საჭიროა განიმარტოს რა სახეობის ტყით სარგებლობა ზიანია კანონმდებელს არაშრომითი შემოსავლის წყაროდ.

ტყის კოდექსის 122-ე მუხლით „უკანონოდ მოპოვებული მერქანი და ტყის სხვა პროდუქცია უნდა ჩამოერთვას და გადაეცეს შესაბამის საწარმოს, ორგანიზაციას ან დაწესებულებას... უკანონოდ მოპოვებული პროდუქციის ჩამორთმევის შეუძლებლობის შემთხვევაში უნდა გადახდევინონ მისი ღირებულება“, მაშასადამე, ეს არის სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობა, ე. ი. ნამდვილი, რეალური ზარალის ანაზღაურება, ტყის კანონმდებლობა კი მერქნის უკანონოდ მოპოვებისათვის ითვალისწინებს გადიდებულ-მატერიალურ პასუხისმგებლობას. სამოქალაქო და მატერიალურ პასუხისმგებლობებს შორის არის საერთოც და განსხვავებაც. საერთოა ის, რომ ორივე სახეობის პასუხისმგებლობა წარმოიშობა ზარალის არსებობისას, ხოლო მათ შორის განსხვავება ის არის, რომ როდესაც სამოქალაქო სამართლებრივი დაცვის ობიექტია ადამიანის შრომით შექმნილი მატერიალური პროდუქტი, მატერიალურ-სამართლებრივი დაცვის ობიექტია ბუნებრივი ელემენტები, ბუნების ობიექტები, მათ შორის ტყე. მერქნის უკანონო მოპოვებით ზიანის მიყენებისათვის სატყეო კანონმდებლობით გათვალისწინებულია გადიდებული მატერიალური პასუხისმგებლობა ამიტომ მერქნის უკანონო მოპოვებით მიყენებული ზარალის გამონაგარიშება ხდება უფლებამოსილი სახელმწიფო ორგანოების, კერძოდ, მოკავშირე რესპუბლიკების მინისტრთა საბჭოების მიერ დადგენილი სპეციალური ნიხრების მიხედვით, რომლებიც მოიცავენ არა მარტო უკანონოდ მოპოვებულის ღირებულებას, არამედ მერქნის უკანონო მოპოვებით გარემოზე ზიანის მიყენებისათვის ჯარიმების გადახდევინებასაც. მაშასადამე, კოდექსის 122-ე მუხლში უკანონოდ მოპოვებული მერქნის ჩამორთმევასთან, ან მისი ღირებულების გადახდევინებასთან ერთად გათვალისწინებულ უნდა იქნეს მერქნის უკანონოდ მოპოვებული პირებისათვის ჯარიმების გადახდევინებაც სპეციალური ნიხრების შესაბამისად.

საბჭოთა კანონმდებლობა სასჯელის უპაღესი ზომის გამოყენების შესახებ

წ. ხმუჭიანი,

იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი

საბჭოთა სახელმწიფო თავისი განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე კონკრეტული დროისა და პირობების შესაბამის სისხლისსამართლებრივ პოლიტიკას ახორციელებდა, რაც ყველაზე უფრო ნათლად სასჯელთა სისტემით, განსაკუთრებით კი სისხლის სამართლის სასჯელის უმაღლესი ზომის — სიკვდილით დასჯის გამოყენებით გამოიხატებოდა. წინამდებარე სტატიის მიზანია გავარკვიოთ, თუ რა ადგილს იკავებს სიკვდილით დასჯა საბჭოთა სისხლისსამართლებრივ პოლიტიკაში, რა მნიშვნელობას ანიჭებს მას კანონმდებელი და, საერთოდ, როგორია საბჭოთა კანონმდებლობის დამოკიდებულება სისხლის სამართლის სასჯელის ამ უკიდურესი ზომის მიმართ.

ვიდრე საბჭოთა კანონმდებლობის ანალიზს შევეუდგებოდეთ, ზოგადად მიმოვიხილავთ რევოლუციამდელი რუსეთის კანონმდებლობასა და სასამართლო პრაქტიკას სიკვდილით დასჯის გამოყენების თვალსაზრისით.

მიუხედავად იმისა, რომ XIX საუკუნის დამლევის და XX საუკუნის დამდეგის რუსეთის საზოგადოებრივი აზრი გადაჭრით ილაშქრებდა სიკვდილით დასჯის გამოყენების წინააღმდეგ, იგი მაინც გაითვალისწინა 1903 წლის სისხლის სამართლის სჯულდებამ (Уголовное Уложение) განსაკუთრებით მძიმე პოლიტიკური დანაშაულისათვის, კერძოდ: 1) იმპერატორის, მისი მეუღლის ან ტახტის მემკვიდრის სიცოცხლის, ჯანმრთელობის, თავისუფლების და, საერთოდ, მათი ხელშეუხებლობის ხელყოფისათვის (როგორც დამთავრებული ქმედობის, ისე მცდელობისათვის), იმპერატორის ტახტიდან ჩამოგდების ან მისი ძალაუფლების შეზღუდვისათვის (99-ე მუხლი); 2) ასეთი დანაშაულის მომზადებისათვის (101-ე მუხლი); 3) ძალმომრეობისათვის, რომლის მიზანია მმართველობის ფორმის ან ტახტის მემკვიდრეობის წესის შეცვლა ან რუსეთიდან მისი რომელიმე ნაწილის გამოყოფა (მე-100 მუხლი), 4) იმპერატორის სახლის წევრის სიცოცხლის ხელყოფისათვის (105-ე მუხლი) და 5) სახელმწიფო ღალატის კვალიფიციური ფორმებისათვის ომიანობის დროს (108-ე მუხლის 1—8 პუნქტები). როგორც ვხედავთ, რუსეთის სისხლის სამართლის კანონმდებლობა სიკვდილით დასჯას აწესებდა მხოლოდ განსაკუთრებით საშიში პოლიტიკური დანაშაულისათვის და არ იყენებდა მას ჩვეულებრივ დანაშაულთა მიმართ. ამავე დროს გარკვეული შეზღუდვები იყო დაწესებული დანაშაულის სქესისა და ასაკის გათვალისწინებით, სახელდობრ, 21 წლის ასაკამდე და 70 წლის ასაკს გადაცილებული პირები თავისუფლებოდნენ სიკვდილით დასჯისაგან, ხოლო ქალები შეიძლებოდა სიკვდილით დაესაჯათ მხოლოდ 99-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის.

სისხლის სამართლის სჯულდება არ იყო ერთადერთი სამართლებრივი აქტი, რომელიც განსაზღვრავდა რუსეთში სიკვდილით დასჯის გამოყენების ფარგლებს. მის გვერდით არსებობდა განსაკუთრებული საკანონმდებ-

ლო აქტები, რომლებიც მოქმედებდა როგორც 1903 წლის სისხლის სამართლის სჯულდების მიღებამდე, ისე მისი მიღების შემდეგაც. ერთ-ერთი იყო დებულება სახელმწიფოებრივი წესრიგისა და საზოგადოებრივი სიმშვიდის დაცვის ღონისძიებათა შესახებ („დებულება გაძლიერებული დაცვის შესახებ“), რომელიც შეუწყვეტლივ მოქმედებდა 1881 წლიდან და რომლის მიმართაც არაერთხელ გამოუთქვამს თავისი უარყოფითა დამოკიდებულება ვ. ი. ლენინს!

„გაძლიერებული დაცვის შესახებ დებულებით“ და სხვა ამგვარი აქტებით სიკვდილით დასჯა დაწესებული იყო ხელისუფლების წარმომადგენლისადმი შეიარაღებული წინააღმდეგობის გაწვევისათვის, აგრეთვე სამხედრო პირზე, პოლიციელზე და საერთოდ, ყველა სხვა თანამდებობის პირზე თავდასხმისათვის მათ მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს, რასაც თან ახლდა მკვლელობა, მკვლელობის მცდელობა, სხეულის დაზიანება, ცემა ან ცეცხლის წაქიდება; სიკვდილით დასჯა ასევე გათვალისწინებული იყო განზრახ მკვლელობისათვის (განურჩევლად მისი ფორმებისა), ყაჩაღობის, ძარცვის და მთელი რიგი სხვა დანაშაულისათვის.

სიკვდილით დასჯის აღსრულების პროცედურა განსაზღვრული იყო სისხლის სამართლის სასამართლო წარმოების წესდებაში (1864 წ.). წესდების მიხედვით კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი, რომელიც სასჯელის ზომად სიკვდილით დასჯას ადგენდა, დაუყოვნებლივ უნდა მოყვანილიყო სისრულეში, მაგრამ, თუ მსჯავრდადებული თავადი, ჩინოვნიკი, რელიგიის მსახური ან ისეთი პირი იყო, რომელსაც ორდენი და წარჩინების ნიშნები ჰქონდა, განაჩენს იუსტიციის მინისტრის წარდგინებით, განხილავდა თვით იმპერატორი.

განაჩენის აღსრულება უნდა გადადებულიყო, თუ სახელმწიფო დანაშაულში მსჯავრდადებული თხოვნას გაგზავნადა შეწყალების შესახებ. სიკვდილით დასჯის სისრულეში მოყვანა ასეთ შემთხვევაში გადაიდებოდა მეფის მიერ შეწყალების განხილვამდე. სიკვდილით დასჯის აღსრულების შეჩერებას იწვევდა მსჯავრდებულის ავადმყოფობა ან ორსულობა, სასჯელის აღსრულება შესაბამისად ხდებოდა სიკვდილმისჯილის გამოჯანმრთელების ან შმობიარობის შემდეგ.

1881 წლის 26 მაისს კანონის მიღებამდე სიკვდილით დასჯის აღსრულება ხდებოდა საჯაროდ. ამ კანონის მიღების შემდეგ კი იგი არ უნდა მომხდარიყო საჯაროდ და, ჩვეულებრივ, ეწყობოდა საპატიმროს ეზოში. ამ ზოგადი წესიდანაც იყო გამონაკლისი. კერძოდ, კავკასიის, თურქესტანისა და ომსკის სამხედრო ოლქების ჯარების სარდლობას მინიჭებული ჰქონდათ სიკვდილით დასჯის საჯაროდ აღსრულების უფლება, თუ სიკვდილით სჯიდნენ „ტ უ ზ ე მ ც ე ბ ს“ და დასჯის საჯაროდ მოწყობა აუცილებლობად იქნებოდა მიჩნეული. სიკვდილით დასჯა ხდებოდა ჩამოხრჩობით. სამხედრო სისხლის სამართლის კანონმდებლობით დამკვეთი იყო დახვრეტაც. სასჯელის სისრულეში მოყვანას ჯალათთან ერთად აუცილებლად უნდა დასწრებოდა ზოგიერთი თანამდებობის პირი და რამდენიმე მოქალაქე.

სიკვდილით დასჯის აღსრულებას ხელმძღვანელობდა საპროკურორო ზე-

დამხედველობის წარმომადგენელი. უნდა აღინიშნოს, რომ რუსეთში არ არსებობდა ჯალათის სპეციალური თანამდებობა. მის მოვალეობებს ასრულებდნენ მოწვეული პირები, ძირითადად ისინი, ვისაც მისჯილი ჰქონდა სამუდამო კატორღა. სიკვდილით დასჯის სისრულეში მოყვანისათვის მათ გარკვეულ გასამრჯელოს აძლევდნენ.

სიკვდილით დასჯას განსაკუთრებით ფართოდ იყენებდნენ 1905 წლის რევოლუციის დამარცხების შემდეგ. მაგალითად, 1906—1912 წლებში სიკვდილი მიუსაჯეს 7334 კაცს, მათგან სიკვდილით დასაჯეს 3198². ს. უშეჩეროვიჩის მონაცემებით კი 1905—1912 წლებში სიკვდილი მიუსაჯეს 8753 კაცს, ხოლო ფაქტიურად დასაჯეს 5666³. აქედან უმეტესი ნაწილი, კერძოდ, 3000-ზე მეტი დასჯილი იყო სამხედრო სასამართლოების განაჩენით. სამხედრო-საველე სასამართლოები განსაკუთრებულ სიმკაცრეს იჩენდნენ რუსეთის განაპირა მხარეებში. მაგალითად, 1907 წლის პირველი ცხრა თვის განმავლობაში პოლონეთში სიკვდილით დასჯის განაჩენთა რიცხვმა მიაღწია 346-ს, ე. ი. შეადგინა მთელ სახელმწიფოში გამოტანილი ასეთი განაჩენების 26,5 პროცენტი. თითქმის ყოველი მეოთხე სიკვდილმისჯილი პოლონელი აყო⁴.

რუსეთში სიკვდილით დასჯის გამოყენება სხვა ქვეყნებთან შედარებით 1908 წლისათვის შემდეგ სურათს იძლევა: 38 დიდ სახელმწიფოში ამ წელს სიკვდილით დასაჯეს 2311 კაცი, აქედან: რუსეთში — 1340, ე. ი. 58 პროცენტი, ხოლო დანარჩენ 37 სახელმწიფოში — 971⁵.

ერთ მილიონ მცხოვრებზე გაანგარიშებით სიკვდილმისჯილთა რაოდენობა მეფის რუსეთში იყო: 1905 წელს — 3, 1907 წელს — 10, 1908 წელს — 13, 1909 წელს — 9,7, 1910 წელს — 3, 1911 წელს — 1,9 და 1912 წელს — 2⁶.

ვ. ი. ლენინი 1905 წლის რევოლუციის დამარცხების შემდეგ რუსეთში შექმნილი მდგომარეობის დახასიათებისას წერდა: „რუსეთში ჯერ არასდროს არ ყოფილა ასეთი თავაშვებული დევნა ცარიზმის მხრივ. სახრჩობელეებმა ამ ხუთი წლის მანძილზე რუსეთის ისტორიის სამი საუკუნის რეკორდს გადააჭარბეს“⁷.

სიკვდილით დასჯის ასე ფართოდ გამოყენების გამო, აგრეთვე რევოლუციური მასებისა და რუსეთის მოწინავე ინტელიგენციის ზეგავლენის შედეგად სახელმწიფო სათათბირო იძულებული გახდა განეხილა სიკვდილით დასჯის საკითხი. მიუხედავად იმისა, რომ სიკვდილით დასჯის გამოყენების საკმაოდ ბევრი მომხრე იყო პირველი სახელმწიფო სათათბიროს შემადგენლობაში, ამ უკანასკნელმა 1906 წლის 19 ივნისს პროგრესული საზოგადოებრიობის გავლენით მაინც მიიღო კანონპროექტი სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ და გადასცა იგი სახელმწიფო საბჭოს. მაგრამ პროექტი არ დაამტკიცეს. იგივე ბედი ეწია მეორე სახელმწიფო სათათბიროს ანალოგიურ გადაწყვეტილებასაც.

სიკვდილით დასჯის გამოყენება გაგრძელდა თებერვლის რევოლუციამდე 1917 წლის 12 მარტს დროებითმა მთავრობამ მასების ზეგავლენით გააუქმა

² М. Н. Гернет, Смертная казнь, М., 1913, стр. 98—99.

³ С. Ушерович, Смертные казни в царской России. Харьков, 1933, стр. 494

⁴ Ф. Кюн, Военные суды в царстве Польском, Сборник II, М., 1927, стр. 154

⁵ М. Н. Гернет, Смертная казнь, М., 1913, стр. 100—101.

⁶ Г. З. Анашкин, Смертная казнь в капиталистических государствах. «Юридическая литература», М., 1971, стр. 59.

⁷ ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 17, გვ. 607.

სიკვდილით დასჯა. მაგრამ დროებითი მთავრობის ამ გადაწყვეტილებამ მხოლოდ ოთხი თვე იარსება. 1917 წლის 5 ივლისის პეტროგრადის მშრომელთა მშვიდობიანი დემონსტრაციის დახვრეტის შემდეგ ბურჟუაზიის ყველაზე უფრო რეაქტიულმა წარმომადგენლებმა მოიაზრეს სიკვდილით დასჯის აღდგენა.

8 ივნისს გენერალმა კორნილოვმა, რომელიც სამხრეთ-დასავლეთის ფრონტს სარდლობდა, კატეგორიულად მოსთხოვა დროებითს მთავრობას ასაჩელოს უმაღლესი ზომის გამოყენების ნებართვა. 1917 წლის 9 ივლისს კერენსკიმ თანხმობა განაცხადა. 11 ივლისს დროებითმა მთავრობამ პრინციპში მოიწონა, ხოლო 12 ივლისს გამოსცა განკარგულება მოქმედ არმიასი სიკვდილით დასჯის აღდგენისა და სამხედრო-რევოლუციური სასამართლოების შექმნის შესახებ.

სიკვდილით დასჯის აღდგენა უპირველესად მიმართული იყო რევოლუციურად განწყობილი მასების წინააღმდეგ და მიზნად ისახავდა მათი რევოლუციური აქტიურობის ჩახშობას, რევოლუციის უკან შემობრუნებას. სიკვდილით დასჯა ფაქტიურად პოლიტიკური შურისძიების იარაღი გახდა რევოლუციონერთა მიმართ.

მალე გენერალმა კორნილოვმა მოითხოვა სიკვდილით დასჯის შემოღება ზურგშიც, რაც თითქმის მთელი რუსეთის ტერიტორიას გულისხმობდა. სამხრედრო სამინისტროსთან შეიქმნა შესაბამისი კანონპროექტის შემუშავებელი კომისია. მაგრამ დროებითს მთავრობას არ დასცალდა მისი მიღება.

ოქტომბრის რევოლუციის გამარჯვების მეორე დღესვე სრულიად რუსეთის საბჭოების II ყრილობის 1917 წლის 26 ოქტომბრის დეკრეტით სიკვდილით დასჯა გაუქმდა⁸.

მართალია იმ პირთა მიმართ, რომლებიც აქტიურ წინააღმდეგობას უწევდნენ საბჭოთა ხელისუფლებას და აშკარად იბრძოდნენ მის წინააღმდეგ, საბჭოთა სახელმწიფო ახორციელებდა რეპრესიებს, მაგრამ კომუნისტური პარტია ძალადობას არასდროს არ ანიჭებდა გადაწყვეტ, მთავარ მნიშვნელობას.

კომუნისტურმა პარტიამ რევოლუციამდე განსაზღვრა თავისი დამოკიდებულება სიკვდილით დასჯის მიმართ. ვ. ი. ლენინი წერდა: „...პირდაპირ სიცრუეა ის, თითქოს ბოლშევიკები რევოლუციის ეპოქისათვის სიკვდილით დასჯის მოწინააღმდეგენი იყვნენ. ჩვენი პარტიის II ყრილობაზე, 1903 წელს, როდესაც ბოლშევიზმი წარმოიშვა, პარტიის პროგრამას ვადგენდით, და ყრილობის ოქმებში აღნიშნულია, რომ პროგრამაში სიკვდილით დასჯის გაუქმების შეტანის აზრმა მხოლოდ ირონიული წამოძახილები გამოიწვია: „ნიკოლოზ მეორისთვისაცო?“, მენშევიკებმაც კი ვერ გაბედეს 1903 წელს კენჭის საყრელად შემოეტანათ წინადადება მეფისათვის სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ. 1917 წელს კი, კერენსკინის დროს, მე „პრავდაში“ ვწერდი, რომ ვერც ერთი რევოლუციური მთავრობა გვერდს ვერ აუვლის სიკვდილით დასჯას და რომ მთელი საკითხი მხოლოდ ისაა, თუ რომელი კლასის წინააღმდეგ მიმართავს ეს მთავრობა სიკვდილით დასჯის იარაღს — მეტი“⁹.

მაშასადამე, მარქსისტები სიკვდილით დასჯის გამოყენების მომხრენი არიან გარკვეულ ისტორიულ ეპოქაში და მხოლოდ იმ მოტივით, რომ დაითრგუ-

⁸ СУ РСФСР, 1917, № 1, стр. 10.

⁹ ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 30, გვ. 11-12.

ნოს დამარცხებული, რეაქციული, წარმავალი კლასის წინააღმდეგობა, რათა მან ცხოვრების ახპარეზზე ადგილი დაუთმოს პროგრესულ, მოწინავე კლასს — პროლეტარიატს.

საბჭოთა ხელისუფლება თავისი არსებობის პირველსავე წლებში დიდსულოვნებას იჩენდა და სასჯელისაგან ათავისუფლებდა იმ პირთ, ვინც შეწყვეტდა ბრძოლას საბჭოების წინააღმდეგ, ან კიდევ კმაყოფილებოდა მათ მიმართ შედარებით მსუბუქი სასჯელის გამოყენებით. „1917 წლის 25 ოქტომბრის (7 ნოემბრის) რევოლუციის შემდეგ, — წერდა ვ. ი. ლენინი, — ჩვენ ბურჟუაზიული გაზეთებიც კი არ დავგისურავს, ტერორის შესახებ კი ლაპარაკიც არ ყოფილა. ჩვენ გავათავისუფლეთ არა მარტო კერენსკის ბევრი მინისტრი, არამედ კრასნოვიც, რომელიც ომს აწარმოებდა ჩვენს წინააღმდეგ. მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ექსპლოატატორებმა, ე. ი. კაპიტალისტებმა, დაიწყეს წინააღმდეგობის გაძლიერება, ჩვენ დავიწყეთ მისი სისტემატიური ჩახშობა, ტერორიც კი“¹⁰.

საბჭოთა ხელისუფლების ისეთი ლმობიერი და ჰუმანური დამოკიდებულების მიუხედავად, კონტრრევოლუცია შეიარაღებული ბრძოლის გზას დაადგა, ბოროტად ისარგებლა ახალგაზრდა პროლეტარული სახელმწიფოს დიდსულოვნებით და აშკარად გაილაშქრა მის წინააღმდეგ. აჯანყდა ჩეხოსლოვაკთა კორპუსი, მემარცხენე ესერებმა შეიარაღებული გამოსვლები მოაწყვეს მოსკოვში, პეტროგრადში, იაროსლავში, რიბინსკში და სხვა ქალაქებში. ანტანტამ დაიწყო შეიარაღებული ინტერვენცია, ტერორისტებმა დახოცეს ვოლოდარსკი და ურიცკი, თავს დაესხნენ ვ. ი. ლენინს. ყოველივე ამის შემდეგ საბჭოთა ხელისუფლება იძულებული გახდა თეთრ ტერორზე წითელი ტერორით ეპასუხა, რათა გადაერჩინა ოქტომბრის რევოლუციის მონაპოვარი. „ვანა წარმოსადგენია, — აღნიშნავდა ვ. ი. ლენინი, — მუშათა კლასის ისეთი რევოლუციური პარტია, რომელსაც უაღრესად მძვინვარე სამოქალაქო ომისა და ბურჟუაზიის იმ შეთქმულებათა ეპოქაში, რომელთა მიზანია მუშათა მთავრობის დასამხობად უცხოეთის ჯარების შემოსევა, სიკვდილით დასჯისათვის არ მიემართოს ასეთი გამოსვლებისათვის? არც ერთი ადამიანი, გარდა გაუსწორებელი და სასაცილო პედანტებისა, სხვაგვარად არ გასცემდა ამ კითხვებზე პასუხს, თუ არა უარყოფითად“¹¹.

სახკომსაბჭოს 1918 წლის 5 სექტემბრის დადგენილებაში „წითელი ტერორის შესახებ“ ნათქვამი იყო, რომ შექმნილ სიტუაციაში ზურგის უზრუნველყოფა ტერორის გზით პირდაპირ აუცილებლობას წარმოადგენს; ყოველი პირი, რომელსაც კავშირი ექნება თეთრგვარდიულ ორგანიზაციებთან, შეთქმულებებთან და აჯანყებებთან, სიკვდილით დაისჯებოდა. ამასთან საჭიროდ იყო მიჩნეული სიკვდილით დასჯილთა ვინაობისა და მათ მიერ ჩადენილი დანაშაულის შესახებ ცნობის გამოქვეყნება“¹².

საბჭოთა სახელმწიფოს მიერ წითელი ტერორის პოლიტიკის გატარების გამო საერთაშორისო ბურჟუაზიამ დემაგოგიური კამპანია გააჩაღა საბჭოთა წყობილების წინააღმდეგ. ვ. ი. ლენინი მათ პასუხად წერდა: „...ინგლისელმა ბურჟუებმა დაივიწყეს თავიანთი 1649 წელი, ფრანგებმა — თავიანთი 1793

¹⁰ ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 29, გვ. 612.

¹¹ ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 30, გვ. 12-13.

¹² СV РСФСР, 1918, № 65, стр. 710.

წელი ტერორი სამართლიანი და კანონიერი იყო, როდესაც მას ბურჟუაზია იყენებდა თავის სასარგებლოდ ფეოდალების წინააღმდეგ. ტერორი საშინელი და დანაშაულებრივი გახდა, როდესაც მისი გამოყენება გაბედეს მუშებმა და უღარიბესმა გლეხებმა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ! ტერორი სამართლიანი და კანონიერი იყო, როდესაც მას იყენებდნენ ერთი ექსპლოატატორული უმცირესობის მეორე ექსპლოატატორული უმცირესობით შესაცვლელად. ტერორი საშინელი და დანაშაულებრივი გახდა, როდესაც მისი გამოყენება იწყეს ყოველგვარი ექსპლოატატორული უმცირესობის დასამხობად, ნამდვილად უდიდესი უმრავლესობის ინტერესებისათვის, პროლეტარიატისა და ნახევრადპროლეტარიატის, მუშათა კლასისა და უღარიბესი გლეხობის ინტერესებისათვის¹³.

მიუხედავად ამისა, სიკვდილით დასჯის გამოყენებას მაშინ მაინც უმნიშვნელო ადგილი ეჭირა სხვა სახეობათა სასჯელის გვერდით. მაგალითად, 1918 წლის მონაცემების მიხედვით რევოლუციურმა ტრიბუნალებმა დახვრეტა მიუსაჯეს მსჯავრდადებულთა მხოლოდ ერთ პროცენტს. კონტრრევოლუციური გამოსვლებისათვის საერთოდ მსჯავრდადებული იყო 568 კაცი, აქედან: 12-ს მიესაჯა დახვრეტა, 327-ს — საპყრობილე, 7-ს — გასახლება, 10 დამნაშავე გამოცხადებულ იქნა ხალხის მტრად, 6-ს ქონების კონფისკაცია შეუფარდეს, ხოლო 78-ს დაეკისრა ჯარიმა¹⁴. მთლიანად სამოქალაქო ომის პერიოდში ტრიბუნალების მიერ დახვრეტა მიესაჯა მსჯავრდებულთა საერთო რიცხვიდან:

1919 წელს — 14 პროცენტს, 1920 წელს — 11 პროცენტს, 1921 წელს — 5 პროცენტს, 1922 წელს — 1 პროცენტს¹⁵.

კონტრრევოლუციის დამარცხებისა და თეთრგვარდიელების განადგურების შემდეგ საბჭოთა ხელისუფლებამ კვლავ უარი თქვა სიკვდილით დასჯის გამოყენებაზე. 1920 წლის 17 იანვარს ცენტრალურმა აღმასრულებელმა კომიტეტმა და სახალხო კომისართა საბჭომ მიიღეს ერთობლივი დადგენილება „სასჯელის უმადლესი ზომის (დახვრეტის) გამოყენების გაუქმების შესახებ“. მასში ნათქვამია, რომ კონტრრევოლუციის განადგურებამ და საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცებამ საშუალება მისცა მუშურ-გლეხურ მთავრობას გააუქმოს სასჯელის უმადლესი ზომის-დახვრეტის გამოყენება საბჭოთა ხელისუფლების მტრების მიმართ. მაგრამ იქვე აღნიშნულია, რომ თუკი ანტანტა სამხედრო ჩარევით ან მეფის გენერლებისადმი მატარიალური მხარდაჭერით შეეცდებოდა ძირი გამოუთხაროს საბჭოთა ხელისუფლებას, მაშინ ეს უკანასკნელი იძულებული გახდება დაუბრუნდეს ტერორის მეთოდებს, რისთვისაც მთელი პასუხისმგებლობა დაეკისრება ანტანტის სახელმწიფოებს და მის მხარდამჭერ რუს მემამულეებსა და კაპიტალისტებს¹⁶.

მხოლოდ იმპერიალისტური ქვეყნების ახალმა თავდასხმამ და ჩვენს ქვეყანაში ბურჟუაზიული წყობილების აღდგენის ცდებმა აიძულა საბჭოთა ხელისუფლება კვლავ შემოეღო სიკვდილით დასჯა, თუმცა მას მაინც უმნიშვნელო ადგილი ეკავა საერთო-რეპრესიულ პოლიტიკაში. მაგალითად, 1923—1928 წლებში ყოველი 1000 მსჯავრდადებულისა და სასჯელის უმადლესი ზომა მი-

¹³ ვ. ა. ლენინი, თხზ., ტ. 28, გვ. 67.

¹⁴ «Пролетарская революция и право», 1919, № 1/11, стр. 70.

¹⁵ Е. Тарновский. Судебная репрессия в цифрах за 1919—1922 гг. «Еженедельник советской юстиции», 1922 г. № 44—45, стр. 43.

¹⁶ СЗ РСФСР, 1920, № 4—5, стр. 22.

ესაჯა: 1923 წელს — 0,2 პროცენტს, 1924 წელს — 0,2 პროცენტს, 1925 წელს — 0,1 პროცენტს, 1926 წელს — 0,1 პროცენტს, 1927 წელს — 0,1 პროცენტს და 1928 წელს 0,03 პროცენტს¹⁷.

მართალია, სისხლის სამართლის პირველ კოდექსებში და შემდგომი დროის კანონმდებლობაში გათვალისწინებული იყო სიკვდილით დასჯა, მაგრამ საბჭოთა სახელმწიფო ყოველთვის ხაზს უსვამდა მის დროებითს. განსაკუთრებულ ხასიათს და სისტემატურად ზღუდავდა მის გამოყენებას. საქართველოს სსრ 1922 წლის სისხლის სამართლის კოდექსში, აგრეთვე სსრ კავშირისა და შოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ძირითად საწყისებში (1924 წ.) პირდაპირ იყო ნათქვამი, რომ სიკვდილით დასჯის, როგორც სასჯელის უმაღლესი ზომის, გამოყენება ხდება დროებით მის სრულ გაუქმებამდე. საქართველოს სსრ 1928 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის 21-ე მუხლში ჩაწერილი იყო: „ისეთი უმძიმესი დანაშაულის წინააღმდეგ საბრძოლველად, რაც საფრთხეს წარმოადგენს საბჭოთა ხელისუფლებისა და წესწყობილების საფუძველთათვის დროებით, ვიდრე ამას სრულიად არ გააუქმებს სსრ კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი, შეფარდებულ უნდა იქნეს დახვრეტა, როგორც სოციალური დაცვის განსაკუთრებული ღონისძიება“. ამასთან 22-ე მუხლის ძალით დახვრეტა არ შეიძლებოდა შეფარდებოდა პირს, რომელსაც დანაშაულის ჩადენის დროს 18 წელი არ შესრულებოდა და აგრეთვე ორსულ ქალს, რაც რამდენადმე ზღუდავდა სიკვდილით დასჯის გამოყენების ფარგლებს.

1927 წლის 15 ოქტომბერს სსრ კავშირის ცენტრალურმა აღმასრულებელმა კომიტეტმა გამოსცა მანიფესტი ოქტომბრის რევოლუციის მეათე წლისთავთან დაკავშირებით, რომლის ძალითაც სიკვდილით დასჯა გაუქმდა ყველა დანაშაულისათვის, გარდა სახელმწიფო და სამხედრო დანაშაულისა და შეიარაღებული ყაჩაღობისა¹⁸. ამ აქტით საბჭოთა სახელმწიფომ კიდევ ერთხელ გამოხატა თავისი დამოკიდებულება სიკვდილით დასჯისადმი, დაადასტურა, რომ იგი ადგას სიკვდილით დასჯის გამოყენების მაქსიმალურად შეზღუდვის გზას. სასჯელის უმაღლესი ღონისძიების შეფარდების შესაძლებლობა აღნიშნული მანიფესტით რჩებოდა მხოლოდ განსაკუთრებით საშიშ და უმძიმეს დანაშაულთა მიმართ. თუმცა მოგვიანებით, კერძოდ 1932 წელს, სსრ კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა და სახკომსაბჭოს 7 აგვისტოს დადგენილებით საგრძნობლად გაფართოვდა იმ დანაშაულთა წრე, რომლისთვისაც შეიძლებოდა სასჯელის უმაღლესი ზომის გამოყენება. ამ დადგენილებით სოციალისტური (სახელმწიფო, საკოლმეურნეო, კოოპერაციული) საკუთრების ხელშეწყობის უნდა გამოცხადებულიყო ხალხის მტრად, ზოლო რკინიგზის და წყლის ტრანსპორტზე ტვირთის მტაცებლობისათვის, აგრეთვე საკოლმეურნეო და კოოპერაციული ქონების მტაცებლობისათვის (ქურდობისათვის) დაწესებული იყო „სოციალური დაცვის უმაღლესი ზომა“ — დახვრეტა მთელი ქონების კონფისკაციით, რაც შემამსუბუქებელი გარემოების დროს შეიძლება შეცვლილიყო თავისუფლების აღკვეთით არანაკლებ ათი წლისა ქონების კონფისკაციით.

¹⁷ А. Я. Эстерин, Уголовное право СССР и РСФСР, М., 1931, стр. 36; М. Д. Шаргородский, Наказание по советскому уголовному праву, ч. II. Госюриздат, М., 1958, стр. 60.

¹⁸ СЗ СССР, 1927, № 61, стр. 613.

დიდ სამამულო ომში საბჭოთა კავშირის გამარჯვების შემდეგ, რამაც ცხადყო არა მარტო საბჭოთა სახელმწიფოს ძლიერების ზრდა, არამედ უწინარეს ყოვლისა მთელი მოსახლეობის განსაკუთრებული ერთვულება საბჭოთა სამშობლოსა და მათგრობისადმი, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1947 წლის 26 მაისის ბრძანებულებით მთლიანად გააუქმა სიკვდილით დასჯის გამოყენება. ბრძანებულებაში ვკითხულობთ: „...საერთაშორისო ვითარება გემრანისა და იაპონიის კაპიტულაციის შემდეგ განვლილ პერიოდში გვიჩვენებს, რომ მშვიდობის საქმე შეიძლება უზრუნველყოფილად ჩაითვალოს ხანგრძლივი დროით, მიუხედავად აგრესიული ელემენტების მხრივ ომის პროვოცირების ცდებისა. მხედველობაში იღებს რა ამ გარემოებას და მუშათა და მოსამსახურეთა პროფესიული კავშირებისა და სხვა ავტორიტეტული ორგანიზაციების სურვილს, რომლებიც ფართო საზოგადოებრივი წრეების აზრს გამოხატავენ, — სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს მიაჩნია რომ სიკვდილით დასჯის გამოყენება აუცილებელი აღარ არის მშვიდობიან დროის პირობებში“¹⁹.

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა შემდეგ ცვლილებები შეიტანა ამ ბრძანებულებაში. კერძოდ, 1950 წლის 12 იანვარს სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა მიიღო ბრძანებულება „სამშობლოს მოლატეების, ჯაშუშების, ძირგამომთხრელ-დივერსანტების მიმართ სიკვდილით დასჯის გამოყენების შესახებ“. მასში ნათქვამი იყო, რომ „სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1947 წლის 26 მაისის ბრძანებულების გამონაკლისად დაშვებულ იქნეს სამშობლოს მოლატეების, ჯაშუშების, ძირგამომთხრელ-დივერსანტების მიმართ სიკვდილით დასჯის, როგორც უმაღლესი სასჯელის გამოყენება“²⁰. ცოტა მოგვიანებით კი, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1950 წლის 12 იანვრის ბრძანებულების მოქმედება გაავრცელა იმ პირებზეც, რომლებმაც განზრახ ჩაიდინეს მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში²¹.

სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საფუძვლებმა, რომელიც 1953 წელს იქნა მიღებული, გაითვალისწინა სიკვდილით დასჯის, როგორც სისხლის სამართლის სასჯელის განსაკუთრებული და დროებითი ზომის გამოყენება, ოღონდ ამასთან ამომწურავად განსაზღვრა იმ დანაშაულობათა ნუსხა, რომლის ჩადენასაც შეეძლო გამოეწვია სასჯელის უმაღლესი ზომის შეფარდება. საფუძვლები ასახელებდამხოლოდ ექვსი სახის განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულს: სამშობლოს ღალატს, ჯაშუშობას, დივერსიას, ტერორისტულ აქტს, ბანდიტიზმს და განზრახ მკვლელობას დამამძიმებელ გარემოებებში.

სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საფუძვლები შესაძლებლად თვლი-

19 ვაჟ. „კომუნისტი“, 1947 წლის 27 მაისი. საბჭოთა ჰუმანიზმის გამოვლინებას წარმოადგენდა აგრეთვე ის ფაქტიც, რომ საბჭოთა დელეგაციამ 1948 წელს წინადადება შეიტანა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში მშვიდობიანობის დროს სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ მთელს მსოფლიოში. მაგრამ ეს წინადადება სხვადასხვა მოსაზრების გამო არ იქნა მიღებული კაპიტალისტური სახელმწიფოების წარმომადგენელთა მიერ.

²⁰ «Ведомости Верховного Совета СССР», 1950, № 3.

²¹ «Ведомости Верховного Совета СССР», 1954, № 11.

და აგრეთვე სიკვდილით დასჯის გამოყენებას სხვა მიმე დანაშაულისათვის, მაგრამ მხოლოდ ომიანობის დროს ან საბრძოლო ვითარებაში და მხოლოდ სსრ კავშირის კანონმდებლობით სპეციალურად გათვალისწინებულ შემთხვევებში. მიუხედავად ამისა, შემდეგში სიკვდილით დასჯის გამოყენება საგრძნობლად გაფართოვდა. სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1961 წლის 5 მაისის ბრძანებულებით „განსაკუთრებით საშიშ დანაშაულთა წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების შესახებ“ სიკვდილით დასჯის — დახვრეტის გამოყენება დაშვებულ იქნა: განსაკუთრებით დიდი ოდენობით სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონების დატაცებისათვის, რეწვის სახით ჩადენილი ყალბი ფულისა და ფასიანი ქაღალდების დამზადებისა და გასაღებისათვის, შრომა-გასწორების დაწესებულებათა მუშაობის დეზორგანიზაციისათვის²².

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1962 წლის 15 თებერვლის ბრძანებულებით „მილიციის მუშაკთა და სახალხო რაზმელთა სიცოცხლის, ჯანმრთელობისა და ღირსების ხელყოფისათვის პასუხისმგებლობის გაძლიერების შესახებ“, სიკვდილით დასჯა დააწესა სამსახურებრივი ან საზოგადოებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით მილიციის მუშაკის ან სახალხო რაზმელის სიცოცხლის ხელყოფისათვის, რაც ჩადენილი იყო დამამძიმებელ გარემოებებში²³. ამავე თარიღის ბრძანებულებით „გაუპატიურებისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის გაძლიერების შესახებ“ სიკვდილით დასჯა გათვალისწინებულ იქნა გაუპატიურებისათვის, თუ იგი ჩადენილი იყო პირთა ჯგუფის მიერ, ან განსაკუთრებით საშიში რეციდივისტის მიერ, ან რასაც მოჰყვა განსაკუთრებით მძიმე შედეგი, აგრეთვე არასრულწლოვანის გაუპატიურებისათვის²⁴. სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1962 წლის 20 თებერვლის ბრძანებულებით „მეჭრთამეობისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის გაძლიერების შესახებ“ სასჯელის უმაღლესი ზომა დააწესდა დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილი ქრთამის აღებისათვის²⁵.

ამ ბრძანებულებათა მიღებასთან დაკავშირებით შეიცვალა აგრეთვე სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საფუძვლების 22-ე მუხლის შინაარსიც. ახალი რედაქციით საფუძვლების ეს მუხლი ადგენდა, რომ სიკვდილით დასჯის გამოყენება დაიშვება სახელმწიფო დანაშაულისათვის სსრ კავშირის კანონით „სახელმწიფო დანაშაულისათვის“ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის შესახებ“ გათვალისწინებულ შემთხვევებში, განზრახ მკვლელობისათვის დამამძიმებელ გარემოებებში, ხოლო სსრ კავშირის კანონმდებლობით სპეციალურად გათვალისწინებულ ცალკეულ შემთხვევებში, — აგრეთვე ზოგიერთ სხვა განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულისათვის.

ამჟამად მოქმედი სისხლის სამართლის კანონმდებლობით, კერძოდ, სა-

22 გაზ. „კომუნისტი“, 1961 წლის 7 მაისი.

23 გაზ. „კომუნისტი“, 1962 წლის 26 აპრილი.

24 იქვე.

25 იქვე.

26 ჩვენ მხედველობაში არ ვიღებთ იმ სამხედრო დანაშაულებს, რომლისთვისაც დაწესებულია სიკვდილით დასჯა, რადგანაც სასჯელის უმაღლესი ზომის გამოყენება მათი ჩადენისათვის ძირითადად გათვალისწინებულია საომარი პერიოდისათვის.

ქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსით სიკვდილით დასჯა გათავალისწინებულია შემდეგი დანაშაულისათვის:

1. სამშობლოს ლალატი (65-ე მუხლი), 2. ჯაშუშობა (66-ე მუხლი), 3. ტერორისტული აქტი (67-ე მუხლი), 4. ტერორისტული აქტი უცხო სახელმწიფოს წარმომადგენლის წინააღმდეგ (68-ე მუხლი), 5. დივერსია (69-ე მუხლი), 6. ბანდიტიზმი (78-ე მუხლი), 7. მოქმედება, რასაც დეზორგანიზაცია შეაქვს შრომა-გასწორების დაწესებულებათა მუშაობაში (78¹-ე მუხლი), 8. მობილიზაციით გაწვევისათვის თავის არიდება (82-ე მუხლი), 9. ყალბი ფულის ან ფასიანი ქაღალდების დამზადება ან გასაღება (88-ე მუხლი), 10. სავალუტო ოპერაციების წესების დარღვევა (89-ე მუხლი), 11. სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონების განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გატაცება (96-ე მუხლი), 12. განზრახ მკვლევობა, ჩადენილი დამამძიმებელ გარემოებებში (104-ე მუხლი), 13. გაუბატურება (117-ე მუხლი), 14. ქრთამის აღება (189-ე მუხლი), 15. საზოგადოებრივი წესრიგის დამცველი მილიციის მუშაკის ან სახალხო რაზმელის სიცოცხლის ხელყოფა (209¹-ე მუხლი), 16. საპაერო ზომალდის გატაცება (242²-ე მუხლი). აქედან ერთი დანაშაული, კერძოდ, მობილიზაციით გაწვევისათვის თავის არიდება სიკვდილით ისჯება მხოლოდ ომიანობის დროს, ხოლო ორი დანაშაული, სახელდობრ, ქრთამის აღება განსაკუთრებით დამამძიმებელ გარემოებებში და საზოგადოებრივი წესრიგის დამცველი მილიციის მუშაკის ან სახალხო რაზმელის სიცოცხლის ხელყოფა, თუ იგი ჩადენილია დამამძიმებელ გარემოებებში, ისჯება მხოლოდ სიკვდილით, ე. ი. სანქცია აბსოლუტურად განსაზღვრულია. ყველა დანარჩენ შემთხვევაში კი სანქცია ალტერნატიულია. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მოქმედი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა სიკვდილით დასჯას არ განიხილავს სასჯელის სახეებში, მიიჩნევს მას სასჯელის განსაკუთრებულ და დროებით ღონისძიებად მის სრულ გაუქმებად.

საბჭოთა კანონმდებლობის განვითარების მთელი განვლილი გზა ნათლად მოწმობს, რომ იგი სიკვდილით დასჯას ყოველთვის განიხილავდა, როგორც სისხლის სამართლის სასჯელის დროებით, განსაკუთრებულ, გარკვეული ისტორიული აუცილებლობით გამოწვეულ ღონისძიებას და როგორც კი შეიცვლებოდა სოციალურ-პოლიტიკური ვითარება საბჭოთა ხელისუფლების სასარგებლოდ, იგი მაშინვე აუქმებდა ან სავრძნობლად ზღუდავდა სასჯელის უმაღლესი ზომის გამოყენებას.

იმ წლებში, როდესაც სიკვდილით დასჯა დაშვებული იყო, საბჭოთა სახელმწიფო მაქსიმალურად ცდილობდა შეეზღუდა მისი გამოყენება. ამას ადასტურებს შემდეგი ფაქტები:

1. სისტემატურად მცირდებოდა იმ დანაშაულობათა რიცხვი, რომლისთვისაც შეიძლებოდა სასჯელის უმაღლესი ზომის შეფარდება. თუ საქართველოს სსრ 1922 წლის სისხლის სამართლის კოდექსი სიკვდილით დასჯას აწესებდა 26 სახის დანაშაულისათვის, რაც კოდექსის მუხლთა საერთო რიცხვის 7,6 პროცენტს შეადგენდა, ხოლო 1928 წლის კოდექსი — 22 დანაშაულისათვის, რაც შესაბამისად 3,4 პროცენტს შეადგენდა, მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსით სასჯელის უმაღლესი ზომა გათვალისწინებულია მხოლოდ 16 სახის დანაშაულისათვის.

2. ამ დანაშაულობათა დიდი უმრავლესობის სანქცია ყოველთვის იყო ალტერნატიული ხასიათის, ე. ი. სიკვდილით დასჯასთან ერთად ითვალისწი-

ნებდა სასჯელის სხვა ზომასაც, რაც სასამართლოს საშუალებას აძლევდა შემამსუბუქებელი ვარემოებებისა და კონკრეტული სიტუაციის გათვალისწინებით ბრალდებულისათვის არ შეეფარდებინა სასჯელის უმაღლესი ზომა. ზოგიერთი დანაშაულისათვის კი სიკვდილით დასჯის გამოყენება შეიძლებოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი ომიანობის დროს იყო ჩადენილი.

3. როგორც ადრე მოქმედი, ისე დღევანდელი სისხლის სამართლის კანონმდებლობით სიკვდილით დასჯა არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს თვრამეტა წლის ასაკამდე პირისა²⁷ და ორსული ქალების მიმართ.

4. სიკვდილით დასჯის გამოყენება გარკვეულად შეზღუდულია სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის ხანდაზმულობისა და გამამტყუნებელი განაჩენის აღსრულების ხანდაზმულობის წესებით. ამ საკითხს საბჭოთა კანონმდებელი ერთგვაროვნად წყვეტდა როგორც ადრე, ისე დღესაც. ზოგადი წესის თანახმად, პირი არ შეიძლება მიცემულ იქნეს სისხლის სამართლის პასუხისგებაში, თუ გავიდა ათი წელი მის მიერ იმ დანაშაულის ჩადენის დღიდან, რომლისთვისაც კანონით შეიძლება დაინიშნოს უფრო მკაცრი სასჯელი, ვიდრე თავისუფლების აღკვეთა ხუთი წლის ვადით, ხოლო რაც შეეხება „საკითხს, უნდა შეეფარდოს თუ არა ხანდაზმულობა ისეთი დანაშაულის ჩამდენ პირს, რომლისთვისაც კანონით შეიძლება სიკვდილით დასჯა დაინიშნოს, წყვეტს სასამართლო. თუ სასამართლო შესაძლებლად ვერ მიიჩნევს გამოიყენოს ხანდაზმულობა, სიკვდილით დასჯა არ შეიძლება დაინიშნულ იქნეს და იგი თავისუფლების აღკვეთით შეიცვლება“ (საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 49-ე მუხლი). ანალოგიური წესი მოქმედებს გამამტყუნებელი განაჩენის აღსრულების ხანდაზმულობის შეფარდების დროს (საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 50-ე მუხლი).

5. სიკვდილით დასჯის გამოყენების შეზღუდვის პოლიტიკამ თავისი გამოხატულება პოვა აგრეთვე საბჭოთა სახელმწიფოს მიერ გამოცემულ ამნისტიისა და შეწყალების აქტებში. მაგალითად, 1919 წლის 5 ნოემბერს, ოქტომბრის რევოლუციის მეორე წლისთავზე გამოცემული ამნისტიით იმ პირებს, რომლებსაც დეზერტირობისათვის მისჯილი ჰქონდათ სასჯელის უმაღლესი ზომა — დახვრეტა, სასჯელი შეეცვალათ თავისუფლების აღკვეთით ხუთ წლამდე²⁸.

1920 წლის 6 ნოემბერს ოქტომბრის რევოლუციის მესამე წლისთავთან დაკავშირებით მიღებულ იქნა დეკრეტი ამნისტიის შესახებ. ამ დეკრეტის ძალით ის დაწესებულებები, რომლებმაც სიკვდილით დასჯის განაჩენი გამოიტანეს (თუ იგი სისრულეში არ იყო მოყვანილი 1920 წლის 7 ნოემბრამდე), ვალდებული იყვნენ გადაესინჯათ ყველა ეს საქმეები სასჯელის შემსუბუქების მიზნით²⁹.

სრულიად რუსეთის ცენტრალურმა აღმასრულებელმა კომიტეტმა ოქტომბრის რევოლუციის მეოთხე წლისთავზე, 1921 წლის 4 ნოემბერს გამოსცა დეკრეტი ამნისტიის შესახებ, რომელშიც ნათქვამი იყო: იმ პირთა მიმართ, რომლებსაც მიესაჯათ სასჯელის უმაღლესი ზომა, თუ საქმე საკასაციო წარ-

²⁷ სიკვდილი არ შეიძლება მიესაჯოს აგრეთვე პირს, რომელმაც დანაშაული სრულწლოვანების შესრულების დღეს ჩაიდინა (იხ: «Бюллетень Верховного Суда СССР», 1959, № 4, стр. 32—34).

²⁸ СУ РСФСР, 1919, № 55, стр. 525.

²⁹ СУ РСФСР, 1920, № 88, стр. 450.

მოებაშია, საკასაციო ინსტანციები საქმის განხილვისას ვალდებული არიან დასვან საკითხი სასჯელის უმაღლესი ზომის შეცვლის შესახებ ხუთ წლამდე თავისუფლების აღკვეთით³⁰.

ზუსტად ასევე სრულიად რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის 1922 წლის 2 ნოემბრის დეკრეტით ამნისტიის შესახებ ყველა იმ პირის მიმართ, ვისაც შეეფარდა სასჯელის უმაღლესი ზომა, თუ განაჩენი სისრულეში არ იყო მოყვანილი, აგრეთვე იმათ მიმართაც, ვისაც სიკვდილით დასჯა მიესაჯა ამ აქტის გამოცემამდე, სასამართლო ორგანოები ვალდებული იყვნენ დახვრეტა შეეცვალათ მომდევნო სიმძიმის სასჯელით³¹.

მსჯავრდებულთა მიმართ სიკვდილით დასჯის შეცვლას ათი წლით თავისუფლების აღკვეთით ითვალისწინებდა აგრეთვე სსრ კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის 1927 წლის 2 ნოემბრის დადგენილება ამნისტიის შესახებ, რომელიც გამოიცა ოქტომბრის რევოლუციის მეათე წლისთავთან დაკავშირებით³².

ამიერკავკასიის ცენტრალურმა აღმასრულებელმა კომიტეტმა 1932 წლის 11 მარტს ამიერკავკასიის შექმნის მეათე წლისთავთან დაკავშირებით მიიღო დადგენილება, რომლის მიხედვითაც ყველა მსჯავრდებულს, რომელსაც მისჯილი ჰქონდა დახვრეტა, სასჯელის უმაღლესი ზომა უნდა შეეცვლოდა ათი წლით თავისუფლების აღკვეთით ქონების კონფისკაციით. ყოველივე ეს ნათლად მეტყველებს, რომ საბჭოთა სახელმწიფო თანმიმდევრულად ადგას სიკვდილით დასჯის სრული გაუქმების გზას. ჩვენის აზრით, საბჭოთა სახელმწიფოს ამ პოლიტიკის გამოხატულება იქნებოდა აგრეთვე, თუ იგი სიკვდილით დასჯის გამოყენების პრაქტიკისა და ჩვენს სახელმწიფოში დღეისათვის შექმნილი სოციალურ-პოლიტიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით გადასინჯავდა სისხლის სამართლის კანონმდებლობას და შესაბამის ცვლილებებს შეიტანდა მასში სასჯელის უმაღლესი ზომის გამოყენების ფარგლების შემდგომი შეზღუდვის მიზნით.

ვფიქრობთ, პირველი ნაბიჯი, რომელიც ამ მიმართულებით უნდა გადაიდგას, უნდა იყოს ის, რომ შეიცვალოს საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 189-ე და 209¹-ე მუხლებით (აგრეთვე სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კოდექსის ანალოგიური მუხლებით) დაწესებული აბსოლუტურად განსაზღვრული სანქციები ალტერნატიული სანქციებით. თავორც უკვე აღვნიშნეთ, ამ მუხლებით გათვალისწინებული ქრთამის აღება და საზოგადოებრივი წესრიგის დამცველი მუშაკის ან სახალხო რაზმების სიცოცხლის ხელყოფა, თუ ისინი ჩადენილია დამამძიმებელ გარემოებებში, ისჯება მხოლოდ და მხოლოდ სიკვდილით, რაც, ჩვენი აზრით, არ შეესაბამება საბჭოთა კანონმდებლობის დემოკრატიულ და ჰუმანურ საწყისებს. იგი არც სრულყოფილი საკანონმდებლო ტექნიკის ნიმუშს წარმოადგენს. საბჭოთა სისხლის სამართლის კანონმდებლობით სხვადასხვა დანაშაულისათვის გათვალისწინებულ სანქციათა დიდი უმრავლესობა, შეიძლება ითქვას, აბსოლუტური უმრავლესობა ალტერნატიული და შეფარდებით განსაზღვრული ხასიათისაა. ეს ბუნებრივია, რადგანაც დანაშაულის ცალკეული, კონკრეტული შემთხვე-

³⁰ СУ РСФСР, 1921, № 75, стр. 614.

³¹ СУ РСФСР, 1922, № 64, стр. 819.

³² СУ СССР, 1927, № 61, стр. 620.

³³ СУ ЗСФСР, 1932, № 9, стр. 75.

ღები იმდენად მრავალფეროვანია როგორც დანაშაულის ჩადენის პირობებისა და გარემოებების, ისე თვით დამნაშავეს პიროვნების თვალსაზრისით, რომ მართლმსაჯულების ორგანოს საშუალება უნდა ჰქონდეს მაქსიმალურად გათვალისწინოს ისინი და ბრალდებულს შეუფარდოს ყველაზე უფრო მიზანშეწონილი სასჯელი. ამის საშუალებას კი აბსოლუტურად განსაზღვრული სანქცია არ იძლევა. იგი გარკვეულად ზღუდავს სამართალმემდარდებელ ორგანოს სასჯელის დანიშვნისას და არ იძლევა შესაძლებლობას კონკრეტული დანაშაულისა და დამნაშავეს საზოგადოებრივი საშიშროების ხარისხის მიხედვით შეირჩეს სასჯელის შესაბამისი სახე და ზომა.

ამავე დროს არ შეიძლება მხედველობაში არ მივიღოთ სასამართლო პრაქტიკა, რომელიც ზოგიერთი სახის დანაშაულისათვის სასჯელის უმაღლესი ზომის გამოყენებაში ერთგვარ მოკრძალებას იჩენს. მაგალითად, ბოლო წლების სასამართლო პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონების განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გატაცებისათვის (საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 96¹-ე მუხლი) და განსაკუთრებით დამამძიმებელ გარემოებებში ქრთამის აღებისათვის (საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 189-ე მუხლი) სასამართლო ორგანოები თითქმის არ ნიშნავენ სასჯელის უმაღლეს ზომას. ჩვენი აზრით, ეს ერთგვარი ნიშანია იმისა, რომ საბჭოთა სახელმწიფოს ეკონომიკური და პოლიტიკური ძლიერების ისეთ პირობებში, როგორც დღეისთვისაა ჩვენს ქვეყანაში, ქონებრივი დანაშაულისათვის არ უნდა იყოს გათვალისწინებული სისხლის სამართლის სასჯელის ესოდენ მკაცრი ზომა. რამდენადაც სიკვდილით დასჯას ამ დანაშაულთათვის ფაქტიურად არ იყენებენ, ამდენად მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მისი გაუქმება³⁴.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ სწორედ ასეთი გზით, კერძოდ, თანდათანობით, ეტაპობრივად, საბჭოთა სახელმწიფოს ეკონომიკური, პოლიტიკური, საერთაშორისო და სხვა გარემოებების გათვალისწინებით უნდა მოხდეს სიკვდილით დასჯის გამოყენების შეზღუდვა მის სრულ გაუქმებამდე და არა მისი ერთბაშად და მთლიანად გაუქმება, როგორც ეს 1947 წელს მოხდა.

³⁴ ამ საკითხზე საინტერესო მოსაზრებას გამოთქვამს პ. პ. ოსიპოვი (იხ. П. П. Осипов. Теоретические основы построения и применения уголовно-правовых санкций, изд. ЛГУ, 1976, стр. 82).

ღიუკუსია, პოქეპიკა, ჟუპრიკა

თანამდებობრივ დანაშაულთან დაკავშირებული ზოგიერთი საღვპო საკითხის შესახებ

მ. შურღაძემ,

ქალაქ რუსთავის პროკურორი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის მეშვიდე თავის რვა მუხლი (185 — 191 მ. მ.) ეთმობა თანამდებობრივ დანაშაულს. 185-ე მუხლი განსაზღვრავს თანამდებობის პირის ცნებას, ხოლო დანარჩენ მუხლებში (გარდა 1891—190-ე მუხლებისა) მოცემულია კონკრეტულ დანაშაულთა სახეობანი, რომელთა სუბიექტიც შეიძლება იყოს მხოლოდ თანამდებობის პირი. კოდექსში¹ ამას გარდა ათობით სხვა სახეობის დანაშაულია, რომელთა სუბიექტი შეიძლება იყოს მარტოოდენ თანამდებობის პირი. მაგალითად, კოდექსის მეოთხე (დანაშაული მოქალაქეთა პოლიტიკური და შრომითი უფლებების წინააღმდეგ), მეექვსე (სამეურნეო დანაშაული), მერვე (დანაშაული მართლმსაჯულების წინააღმდეგ) თავებში მოცემულია ისეთ სახეობათა დანაშაულობანი, რომლებიც მეტ-ნაკლებად უკავშირდება თანამდებობის პირის სამსახურებრივ საქმიანობას. თანამდებობრივი დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს მხოლოდ და მხოლოდ თანამდებობის პირი². 185-ე მუხლის მიხედვით კი თანამდებობის პირებად ითვლებიან ისინი, ვინც მუდმივად ან დროებით სასყიდლით ან უსასყიდლოდ, დანიშნით ან არჩევით. აგრეთვე ცალკეული დავალებების ძალით სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ დაწესებულებებში, საწარმოში ან ორგანიზაციაში ასრულებენ მოვალეობებს, რომლებიც უპაპირდება სახელმწიფო ხელისუფლების ატმების ან განმარტული მუშაობის, ორგანიზაციული — სამეურნეო, აღმინისტრაციული ან სხვა აგვპარი ფუნქციების განსრუციელებას. პირის დანაშაულებრივი ქმედობის გარკ-

ვევისათვის უპირველესად უნდა დადგინდეს დანაშაულის შემადგენლობის ისეთი აუცილებელი ელემენტი, როგორც არის დანაშაულის სუბიექტი³. როცა ლაპარაკია დანაშაულის ჩადენასთან, რომელიც დაკავშირებულია პირის სამსახურებრივ საქმიანობასთან, საჭიროა გავარკვიოთ: 1) პირმა ჩინაა თუ არა მამდობა თაზინი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამომყენებით და 2) წარმოდგენს თუ არა იგი თანამდებობის პირს? სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით ჩადენილი დანაშაული უფრო ფართო, ზოგადი ხასიათის ცნებაა, და ყოველთვის არ ემთხვევა და არც შეიძლება დამთხვეს თანამდებობის პირის მიერ თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებით ჩადენილ დანაშაულის ცნებას. მაგალითად, 143-ე მუხლით განსაზღვრულია მიმოწერის საიდუმლოების დარღვევა. ეს ნორმა აწესებს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას მიმოწერის საიდუმლოების დარღვევისათვის როგორც თანამდებობის პირის მიერ, სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, ისე კერძო პირის მიერ. გამოცხადი არ არის, რომ პირის მიერ მიმოწერის საიდუმლოების დარღვევა მოხდეს სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, მაგრამ იგი მაინც განხილულ იქნეს როგორც კერძო პირის მიერ ჩადენილი ქმედობა. საფოსტო განყოფილების უფროსის მიერ მოქალაქეთა მიმოწერის საიდუმლოების დარღვევა ჩაითვლება თანამდებობის პირის მიერ თაზინი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით ჩადენილ დანაშაულად.

¹ სიმარტივისათვის შემდეგში სისხლის სამართლის კოდექსის ნაცვლად ყველგან ვინაარტ „კოდექსი“.
² Вопросы уголовного права и процесса в практике Верховных судов СССР и РСФСР, М., 1971 г., стр. 199—204.
³ В. С. Орлов, Субъект преступления, М., 1958 г., стр. 122—123; М. З. Курдадзе, В поисках критерия, «Литературная газета» 12 сентября 1979 г.

ლად, ხოლო საფოსტო განყოფილების წერილების დამტარებლის (ფოსტალიონის), ოგივე ქმედობა დაკვალიფიცირდება მოქალაქეთა მიმოწერის საიდუმლოების დარღვევად, რაც ჩადენილია კპრძო პირის მიერ.

ამდენად, ასეთ შემთხვევაში, პასუხისმგებლობის საკითხის განსაზღვრისათვის გადაწყვეტიდა არა პირის სამსახურებრივი საქმიანობა, არამედ მისი მდგომარეობა, მინიჭებულ უფლება-მოვალეობათა ხასიათი. ამ მუხლის პირველი ნაწილით პასუხს აგებს მხოლოდ ის თანამდებობის პირი, რომელიც მოქალაქეთა მიმოწერის საიდუმლოებას არღვევს თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით. ასეთი საიდუმლოების დარღვევა სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით არა თანამდებობის პირის მიერ განხილდება როგორც დანაშაულის ჩადენა კერძო პირის მიერ და იგი არაფრით არ განსხვავდება იმ პირის მიერ ჩადენილ ანალოგიური დანაშაულისაგან, რომელსაც სამსახური არ აკავშირებს მოქალაქეთა მიმოწერის საიდუმლოების დაცვასთან. 143-ე მუხლის პირველი ნაწილით პასუხისმგებლობა დდება მხოლოდ დანაშაულის სპეციალური სუბიექტის მიმართ (თანამდებობის პირი, რომელიც მოქმედებს თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით), ხოლო მეორე ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტია ყველა შერაცხადი, 16 წელს მიღწეული პირი. ბოლო შემთხვევაში დანაშაულის სუბიექტის ცნება ზოგადია და არავითარი წინაპირობით არ არის შეზღუდული.

დანაშაულის სპეციალური სუბიექტი, თავის მხრივ, შეიძლება იყოს ზოგადი და კონკრეტული. კოდექსის მეშვიდე თავში მოცემული თანამდებობრივი დანაშაულის სუბიექტია ყველა თანამდებობის პირი. ამ დანაშაულისათვის სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში შეიძლება მიეცეს ყველა თანამდებობის პირი, მიუხედავად იმისა სახელმწიფოს ან საზოგადოებრივ სფეროს რომელ უბანზე იგი დასაქმებული (საქმე გვაქვს დანაშაულის ზოგად სპეციალურ სუბიექტთან). ამავე კოდექსის მეექვსე თავში მოცემულ სამეურნეო დანაშაულთან დაკავშირებით კანონმდებელი სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას ასევე ითვალისწინებს მხოლოდ თანამდებობის პირების მიმართ, მაგრამ იქვე ჩამოთვლის თანამდებობის პირებს, რომლებიც შეიძლება

მიეცნენ სიხლის სამართლის პასუხისგებაში აღნიშნული დანაშაულისათვის. ცუდი ხარისხის, არასტანდარტული ან არაკომპლექტური პროდუქციის გამოშვებისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა ეკისრება არა ყველა თანამდებობის პირს, არამედ — მხოლოდ დირექტორს, მთავარ ინჟინერსა და ტექნიკური კონტროლის განყოფილების უფროსს (ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს დანაშაულის კონკრეტულ სპეციალურ სუბიექტთან). ამ დანაშაულისათვის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში შეიძლება მიეცეს არა ყველა თანამდებობის პირი, არამედ მხოლოდ ისინი, რომელთა შესახებაც მიუთითებს კანონმდებელი. სისხლის სამართლის კოდექსის 160-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობისათვის, გარდა ჩამოთვლილი პირებისა (დირექტორი, მთავარი ინჟინერი, ტექნიკური კონტროლის განყოფილების უფროსი), ყველა სხვა წარმოადგენს კპრძო პირს და მისი სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა ამ მუხლით არ შეიძლება. სამაქროს უფროსი (რომელიც თანამდებობის პირის უფლებით არას აღჭურვილი) შეიძლება სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიეცეს ცუდი ხარისხის პროდუქციის გამოშვების ფაქტის გამო, მაგრამ არა 160-ე მუხლით, არამედ 188-ე, 186-ე ან სხვა შესაბამისი მუხლით. სამაქროს უფროსი 160-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის წარმოადგენს კერძო პირს მიუხედავად იმისა, რომ იგი დანაშაულის სპეციალური სუბიექტია 186-191 მუხლებით გათვალისწინებული თანამდებობრივი დანაშაულისათვის.

ამდენად, ყველგან და ყოველთვის, თანამდებობრივი დანაშაულის ჩადენისას საკმარისი არ არის დადგინდეს მარტოოდენ ის ფაქტი, რომ სუბიექტი თანამდებობის პირია, საქმიანობა დადგინდეს პირის სამსახურებრივი მდგომარეობა და ის გარემოება, რომ არის თუ არა მოცემული თანამდებობის პირი კონკრეტული დანაშაულის სუბიექტი.

თანამდებობის პირის ცნებისათვის საკმარისი არ არის მარტოოდენ იმის მითითება, რომ ესა თუ ის პირი მუდმივად ან დროებით, სასყიდლით ან უსასყიდლოდ⁴, დანიშნული ან არჩეული, აგრეთვე ცალკეული დავალების ძალით სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ორგანიზაციაში ასრულებდეს რაიმე მოვალეობას. მნიშვნელობა აქვს არა პირის მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების ფაქტს,

4 მიზანშეწონილად შეგვიანდა სიტყვა „სასყიდლოს“ შეცვლა — „გასამრეკლოთი“, რომელიც უფრო სრულყოფილად გადმოსცემს მის სემანტიკურ მხარეს.

არამედ იმას, თუ რა უფლებებით არის იგი აღჭურვილი ამ მოვალეობის შესრულებისას. სოციალისტურ საზოგადოებაში თითქმის ყველა შრომისუნარიანი პირი ჩაბმულია საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომაში. ამდენად, სამსახურებრივი დამოკიდებულება დანაშაულის ჩადენასთან მეტისმეტად ფართო ცნების შემცველია და მისი გაიგივება თანამდებობის ცნებასთან უსწორია.

სადავო არ უნდა იყოს ის, რომ დამლაგებელი, მძღოლი, კოლმეურნი, მუშა, მწყემსი არ არიან თანამდებობის პირნი, რაც სრულიადაც არ გამორიცხავს მათ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას სამსახურებრივ მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით ჩადენილი დანაშაულის გამო. ყველა ისინი მუშაობენ სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში და მათ მიერ ჩადენილი დანაშაული შეიძლება უკავშირდებოდეს მათს სამსახურებრივ საქმიანობას, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში ისინი დანაშაულს სჩადიან არა როგორც თანამდებობის პირები, არამედ როგორც კონკრეტული დანაშაულის სპეციალური სუბიექტები (მაგალითად, 94-ე, 169-ე მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულის არსებობისას), ან როგორც კერძო პირები. ამისათვის გამოკვლეული უნდა იქნეს, თუ რა უფლებებით სარგებლობდა პირი იმ ქმედებასთან დაკავშირებით, რომელსაც მას მიაწერენ.

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 94-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისათვის ეს პირები შეიძლება იყვნენ, თავიანთი სამსახურებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, მხოლოდ სპეციალური სუბიექტები. ამ მუხლის პრაქტიკაში გამოყენებას ზშირად ახლავს ხარვეზები და ამიტომ მასზე ვრცლად შევჩერდებით. 94-ე მუხლით გათვალისწინებულია სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონების დამცვეთაში მითვისებში, გაზღვანებში ან თანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებით. როგორც ვხედავთ მუხლი მეტად ტყვადია, მოიცავს სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ქონების დატაცების სამ ხერხს (საშუალებას) და პრაქტიკაში მისმა უსწორო გამოყენებამ ბევრი გაუგებრობა შექმნა თანამდებობის პირის ცნების გაგებაში.

სასამართლო და საგამოძიებო პრაქტიკის შესწავლით ვრწმუნდებით, რომ 94-ე მუხლის

გამოყენებისას უმთავრესად საზი ესმება მართლედნ იმ გარემოებას, რომ დანაშაულს თანამდებობა გამოიყენა ბოროტად და მითვისა ან გაფლანგა სახელმწიფო თუ საზოგადოებრივი ქონება. ეს აშკარა შეცდომაა და ამ ნორმის მცდარი იტერპრეტაციის შედეგია.

რეზიდათად ესმება საზი იმ გარემოებას, თუ ვინ დაიტაცა სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონება: ა) პირმა, რომელსაც მინდობილი ჰქონდა ეს ქონება, ბ) ვის განმგებლობაშიც იმყოფებოდა ეს ქონება თუ, გ) ქონება გაიტაცა თანამდებობის პირმა თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებით. ასეთი დიფერენცირება აუცილებელია და მისი უგულვებელყოფა დაუშვებელია.

კანონის უსწორო გამოყენებამ გარკვეულად ხელი შეუწყო იმას, რომ ავტომატურად მძღოლი, მალაჩის რიგითი გამყიდველი, დამამზადებელი და სხვა პირები ხელაღებით იქნენ მიჩნეული თანამდებობის პირებად. თანამდებობის პირის ასეთმა განვრცობილმა გაგებამ ბევრჯერ კურორსაღამე მიგვიყვანა.

ამ საკითხს ქვემოთ უფრო ვრცლად შევხებით, ახლა კი კვლავ 94-ე მუხლს დავუბრუნდეთ:

სოციალისტური საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთან დაკავშირებით (91, 961 მუხლის ჩათვლით). კანონმდებელი ხმარობს ტერმინს „გატაცება“, გატაცება ქურდობით (91-ე მუხლი), გაძარცვით (92-ე), თაღლითობით (93-ე მუხლი) და სხვა. 94-ე მუხლშია გატაცების სამი შემთხვევა გაითვალისწინა იმისდა მიხედვით, თუ ვის მიერ ხდება (სუბიექტის მიხედვით) სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონების დატაცება. როგორც ვხედავთ, ყველა ამ დანაშაულს ერთი საერთო ხელყოფის ობიექტი აქვს და იგი სწორედ სოციალისტური ქონების დატაცებით გამოიხატება. 94-ე მუხლის თავისებურება ისიც არის, რომ კანონმდებელმა დატაცების ერთი რომელიმე შემთხვევა კი არ მოგვცა, არამედ ბატატაცების სამ სხვადასხვა ხერხზე მიგვიპოვათ ამ დანაშაულის სპეციალური სუბიექტების გათვალისწინებით.

პირველ შემთხვევაში დანაშაულის სუბიექტია ის პირი, ვისაც მინდობილი (ჩაბარებული) აქვს ეს ქონება. ასეთი შეიძლება იყოს როგორც მატერიალურად პასუხისმგებელი, ისე ყველა სხვა პირი. თავისთავად პირის მატერიალურად პასუხისმგებლად ცნობა არ

იძლევა რაიმე საფუძველს თანამდებობის პირთან მისი ვაიგივებისათვის. ამის საზღვსა ჩვენ ვგვირდებამ იმის გამო, რომ ზოგჯერ პრაქტიკის მუშაკებთან ერთად ამ საკითხში ცალკეული სწავლული იურისტებიც სცოდანვენ.

ჩვეულებრივ, დამლაგებელი, კოლმეურნე, მუშა არ ითვლება მატერიალურ პასუხისმგებელ პირად, ამიტომ მათი თანამდებობრივი მდგომარეობის საკითხიც არ ისმის. სასამართლო და საგამოძიებო პრაქტიკა, ზოგჯერ სრულიად უსწოროდ, ამ პირებს არ მიიჩნევენ 94-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულის სუბიექტად (როგორც არათანამდებობის პირებს), ცალკეულ შემთხვევაში კი, როდესაც ასეთ პირებს სისხლის სამართლის პასუხისგებაში აძლევენ 94-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისათვის, ყოველთვის უმართებულად მითითებულა სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებაზე, რომელიც კანონმდებელმა მხოლოდ და მხოლოდ თანამდებობის პირის მიერ ჩადენილ დანაშაულს დაუკავშირა.

ასეთმა უსწორო პრაქტიკამ ყველა ეს პირი ნებისა თუ უნებლიეთ თანამდებობის პირად აქცია.

საჭიროა შევნიშნოთ, რომ ყველა ეს პირი შეიძლება იყოს 94-ე მუხლის სუბიექტი არა იმ ნიშნით, რომ ისინი თანამდებობის პირები არიან, ან იმიტომ, რომ სამსახურებრივ მოვალეობას ბოროტად იყენებენ, არამედ იმ ნიშნებით, რომელზეც მიუთითებს კანონმდებელი. ამ შემთხვევაში იმის გათვალისწინებით, რომ ამ პირებს მინდობილი (ჩაბარებული) აქვთ სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონება ან ასეთი იმყოფებოდა მათ განმგებლობაში (კოლმეურნეებში საწყობიდან მიიღონ ხორბალი მინდორში დასათესად, დამლაგებელმა — ძვირად ღირებული ნივთები თანამშრომლებისათვის გადასაცემად, დალაქა და თერძს ჩაბარებული აქვს სახელმწიფოს კუთვნილი სხვადასხვა ინვენტარი, მალაზიის გამყიდველმა დახლში შესატანად მიიღო საქონელი და სხვა). ყველა ისინი სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ქონების მიღების გამო არ შეიძლება და არც გამსდარან თანამდებობის პირები, მაგრამ სოციალისტური ქონებისადმი მათმა დამოკიდებულებამ შექმნა სათანადო საფუძველი ქონების დატაცებისა და დაცვის მათი სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა 94-ე მუხლის საფუძველზე, რამდენადაც კანონმდებელმა ისინი ცნო ამ დანაშაულის სუბიექტებად. აქაც საზი ესმება არა მათ მიერ სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად

გამოყენების ფაქტს, არამედ იმას, რომ ჩაბარებული ან გამგებლობაში არსებული სახელმწიფო ქონების დატაცება ხდება იმ პირის მიერ, რომელსაც კანონიერ საფუძველზე ჩაბარებული ან განმგებლობაში ჰქონდა ასეთი ქონება. ყველა ეს პირი ამ დანაშაულის ზოგად სპეციალური სუბიექტია და დამატებით სხვა რაიმე გარემოებაზე მითითება (სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება და სხვ.) კანონის მოთხოვნის უსწორო გაგებით შეიძლება აიხსნას.

სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ორგანიზაციაში მომუშავე ყველა პირს მეტ-ნაკლებად აქისრია ესა თუ ის ფუნქცია.

ღირქტორის კაბინეტიდან დამლაგებლის მიერ ჭადის მოპარვა უნდა დააკვალიფიცირით 91-ე მუხლით. აქ საქმე გვაქვს იმ პირის მიერ დანაშაულის ჩადენასთან, რომელსაც თავის სამსახურებრივი ფუნქციის განხორციელებასთან დაკავშირებით შეეძლო კაბინეტში შესვლა. დანაშაული მან ჩაიდინა სწორედ თავისი სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას. მიუხედავად ამისა, იგი ამ დანაშაულისათვის კერძო პირია და მისი ქმედობა უნდა დააკვალიფიცირდეს როგორც სახელმწიფო ქონების ჭურღობა. მოცემულ შემთხვევაში დამლაგებელი მოქმედებს როგორც კერძო სუბიექტი და დანაშაულის სპეციალურ სუბიექტზე მინიშნება აქ გამოირიცხვება.

განვიხილოთ სხვა შემთხვევა, როდესაც დამლაგებელი იქცევა კონკრეტული დანაშაულის ზოგად სპეციალური სუბიექტად. დამლაგებელმა ქარხნის საწყობიდან ღირქტორის კაბინეტისათვის მიიღო ჭადი, რომელიც მითვისა. ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს სახელმწიფო ქონების მითვისებასთან და ქმედობა უნდა დააკვალიფიცირდეს 94-ე მუხლით. ამას საფუძველად ედგება კანონის ის მოთხოვნა, რომ პირმა დაიტაცა (მითვისა) სახელმწიფო ქონება, რომელიც მას მინდობილი (ჩაბარებული) ჰქონდა. ამდენად, პირველ შემთხვევაში დამლაგებელი, როგორც სუბიექტი, კერძო პირია და არ შეიძლება იყოს 94-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტი, ხოლო, როცა მას სახელმწიფო ქონება ჩაბარეს, იგი იქცა პირად, რომელიც შეიძლება იყოს ამ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტი და ეს არა იმთხვევით, რომ ამ პირს ახალი სამსახურებრივი ფუნქცია მიემატა ან შეეცვალა, რაც მას თანამდებობის პირად აქცევდა, არამედ იმ ფაქტის გამო, რომ მას ჩაბარდა, მიენდო სახელმწიფო ქონება.

ეს გასათვალისწინებელია მაშინაც, როდესაც საქმე გვაქვს პირთან, რომლის გამგებლობაშიც

არის სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონება. კანონმდებელი აქაც არაორაზროვნად მიუთითებს, რომ ქონების დატაცება ხდება პირის მიერ, რომელსაც ქონება გადაცემული აქვს გამგებლობაში. ცნება „ქონების გამგებლობაში გადაცემა“ უფრო ტევადია, ვიდრე ჩაბარება, პირს ამ დროს, გარდა ქონების ფლობისა, აქვს კლდე დამატებითი ფუნქცია, კანონით დადგენილ პირობებში მისი განკარგვის უფლება. მაღაზიის გამყიდველი ფლობს და განაგებს სახელმწიფო ქონებას. იღებს საქონელს საწარმოდან, შეაქვს დასხლი და ახდენს მის რეალიზაციას, ნავაჭრ თანხას აბარებს სალაროში; დამამზადებელი სალაროდან იღებს თანხებს, იძენს სხვადასხვა პროდუქტებს, ახდენს ანგარიშსწორებას და სხვა. აქ საქმე გვაქვს პირისათვის არა მარტო სახელმწიფო ქონების მიბარების ფაქტთან, არამედ გარკვეულ პირობებში ამ ქონების განკარგვის უფლების ფაქტთანაც. ქონების ჩაბარებისა და მისი გამგებლობის ფუნქციის გადაცემა ამ პირს არ ხდის თანამდებობის პირად. ეს კარგად აქვს შეინიშნული თვით კანონმდებელს, რომელიც 94-ე მუხლში ქონების დატაცებასთან დაკავშირებით სპეციალურად გამოყოფს სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ქონების დატაცებას თანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების გზით.

სამწუხაროდ, საგამოძიებო და სასამართლო პრაქტიკაში ასეთი დიფერენცირება ყოველთვის არ არის დაცული. პირები უმეტესად მსჯავრდებულები არიან სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ქონების დატაცებისათვის სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების გზით. არცთუ იშვიათად ხაზგასმულია ის გარემოება, რომ პირმა ქონება დაიტაცა როგორც თანამდებობის პირმა და სამსახურებრივი მდგომარეობა გამოიყენა ბოროტად. ორივე შემთხვევაში არის კანონის მოთხოვნის უსწორო მოშველიება, რამდენადაც სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებით ქონების დატაცება კანონმდებელმა დაუკავშირა მხოლოდ თანამდებობის პირის მიერ ჩადენილ დანაშაულს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ პირველი ინსტანციით განიხილა სისხლის სამართლის საქმე ვ-ს, გ-ს და კ-ს მიმართ, საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის

კოლეჯის 94-ე მუხლის მეორე ნაწილით და სამივე დამნაშავედ ცნო სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებით სახელმწიფო ქონების დატაცებისათვის.

ვ-მ მარნეულის დამზადების კანტორიდან თბილისის ერთ-ერთ მაღაზიაში შესატანად მიიღო 8 ტონა საზამთრო. ვ-მ, რომელიც მუშაობდა მძღოლ ექსპედიტორად, საზამთროს მიღება მაღაზიაში უაღბოდ გააფორმა და საზამთრო დაიტაცა გ-ს და კ-სთან ერთად. ვ-ს ქმედობა სასამართლომ და წინასწარმა გამოძიებამ სწორად დაკვალიფიცირეს, მაგრამ ნაცვლად იმისა, რომ მიეთითებინათ იმ გარემოებაზე, რომლითაც ისარგებლა ვ-მ მინდობილი ქონების დატაცებისას, ვ. მსჯავრდებულის იქნა როგორც თანამდებობის პირი, რომელმაც სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებით დაიტაცა სახელმწიფო ქონება. ამავე სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განაჩენით ცნობილი იქნა დამნაშავედ გორის რაიონის ერთ-ერთი კომლემურების საწყობის გამგე ა, რომელმაც საწყობიდან სხვებთან ერთად დაიტაცა ერთი ტონა ხორბალი. ა-ს ქმედობა დაკვალიფიცირდა 94-ე მუხლის მეორე ნაწილით და ხაზი გაესვა იმ გარემოებას, რომ მან დაკავებული თანამდებობის და სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებით სხვებთან ერთად დაიტაცა საზოგადოებრივი ქონებან. ასეთივე მდგომარეობაა, როდესაც საკითხი ენება მაღაზიის გამყიდველის, დამამზადებლის, მოლარის და სხვა არათანამდებობის პირების მიერ ჩადენილ დანაშაულს სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონების დატაცებისას.

მოცემული მუხლის მოთხოვნათა ასეთმა გაგებამ სხვა უფრო მძიმე შედეგამდე მიგვიყვანა.

ყველა ის პირი, ვინც პასუხისგებაში ექმნევა 94-ე მუხლით, ნებისთ თუ უნებლიეთ თანამდებობის პირად ვაღიარეთ, რამაც წელი შეუწყო თანამდებობის პირის ცნების განვრცობის გაგებას.

ქ. თბილისის სახალხო სასამართლოს განაჩენით გ. მსჯავრდებული იქნა 189-ე მუხლით და შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა. გ-ს მსჯავრი დაედო მასში, რომ, მუშაობდა რა მძღოლ-ექსპედიტორად, მაღაზიის გამგეს ბოროტუქმების მაღაზიაში შეტანასთან დაკავშირებით ქრთამის სახით გამოართვა 20 მანეთი.

6 ჩვენს მიერ შესწავლილ 100 სისხლის სამართლის საქმეზე ანალოგიურად არის დაცული დიფერენციალური პირის ქმედობა ამ ნიშნით — თუმცა მათი თანამდებობის პირად მიჩნევა უმრავლეს შემთხვევაში აშკარა შეცდომაა.

სასამართლოს განაჩენით მსჯავრდებულ იქნა ქრთამის აღებისათვის ტყის მცველი, რომელმაც კოლმეურნებისაგან ტყეში ხის უნებართვით მოჭრასთან დაკავშირებით აიღო გასამარტლო.

საქმე ის არის, რომ, თუ მძღოლი თანამდებობის პირად ავტომატურად აქციეს ექსპედიტორის ფუნქციის დამატებით, ანალოგიური მდგომარეობა ტყის მცველთან დაკავშირებითაც. იმის გათვალისწინებით, რომ მეტყვევებს ევალება ტყის მოვლა და დაცვა, იგი ამ ფუნქციის გათვალისწინებით ხელალებით იქნა მიჩნეული თანამდებობის პირად. აქაც, როგორც 94-ე მუხლის უსწოროდ გამოყენების შემთხვევებში, მძღოლისათვის და მეტყვევებისათვის სახელმწიფო ქონების ჩაბარების ფაქტმა ისინი სრულიად უსწოროდ აქცია თანამდებობის პირებად.

დანაშაულის სპეციალური სუბიექტის საკითხის გაუფასურებამ ცალკეულ შემთხვევებში კანონის აშკარა უხეშ დარღვევამდე მიგვიყვანა.

უკანასკნელი ორი-სამი წლის განმავლობაში ათობით სისხლის სამართლის საქმე აღიძრა, სისხლის სამართლის პასუხისგებაში იქნა მიცემული და მსჯავრდებული საგანოძიებო იზოლიატორისა და ციხის ათობით ზედამხედველი თანამდებობის ბოროტად გამოყენებისა და ქრთამის აღებისათვის 186-ე და 189-ე მუხლებით. კ-მ, რომელიც ზედამხედველად მუშაობდა ქ. თბილისის № 1 საგანოძიებო იზოლიატორში პატიმრისათვის წერილის გადაცემისათვის, ამ უკანასკნელის დისგან გასამარტლოთ მიიღო 25 მანეთი. სასამართლოს განაჩენით კ. მსჯავრდებულ იქნა ქრთამის აღებისათვის, რაც აშკარად უსწორია⁷. თუ მძღოლი თანამდებობის პირად ვაქციეთ მისთვის „ექსპედიტორის“ ტიტულის დამატებით, ზედამხედველი უფრო ორიგინალური გზით იქცა ასეთად. ამ შემთხვევაში მისთვის სახელწოდების დამატება ან შეცვლა არ მომხდარა, ან რაიმე ახალი ფუნქციის შესრულება მისთვის არავის დაუტკივია. საგანოძიებო და სასამართლო პრაქტიკამ იგი რატომღაც ხელალებით ცნო თანამდებობის პირად, თუმცა, ამ მხრივ, რაიმე ცვლილება არც სისხლის სამარ-

თლის კოდექსის 185-ე მუხლს განუცდია, რომლითაც თანამდებობის პირის ცნება არის განსაზღვრული.

საყურადღებო მოსაზრებები აქვს გამოთქმული თანამდებობრივ დანაშაულის ცნებასთან დაკავშირებით უურნალ „საბჭოთა სასამართლის“ 1978 წლის მეოთხე ნომერში დოცენტ შ. ფაფიაშვილს. საპართლიანია ავტორის მითითება, რომ ჩვენი რესპუბლიკის სასამართლო პრაქტიკის მონაცემები დამაფიქრებელია და მოითხოვს სერიოზული დასკვნების გამოტანას, სასამართლო პრაქტიკის გაუმჯობესებას, თანამდებობრივ დანაშაულს ამხანველი კანონმდებლობის შემდგომ სრულყოფას ამასთან დაკავშირებით ავტორი იძლევა 185-ე მუხლის ახლებურ რედაქციას. ავტორი ამის აუცილებლობას იმითაც ასაბუთებს, რომ მომავალში თავიდან ავიცილოთ თანამდებობრივი დანაშაულისათვის ეგერის, მწყემსის, მძღოლის, საწყობის გამგის და სხვა არათანამდებობის პირთა თანამდებობრივი დანაშაულისათვის აშკარა უსწოროდ დასჯა⁸.

ავტორის მიერ სტატიაში მოყვანილი მაგალითები ეჭვს არ იწვევს და მეტად საკულისხმოა, მაგრამ ერთი ფაქტია, რომ ასეთი არასწორი სასამართლო და საგანოძიებო პრაქტიკისათვის სრულიადაც არ შეუწყვია ხელი თანამდებობის პირის ცნების იმ განსაზღვრებას, რომელიც მოცემულია 185-ე მუხლში.

ავტორი სწორედ ამ მუხლის განსაზღვრებიდან ასაბუთებს, რომ ყველა ზემოთ მითითებული პირები არ არიან თანამდებობის პირები და მათი თანამდებობრივი დანაშაულისათვის დასჯა უმართებულაა.

შეცვლილების მიზეზები სხვა და სწორედ ამ მიზეზების სწორი აღქმა და აღკვეთა უნდა იყოს ჩვენი ყოველდღიური ზრუნვის საგანი. ამ შემთხვევაში საპართლიანია იმის მითითება, რომ მატერიალური და პროცესუალური სასამართლის ნორმათა დარღვევა უმრავლეს შემთხვევაში წარმოიქმნება არა „ბოროტი განზრახვით“, არამედ კანონში ჩაუწვდომლობით, კონკრეტულ საქმეთა განხილვისას ნორმათა სწორი გამოყენების უცოდინარობით⁹.

სუბიექტის მინდვით დანაშაულის კვალიფიკაციის საკითხი მეტად მნიშვნელოვანია სისხ-

⁷ ასეთი საქმეები განსაკუთრებით ხშირად გვხვდება ქ. თბილისის კიროვის რაიონის სასამართლოს პრაქტიკაში. ამ მხრივ სავსებით სწორ პრაქტიკას ადგას სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლო კონკრეტულ საქმეთა გადაწყვეტისას. (Бюллетень Верховного Суда СССР № 4, 1965 г., стр. 24).

⁸ შ. ფაფიაშვილი, თანამდებობრივ დანაშაულთა ცნება სისხლის სამართლის თეორიასა და პრაქტიკაში, „საბჭოთა სამართალი“, 1978 წ. № 4, გვ. 33-43.

⁹ А. Ф. Горкин — Задачи социалистического правосудия в современных условиях. — журнал — «Советское государство и право», 1962 г., № 8.

ლის სამართლის თეორიისა და პრაქტიკისათვის¹⁰.

სპეციალურ სუბიექტში ვგულისხმობთ პირებს, რომლებსაც მხოლოდ მათთვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებები აქვთ. უმეტესად ასეთს განეკუთვნება პროფესია, დაკავებული თანამდებობა, პირისათვის დაკისრებული მოვალეობის შესრულება და სხვ. ჩვენი რესპუბლიკის კოდექსში, ისევე როგორც სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების კოდექსებში, დღეისათვის მრავალი დანაშაულია მოცემული, რომლებიც განეკუთვნება სპეციალურ სუბიექტს. მაგალითად, 86-ე მუხლში ლაპარაკია რკინიგზის, წყლის ან საპირო ტრანსპორტის მუშაკის მიერ, 131-ე მუხლში მედიცინის, 132-ში გემის კაპიტნის, 160-ში დირექტორის, მთავარი ინჟინრის, ტექნიკური განყოფილების უფროსის, 161-ში მაღაზიის, ბაზის საქონლის ან სექციის გამგის, საქონელმცოდნის, წუნდებლის მიერ დანაშაულის ჩადენაზე. მრავლად არის კოდექსში წარმოდგენილი სხვა ანალოგიური მუხლები, რომლებითაც სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა ეკისრებათ მართლმოდენ დანაშაულის სპეციალურ სუბიექტებს.

ხადვო არ არის, რომ მოლარე, მაღაზიის გამაყიდველი, მძღოლ-ექსპედიტორი, დამანადებელი და სხვა მსგავსი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირი არ არის თანამდებობის პირი. მაგრამ, საინტერესოა, როგორ უნდა დაკვალიფიცირდეს მათი ქმედობა მაშინ, როდესაც საქმე გვაქვს მათ მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის ბოროტად გამოყენებას ან დაუდევრობასთან. ასეთ ვითარებაში სასამართლო და სგამოძიებო პრაქტიკა უსწოროდ იყენებს სისხლის სამართლის კოდექსის 186-ე და 188-ე მუხლებს, რამდენადაც ისინი თანამდებობის პირებს არ წარმოადგენენ და მათი სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა მიეცემა ამ მუხლებით არ შეიძლება, რადგან უფლებებელყოფილია სპეციალური სუბიექტისათვის წარმოდგენილი მოთხოვნები. სპეციალური სუბიექტის გამოიჭნა კერძო პირისაგან კი გვეხმარება დანაშაულის სწორად დაკვალიფიცირებაში. დანაშაულის ობიექტი ზოგადად შეიძლება ერთი და იგივე იყოს, მაგრამ დანაშაულის სუბიექტის გათვალისწინებით სხვადასხვა პირის ერთი და იგივე

ქმედობა სისხლის სამართლის კოდექსის სხვადასხვა მუხლებით დაკვალიფიცირდეს.

დანაშაულის ჩადენა სპეციალური სუბიექტის მიერ — თანამდებობრივი, სამხედრო, მედიცინის მუშაკის, გემის კაპიტნის, დირექტორის, მთავარი ინჟინრის, ტექნიკური კონტროლის განყოფილების გამგის და სხვა სისხლის სამართლის კანონმდებლობით გამოყოფილი არიან დამოუკიდებლად კონკრეტულ ნორმების სახით. ასეთი დანაშაულის ჩადენა შეიძლება მოხდეს მხოლოდ სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ურთიერთობის გარკვეულ სფეროში. მსგავსი დანაშაულის ჩადენისათვის კერძო პირის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობაში მიეცემა ამ მუხლებით გამორიცხულია¹¹.

სპეციალური და კერძო სუბიექტის მიერ ჩადენილი ერთი და იგივე ქმედობა სუბიექტის გათვალისწინებით სქემატურად ასეთ სურათის მოგვცემს.

შრომის დაცვის წესების დარღვევა თანამდებობის პირის მიერ, რომელსაც ადამიანის ხივედილი მოპყვა, დაკვალიფიცირდება 146-ე მუხლით, ხოლო ასეთივე წესების დარღვევა კერძო პირის მიერ დაკვალიფიცირდება გაუფრთხილებელი მკვლელობით — 108 მუხლით. სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას თანამდებობის პირის მიერ მოქალაქისათვის განზრახ სხეულის მსუბუქი კატეგორიის დაზიანების მიყენება დაკვალიფიცირდება ხელისუფლების ან სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადამეტებით (187-ე მუხლით). იგივე ქმედობა ამ პირის მიერ, როდესაც იგი მოქმედებს, როგორც არა თანამდებობის პირი, უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც სხეულის განზრახ მსუბუქი დაზიანება (112-ე მუხლი). პირველ შემთხვევაში კანონმდებლობის მიერ 187-ე მუხლის (მესამე ნაწილი) სასჯელად დაწესებულია თავისუფლების აღკვეთა ორიდან რვა წლამდე, ხოლო მეორე შემთხვევაში (112-ე მუხლი) თავისუფლების აღკვეთა ერთ წლამდე, სპეციალური სუბიექტის არსებობა არა მარტო დანაშაულის სპეციალური ნორმით დაკვალიფიცირება მოითხოვს, არამედ კანონმდებელმა ასეთ ქმედობის საზოგადოებრივად საშიში სახითაც გაითვალისწინა და სასჯელის ზომაც საგრძნობლად დაამძიო.

განვიხილოთ, თუ როგორ წყდება საკითხი სამსახურებრივი მოვალეობის დაუდევრად შესრულების და სამსახურებრივი მოვალეობის ბო-

¹⁰ В. И. Кудрявцев, Теоретические основы квалификации преступлений, М., 1963 г., стр. 195—202.

¹¹ Вопросы уголовного права и процесса в практике Верховных Судов СССР и РСФСР — (1938—1969 г. г.) М., 1971 г., см. Субъект должностного преступления стр. 200—203.

როტად გამოყენების შემთხვევაში, როდესაც პირის ქმედობა ზიანს აყენებს სოციალისტურ ქონებას და ეს პირი არ არის თანამდებობის პირი.

კოდექსის 94-ე მუხლით კანონმდებელს დანაშაულის სუბიექტად მიჩნეული ჰყავს როგორც თანამდებობის პირი, ისე არათანამდებობის პირი. სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ქონების დატაცებასთან დაკავშირებით ეს საკითხი საკანონმდებლო გზით სრულყოფილად არის მოწესრიგებული. სისხლის სამართლის თეორიასა და პრაქტიკაში გაუგებრობას იწვევს ის საკითხი, როდესაც სახელმწიფო ზარალიდება პირის სამსახურებრივი საქმიანობის დაუდევარი შესრულების ან სამსახურებრივი მოვალეობის ბოროტად გამოყენების გამო — როდესაც იგი არ არის თანამდებობის პირი. ასეთ ვითარებაში ქმედობის კვალიფიკაციის დროს ხდება შეცდომები, რაც უმთავრესად სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ხარვეზით არის განპირობებული.

მაღაზიის გამყიდველს სამსახურებრივი მოვალეობის დაუდევარი შესრულების შედეგად გამოუტყენინდა მნიშვნელოვანი დანაკლისი. მოლარეს სამსახურებრივი მოვალეობის დაუდევარი შესრულების გამო ხალაროში აღმოაჩნდა მუშა-მოსამსახურეებისათვის ხელფასის გასაცემად განკუთვნილი დიდი ოდენობის ფულის დანაკლისი და სხვა.

ორივე შემთხვევაში, დღევანდელი სასამართლო და საგამომიებო პრაქტიკა მათს ქმედობას აკვალიფიცირებს 188-ე მუხლით, თუნცა არც ერთი მათგანი არ არის თანამდებობის პირი.

მაღაზიის გამყიდველმა ნავაგრო თანხა, ნაცვლად იმისა, რომ ხალაროში შეეტანა, ასეხსაკერძო პირს, რომელმაც ეს თანხა მიითვისა. მოლარემ მუშა-მოსამსახურეთათვის განკუთვნილი ხელფასის ფული ასეთად ასხსა სხვა პირს, რომელმაც ეს თანხა მიითვისა. აქაც აპირთა ქმედობა დაკვალიფიცირებულია თანამდებობრივი დანაშაულით, თუმცა ისინი ამ მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულის სუბიექტები არ არიან. დღეისათვის, ყველგან და ყოველთვის უსწოროდ არის გამოყენებული კანონის განვრცობითი განმარტება და 186-ე, 188-ე და სხვა მსგავსი ნორმების მოშველებით ვსჯით როგორც თანამდებობის, ისე არათანამდებობის პირებს. გვხვდება საპირისპირო ფაქტებიც. როდესაც არათანამდებობის პირები საერთოდ დაუსჯელნი რჩებიან სამსახურებრივი მოვალეობის დაუდევარი შესრულების ან სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების შემთხვევებში. პროკუ-

რატორის კანცელარიის მდივნის დაუდევრობის შედეგად დაიარგა სისხლის სამართლის საქმე, რომლის აღდგენა შეუძლებელი გახდა. ასეთივე მდგომარეობა იყო ერთ-ერთ საფოსტო განყოფილებაში. ორივე შემთხვევაში საქმე გვაქვს არათანამდებობის პირების მიერ მათთვის დაკისრებული სამსახურებრივი მოვალეობის დაუდევარი შესრულების ფაქტთან. დანაშაულები პირები კი სისხლის სამართლის პასუხისგებაში არ იქნენ მიცემული, რამდენადაც ისინი 188-ე მუხლით გთვალისწინებულ დანაშაულის სუბიექტებს არ წარმოადგენდნენ. ასეთი ხარვეზების თავიდან ასაცილებლად არსებობს ერთადერთი გზა, რომლის განხორციელება თავიდან აგვაცილებს შეცდომებს.

საჭიროა თანამდებობრივი დანაშაულისათვის განკუთვნილი ნორმის ჩამოყალიბებისას (განსაკუთრებით ეს ეხება ჩვენი კოდექსის მეშვიდე თავში მოცემულ ნორმებს) არათანამდებობის პირის მიერ ჩადენილი ანალოგიური დანაშაულისათვის სათანადო ნორმის დაწესება ან ეს საკითხი მოწესრიგდეს ისე, როგორც მას წყვეტს 94-ე მუხლი.

მოცენტი შ. ფაფაშვილი, თავის სტატიაში ამის მოსაწესრიგებლად გვთავაზობს, რომ კოდექსს დამატოს 210¹-ე მუხლი, რომელიც სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას დააწესებს სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ორგანიზაციაში მომუშავე არათანამდებობის პირის მიმართ მის მიერ სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების შემთხვევაში. თავისთავად ასეთი მოსაზრება მართებულია. მაგრამ მართოდღენ ამ გზით იმ ხარვეზის აღმოფხვრა, რომელზეც წემით მივითითებ და რომელთა არსებობა ასე კარგად აქვს შენიშნული პატივცემულ ავტორს, შეუძლებელია.

საკითხი დადებითად გადაწყდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც საქმე გვექნება არათანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებასთან.

ისმის კითხვა — როგორ გადაწყვიტოს საკითხი, როცა საქმე გვაქვს არათანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის დაუდევარ შესრულებასთან, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ინტერესებს, ან ცალკეულ მოქალაქეთა უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს. როგორ მოვიქცეთ, როცა სახელმწიფო ორგანიზაციაში მომუშავე არათანამდებობის პირი იღებს გასამრჯელოს (ქრთამის სახით) სამსახურებრივად დაკისრებული ფუნქციის განხორციელებასთან დაკავშირებით, როდესაც ვინ-

მესათვის არსებითი ზიანის მიყენების ფაქტი არა გვაქვს?

როგორც ვხედავთ, შემოთავაზებული ნორმა არ მოიცავს ყველა შემთხვევას და, ამ მხრივ, მარტოოდენ ამ სახით 210-ე მუხლის დაწესება საკითხს საბოლოოდ ვერ გადაწყვეტს.

გვიჭირბოთ, საჭიროა კანონმდებელმა გააფართოოს სპეციალურ სუბიექტთა წრე კონკრეტულ დანაშაულის არსებობისას და 186-ე, 188-ე და 189-ე მუხლებით სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა დააკისროს არა მარტო თანამდებობის პირს, არამედ ყველას, ვინც თავისი სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას ასეთ დანაშაულს სჩადის.

თანამდებობის პირის არსებობა ერთადერთი საფუძველი კი არ უნდა იყოს პირის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისათვის ამ მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულისათვის, არამედ ერთ-ერთი, რაც, რა თქმა უნდა, სათანადოდ უნდა გამოიხატოს თანამდებობისა და არათანამდებობის პირისათვის სასჯელის დაწესებისას. პირის თანამდებობრივი მდგომარეობა ყველგან და ყოველთვის უნდა განიხილებოდეს როგორც დამამძიმებელი (მაკვალიფიცირებელი) გარემოება და თავისი გამოხატულება პოვოს თვით ნორმის ჩამოყალიბებისას.

სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით ამ დანაშაულთა ჩადენის შემთხვევაში რომ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის დაწესება აუცილებელია, დაერწმუნდებით, თუ თვალს გადავავლებთ სისხლის სამართლის კოდექსს, რომელიც სხვა დანაშაულთან დაკავშირებით, სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას აწესებს და ამ დანაშაულის სპეციალურ სუბიექტად წლის არათანამდებობის პირებს — მხოლოდ იმ ნიშნით, რომ ისინი დასაქმებული არიან და ასრულებენ თავიანთ სამსახურებრივ მოვალეობას კონკრეტულ საზოგადოებრივ და სახელმწიფო ორგანიზაციებში.

მყიდველთა და შემეკვეთთა მოტყუების შემთხვევაში (169-ე მუხლი) პასუხისმგებაში ვაძლევთ და ვსჯით სავაჭრო, საზოგადოებრივი კვების, მოსახლეობის საყოფაცხოვრებო მომსახურებისა და კომუნალური მეურნეობის სისტემაში დასაქმებულ პირებს. ყველა ეს პირი ამ დანაშაულის სპეციალური სუბიექტია და ასეთის ჩადენისათვის სხვა სფეროში დასაქმებულ პირთა პასუხისმგებაში მიცემა გამორიცხულია.

კანონმდებელმა ამ პირების სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა დააწესა სწორედ მა-

თი სამსახურებრივი მოვალეობის აღსრულებასთან დაკავშირებით ჩადენილი ქმედობის გათვალისწინებით. რა თქმა უნდა, ისინი არ არიან თანამდებობის პირები და ამ ნიშან-თვისების გათვალისწინებაზე არც კანონმდებელი მიგვანდევს.

ჩვეულებრივ, პირის ესა თუ ის ქმედობა კანონმდებლობის მიერ დანაშაულად ცხადდება ამ ქმედობის საზოგადოებრივად საშიში ხასიათის გათვალისწინებით. ექვს არ იწვევს, რომ არათანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი მოვალეობის აღსრულებისას ქრთამის აღება გაცილებით საშიშია საზოგადოებისათვის, ვიდრე მაღაზიის გამყიდველის მიერ მომხმარებლისაგან მოტყუების გზით ზედმეტად ნიკაპიკის მიღება. უხერხულობას იწვევს და კანონის აშკარა ხარვეზზე მიგვითითებს ის, რომ მაღაზიის გამყიდველს ვსჯით მომხმარებლის 50 კაპიკით მოტყუებისათვის და ამისათვის სპეციალური მუხლი გვაქვს მომარჯვებული, ხოლო როდესაც იგივე გამყიდველი იმავე მომხმარებლისაგან ქრთამის სახით 100 მანეთს იღებს საწოლი ვარნიტურის მიყიდვისათვის, ამ შემთხვევაში კანონი დუმს, რამდენდაც გამყიდველი, როგორც არათანამდებობის პირი, 189-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტი არ არის.

ეკვივარეშეა, რომ ეს შეუსაბამობა საქანონმდებლო გზით უნდა მოწესრიგდეს.

მაღაზიის გამყიდველი (როგორც ყველა არათანამდებობის პირი, რომელიც დანაშაულს ჩადის სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას) იმავე ნიშან-თვისებების გათვალისწინებით, როგორც ეს 169-ე მუხლით არის მოცემული, დანაშაულის სპეციალური სუბიექტი უნდა იყოს იმ ქმედობისათვის, რომელიც გათვალისწინებულია 186-ე, 188-ე და 189-ე მუხლებით.

საკითხისადმი ასეთი მიდგომა ახალი არ არის. სპეციალური სუბიექტის გამოყენებით უმრავლეს შემთხვევაში კანონმდებელი ხაზს უსვამს ამ პირის მიერ ჩადენილი დანაშაულის საზოგადოებრივად მომეტებული საშიშროების ხასიათს და სასჯელსაც ამის შესაბამისად განსაზღვრავს. ასეთივე ქმედობის კერძო სუბიექტის მიერ ჩადენა კი კანონმდებელს, სავსებით მართებულად, საერთოდ არა აქვს გათვალისწინებული დასჯად ქმედობად.

188-ე, 186-ე და 189-ე მუხლებით დანაშაულის ჩადენა გათვალისწინებულია მხოლოდ თანამდებობის პირების მიერ და ამ მუხლებით კერძო პირის სისხლის სამართლის პასუხისმგებაში მიცემა და მსჯავრდადება დაუშვებელია. სავამოძიებო და სასამართლო პრაქ-

ტიკის გაცნობით კი ვრწმუნდებით, რომ ამ მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულთა ობიექტის ხელყოფა (უმრავლეს შემთხვევაში) ხდება არათანამდებობის პირების მიერ.

ამგვარად, უსწორო პრაქტიკას ხელი შეუწყო არა 185-ე მუხლით მოცემულმა თანამდებობის პირის ცნების არასრულყოფილმა განსაზღვრებამ, როგორც ეს ზოგიერთს აქვს წარმოდგენილი, არამედ სათანადო ნორმათა არ არსებობამ ამ ქმედობისათვის, რომლისთვისაც კანონმდებელმა სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა დააწესა მარტოოდენ თანამდებობის პირთა მიმართ. 186-ე, 188-ე და 189-ე მუხლების უსწორო მომარჯვებამ იქამდე მიგვიყვანა, რომ მოლარე, საწყობის გამგე, მაღაზიის გამყიდველი, ციხის ზედამხედველი და სხვები ავტომატურად ვაქციეთ თანამდებობრივი დანაშაულის სუბიექტად. ამის თავიდან ასაცილებლად საჭიროა სათანადო ცვლილებები განიცადონ თანამდებობრივი დანაშაულისათვის სისხლის სამართლის კოდექსის მეშვიდე თავში მოცემულმა შესაბამისმა მუხლებმა.

ჩვენი აზრით, 188-ე მუხლმა, რომლითაც გათვალისწინებულია თანამდებობის პირის პასუხისმგებლობა დაუდევრობისათვის, უნდა მოიცვას სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა უკმაღაო იმ პირის მხრივ (ზოგადი სპეციალური სუბიექტის სახით), რომელიც დასაქმებულია სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ორგანიზაციაში და დანაშაულს სჩადის სამსახურებრივი მოვალეობის დაუდევარ შესრულებასთან დაკავშირებით. პირის თანამდებობრივი მდგომარეობა განხილული უნდა იყოს როგორც დამამძიმებელი გარემოების არსებობა და არა მართლმართი საფუძველი ანუ თანამდებობის ჩადენის გამო სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისათვის. ანალოგიურად უნდა გადაწყდეს საკითხი 186-ე და 189-ე მუხლებით გათვალისწინებულ შემთხვევათა არსებობის დროსაც¹².

პრაქტიკულად 188-ე მუხლი შეიძლება შემდგენიარად ჩამოყალიბდეს: **დაუდევრობა**, ე. ი. პირის მიერ თავისი სამსახურებრივი მოვალეობის შეუსრულებლობა ან არაჯეროვანი შესრულება მისდამი დაუდევარი დამოკი-

დებულების შედეგად, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ინტერესებს, ან ცალკეულ მოქალაქეთა უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს, —

იგივე ქმედობა, ჩადენილი **თანამდებობის** პირის მიერ ან რასაც განსაკუთრებით მძიმე შედეგი მოჰყვა. ასეთივე გზით უნდა მოწესრიგდეს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის დაწესება 186-ე და 189-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულის არსებობის დროსაც. ამ მუხლების პირველი ნაწილი უნდა ითვალისწინებდეს ასეთ ქმედობას სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ორგანიზაციაში მომუშავე ყველა პირის მხრივ და შესაბამის სახელოსაც აწესებდეს. თანამდებობის პირის არსებობა კი დამამძიმებელ გარემოებად ჩაითვალოს და სახელოდ დიფერენცირებაც სწორედ ამ მომენტის გათვალისწინებით მოხდეს.

186-ე მუხლი სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას უნდა ითვალისწინებდეს: სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებისათვის იმ პირის მიერ, რომელიც მოქმედებს სამსახურებრივ მოთხოვნათა საწინააღმდეგოდ, რამაც არსებითი ზიანი მიაყენა სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ინტერესებს ან ცალკეულ მოქალაქეთა უფლებებსა და ინტერესებს.

ამავე მუხლის მეორე ნაწილში კი გამოხატულია უნდა პოვოს, სხვა დამამძიმებელ გარემოებებთან ერთად, რომელთა არსებობაზე დღესდღეობით არის მითითებული, იმ გარემოებამ, რომ ბსმთი დანაშაული ჩინდინა თანამდებობის პირმა. სამივე შემთხვევაში (186-ე, 188-ე, 189-ე მუხლებით) თანამდებობის პირის არსებობა ამ დანაშაულთა ჩადენის დროს უნდა დამამძიმებელ გარემოებად იქცეს. კანონმდებელმა კი ამ დანაშაულთა სუბიექტად უნდა იცნოს ყველა ის პირი (ზოგადი სპეციალური სუბიექტების სახით), ვინც ასეთ ქმედობას სჩადის სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით.

საკითხის ამგვარი გადაწყვეტა ხელს შეუწყობს სისხლის სამართლის თეორიასა და პრაქტიკაში დაშვებულ უზუსტობათა აღმოფხვრას.

¹² საკითხის ანთნაირად მოგვარება თავიდან აგვაცილებს თანამდებობის პირის განვროცობით გაგების სათანადო განმარტებებს (Бюллетень Верховного Суда СССР, № 6, 1977 г., стр. 10—14).

პიროვნება და მისი კანონიერი ინტერესები, როგორც საპროცესო გარანტიების ობიექტი სისხლის სამართლის პროცესში

ლ. თალაკვაძე,

საქართველოს სსრ იუსტიციის მინისტრის მოადგილე

სსრ კავშირის ახალმა კონსტიტუციამ მნიშვნელოვნად გააფართოვა პიროვნების უფლებები და განამტკიცა მათი განხორციელების გარანტიები. მოქალაქეებს უფლება აქვთ შეიტანონ წინადადებანი სახელმწიფო ორგანოებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების საქმიანობის გაუმჯობესების შესახებ, გააკრიტიკონ მათი მუშაობის ნაკლოვანებები, ამასთან კრიტიკისათვის დევნა კატეგორიულად აკრძალულია და მისი ჩამხშობი პირები კანონით მკაცრად აგებენ პასუხს.

კონსტიტუციით მოქალაქეებს შეუძლიათ კანონით დადგენილი წესით სასამართლოში გაასაჩივრონ თანამდებობის პირთა მოქმედება, მათ შორის მოქალაქეთა უფლების შემლახველი მოქმედება (მუხლი 58). მოქალაქეებს მინიჭებული აქვთ პატიოსნებისა და ღირსების, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, პირადი თავისუფლებისა და ქონების ხელყოფისაგან სასამართლო დაცვის უფლება (მუხლი 57). საბჭოთა მოქალაქეების უფლებებისა და თავისუფლების გაფართოება მჭიდროდ უკავშირდება კომუნისტურ პრინციპს — „თითოეულის თავისუფალი განვითარება ყველას თავისუფალი განვითარების პირობაა“.

სსრ კავშირის კონსტიტუციაში განსაკუთრებული ყურადღება აქვს დათმობილი პიროვნების ხელშეუხებლობისა (მუხლი 54) და საცხოვრებელი ბინის ხელშეუხებლობის გარანტიას (მუხლი 55), მიმოწერის, სატელეფონო საუბრებისა და სატელეგრაფო შეტყობინებების საიდუმლოების დაცვას (მუხლი 56). კონსტიტუციით მნიშვნელოვნად არის გაფართოებული აგრეთვე ბრალდებულის დაცვის უფლება (მუხლი 158, 160).

ამ ცვლილებებთან დაკავშირებით დღის წესრიგში დადგა საკითხი შემდგომ გაფართოვდეს საპროცესო გარანტიება საბჭოთა სისხლის სამართალში¹.

საბჭოთა სისხლის სამართლის პროცესის (სისხლის სამართლის სამართალწარმოების) ამოცანაა დანაშაულის სწრაფად და სრულად გახსნა, დანაშაულისა და პირის სწორად გამოყენების უზრუნველყოფა, რათა დანაშაულის ჩამდენი ყოველი პირი სამართლიანად დაისჯოს და არც ერთი უდანაშაულო აპაჩნეს მიცემული სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში და მსჯავრდებულად.

სისხლის სამართალწარმოება ხელს უნდა უწყობდეს სოციალისტური კანონიერების განმტკიცებას, დანაშაულის თავიდან აცილებას და აღმოფხვრას. მოქალაქეთა აღზრდას საბჭოთა კანონების კანუხრელი შესრულებისა და სოციალისტური საერთო წესების პატივისცემის სულისკვეთებით (სისხლის სამართალწარმოების საფუძვლების მე-2 მუხლი).

ამგვარად, საბჭოთა სისხლის სამართლის პროცესმა: ა) ერთი მხრივ, უნ-

¹ აღნიშნულ საკითხზე იხ. მაგალითად კრებული «Проблемы правосудия и уголовного процесса, М., 1978.

და უზრუნველყოს ყველა იმ პირის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა, რომლებმაც დანაშაულთა ჩადინეს, რათა თითოეული მათგანი სამართლიანად დაისჯოს, ბ) მეორე მხრივ, არ უნდა დაუშვას არც ერთი უდანაშაულო პირის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა და მსჯავრდადება.

ანალოგიურადვე უნდა გაირკვეს საპროცესო გარანტიების პრობლემა, როგორც დანაშაულებრივი ხელყოფისაგან დაზარალებული საბჭოთა საზოგადოების, სახელმწიფოსა და მოქალაქეების მიმართ, ისე, იმ პირთა მიმართაც, რომლებიც სისხლის სამართლის პასუხისგებაში არიან მიცემული.

სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლო და სსრ კავშირის გენერალური პროკურორი თავიანთ სახელმძღვანელო მითითებებში ყოველთვის ხაზს უსვამდნენ, რომ უზრუნველყოთ სისხლის სამართლის პროცესში პიროვნების უფლებათა ყოველმხრივი დაცვა, ამასთან მხედველობაში ჰყავთ როგორც დანაშაულისაგან დაზარალებულნი, ისე ისინიც ვინც სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაშია მიცემული.

სისხლის სამართლის პროცესში პიროვნების უფლებათა დაცვის უზრუნველყოფაში ცენტრალური ადგილი უჭირავს ბრალდებულისა და ეჭვმიტანილი პიროვნების უფლებათა გარანტიის რეალურ განხორციელებას.

რა თქმა უნდა, მცდარი იქნებოდა, მთელი ეს პრობლემა მარტოოდენ ბრალდებულის გარანტიების საკითხებით შემოგვეფარვლა. ასეთი გაუმართლებელი გადახრა, ჩვენი აზრით, აქვს, მაგალითად, ე. კუცოვას ნაშრომში „პიროვნების უფლებათა გარანტია სისხლის სამართლის პროცესში“.

თუმცა ამ ნაშრომში ლაპარაკია დაზარალებულის, სამოქალაქო მოსარჩილის, სამოქალაქო მოპასუხის უფლებათა გარანტიებზე, მაგრამ ეს გაკეთებულია სპორადულად. ავტორი ძირითად ყურადღებას ამახვილებს ბრალდებულის ინტერესების გარემოებაზე, რაც ობიექტურად, მისი სურვილისაგან დამოუკიდებლად, ამცირებს პროცესის სხვა მონაწილეთა უფლებების გარანტიათა მნიშვნელობას.

სისხლის სამართალწარმოების საფუძვლების მე-2 კარი ადგენს პროცესის მონაწილეთა შემდეგ წრეს: ბრალდებული, დამცველი, დაზარალებული, სამოქალაქო მოსარჩილე, სამოქალაქო მოპასუხე.

ამგვარად, ჩამოთვლილ პირებს სისხლის სამართლის პროცესში თავისი ინტერესების დასაცავად უფლებათა შედარებით ფართო წრე აქვთ, ვიდრე სხვა პირებს (მოწმეებს, ექსპერტებს, თანამონაწილეებს და სხვა.). მათ შორის კი განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ბრალდებულის დამცველს, რომელიც მოწოდებულია უზრუნველყოს მისი ინტერესების ყოველმხრივ დაცვა.

მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსები აფართოებენ პროცესის მონაწილეთა წრეს, შეჰყავთ რა მათ რიცხვში ეჭვმიტანილი (რსფსრ სსსკ 52-ე მუხლი)². დაზარალებულის, სამოქალაქო მოსარჩილისა და სამოქალაქო მოპასუხის წარმომადგენლები (საქართველოს სსრ სსსკ 50-ე მუხლი, რსფსრ სსსკ 57-ე მუხლი), აგრეთვე თარჯიმანი (რსფსრ სსსკ 57-ე მუხლი)³.

² საქართველოს სსრ სსსკ-ში არ არის მსგავსი მუხლი და მათე თავში, სადაც ლაპარაკია პროცესის მონაწილეებზე, მათ უფლებებსა და მოვალეობებზე ეჭვმიტანილი არ მოიხსენიება.

³ საქართველოს სსრ სსსკ-ში ანალოგიური ნორმა თარჯიმნის შესახებ არ არის.

ამ დამატებით ჩართულ მონაწილეთა შორის დაზარალებულის, სამოქალაქო მოსარჩლისა და სამოქალაქო მოპასუხის წარმომადგენლები იმათ სასარგებლოდ, ვისაც წარმოადგენენ, ასრულებენ ისეთსავე ფუნქციებს, რომლებსაც ასრულებს დამცველი ბრალდებულის მიმართ.

რამდენადმე სხვაგვარია ის როლი, რომელსაც დამცველისაგან და წარმომადგენლისაგან განსხვავებით ასრულებს თარჯიმანი, რომელსაც არ გააჩნია თავისი საკუთარი მატერიალური ინტერესი სისხლის სამართლის პროცესში და მოწოდებულია პროცესში თავისი მონაწილეობით ხელი შეუწყოს როგორც მთლიან სისხლის სამართალწარმოების ინტერესების, ასე ბრალდებულისა და სისხლის სამართლის პროცესის სხვა მონაწილეთა კანონიერი ინტერესების უზრუნველყოფას. ამგვარად, კანონის მიხედვით სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეთა რიცხვში შეტანილი არიან როგორც ის პირები, რომელთაც აქვთ გარკვეული მატერიალური სამართლებრივი ინტერესები — ექვმიტანილი, ბრალდებული, დაზარალებული, სამოქალაქო მოსარჩელე და სამოქალაქო მოპასუხე, ასევე ის პირებიც, რომლებიც მონაწილეობენ არიან გაუწიონ დახმარება პროცესის მონაწილეებს, მათი კანონიერი ინტერესების დაცვაში — ბრალდებულის დამცველები, დაზარალებულის, სამოქალაქო მოსარჩელისა და სამოქალაქო მოპასუხის წარმომადგენლები, თარჯიმანი.

ლიტერატურაში მონაწილეთა ცნება ფართოდ არის განმარტებული. მათ რიცხვს, გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი პირებისა, მიაკუთვნებენ, აგრეთვე, მოსამართლეებს, სახალხო მსაჯულებს, გამომძიებლებს, მომკვლევ პირებს, პროკურორს, საზოგადოებრივ ბრალმდებელებსა და საზოგადოებრივ დამცველებს, სამსჯავრო სხდომის მდივანს, ექსპერტს (რ. დ. რახუნოვი).

სხვა ავტორები პროცესის მონაწილეთა ცნებაში ჩართავენ აგრეთვე თანამოწმეებსა და თავმდებებს (ვ. ა. სტრემოვსკი), საზოგადოებრივ ბრალმდებელებს, საზოგადოებრივ დამცველებს, მოწმეებს, ექსპერტებს, სპეციალისტებს (სისხლის სამართლის პროცესის სახელმძღვანელოს ავტორები, 1972 წ.).

პროცესის მონაწილეთა ცნების ასეთი გაფართოება, ვფიქრობთ, ეწინააღმდეგება სისხლის სამართლის სამართალწარმოების საფუძვლების მე-2 კარს და საქართველოს სსრ სსსკ მე-4 თავის შინაარსს. ამ აქტებში პროცესის მონაწილეთა წრე შემოფარგლულია სწორედ იმ პირებით, რომლებიც მათ ეხმარებიან ამ ინტერესების დაცვაში.

როცა ლაპარაკია საპროცესო ვარანტიების მოცულობაზე, საჭიროა ვათვალისწინებულ იქნეს, რომ პიროვნების საპროცესო ვარანტიების უშუალო ობიექტს სისხლის სამართლის პროცესში წარმოადგენს მისი კანონიერი ინტერესები, ესე იგი ექვმიტანილის, ბრალდებულისა და პროცესის სხვა მონაწილეთა კანონიერი ინტერესები.

მარქსისტულ-ლენინური თეორია ინტერესს განიხილავს როგორც სოციალური მოქმედების რეალურ მიზეზს, რომელიც დგას როგორც ცალკეული ინდივიდების, ისე სოციალური ჯგუფებისა და კლასების უშუალო განზრახვის უკან.

ენგელსი წერდა, „ყოველი საზოგადოების ეკონომიკური ურთიერთობები ვლინდება უპირველესად ყოვლისა, როგორც ინტერესები“⁴.

⁴ К. Маркс, Ф. Энгельс, изд. 2. Соч. т. III, стр. 274.

ვ. ი. ლენინი ხაზს უსვამდა რელიგიური, პოლიტიკური და სხვა ფრაზების მიღმა „ამა თუ იმ კლასების ინტერესების დაქებნის“⁵ უნარის აუცილებლობას.

საბჭოთა ლიტერატურაში საკითხი ინტერესების შესახებ საფუძვლიანად დამუშავებულია ა. ზდრაგომისლოვის შრომაში.

ადამიანის ინტერესის ცნებასა და სტრუქტურაში ავტორი თვლის, რომ არის ოთხი ძირითადი მომენტი:

სუბიექტის სოციალური მდგომარეობა ან საზოგადოებასთან მისი პრაქტიკული კავშირის ერთობლიობა:

მდგომარეობის აღქმის დონე, რომელსაც შეუძლია ფართოდ იცვალოს სახე ინტერესების გაუგებრობიდან მათი ბუნდოვანი შეგროვების გზით მათ ნათლად აღქმამდე.

იდეალური წამქეზებელი ძალები ან საქმიანობის მოტივები, მიმართული ინტერესების სავსებით გარკვეულ ობიექტზე;

თვით მოქმედება, რაც თავისთავად წარმოადგენს სუბიექტის დადასტურებას ობიექტურ სამყაროში.

ავტორი ინტერესებს ყოფს ინდივიდუალურად (პირად) და საზოგადოებრივად, მატერიალურად (ეკონომიკური), პოლიტიკურად, სოციალურად, რეალურად და მოჩვენებითად⁶.

სისხლის სამართალწარმოების მონაწილეთა ინტერესები ამ მონაცემების მიხედვით შეიძლება იყოს ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური, აგრეთვე რეალური და მოჩვენებითი. ამასთან კანონი იცავს პროცესის მონაწილის არა ნებისმიერ ინტერესს, არამედ მხოლოდ ისეთს, რომელიც მას ჩვენი სახელმწიფოს და საზოგადოების განვითარების სსსარგებლოდ მიაჩნია.

სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეთა კანონიერი ინტერესების გარანტიების საკითხს ლიტერატურაში, ჩვენი აზრით, საკმარისი ყურადღება არ ექცევა. არსებითად იგი ღრმად დამუშავებულია მხოლოდ ბრალდებულთა მიმართ. სისხლის სამართლის პროცესის სხვა მონაწილეები მხოლოდ ვაკვრიით არიან მოხსენიებულნი ე. კუცევას წიგნში.

აუცილებელია განისაზღვროს როგორც მატერიალურ-სამართლებრივი, ისე პროცესუალურ-სამართლებრივი ინტერესების ცნება პროცესის თითოეული მონაწილის მიმართ, ე. ი. ბრალდებულის (ექვემიტანილის), დაზარალებულის, სამოქალაქო მოსარჩელისა და სამოქალაქო მოპასუხის მიმართ. დაცვაზე და სხვა წარმომადგენლებს ეს არ ესაჭიროებათ, რადგან მათ აქვთ თავიანთი მხოლოდ პროცესუალური და არა მატერიალური ინტერესები.

ბრალდებულის მატერიალურ-სამართლებრივი ინტერესი, ჩვენი აზრით, კონსტრუირებულ უნდა იქნეს ბრალდებულისათვის, რომელიც რეალურად დამნაშავე ან რეალურად უდანაშაულოა.

მატერიალური სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საერთო აზრით, ბრალდებულს ფაქტიურად ან რეალურად აქვს შემდეგი კანონიერი ინტერესები: მიეცეს სისხლის სამართლის პასუხისგებაში და შესაბამისად დაისაჯოს,

⁵ ვ. ი. ლენინი. თხზ. ტ. 23. გვ. 41.

⁶ А. Г. Здравомыслов, Проблема интереса в социологической теории, Л., 1964, стр. 31—35.

აგრეთვე, ბანაზღაუროს მიყენებული ზარალი და ბოლოს დადგენს გამოსწორების ვახს. ბრალდებულს შეიძლება არ ქონდეს შეგნებული ეს ინტერესი და ცდილობდეს თავი აარიდოს პასუხისმგებლობას არცთუ ინტერესი მატერიალურ-სისხლის სამართლებრივი თვალსაზრისით უკანონო იქნება. მაშასადამე, შემთხვევითი არ არის, რომ სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საფუძვლების 33-ე მუხლი გულწრფელ მონანიებას ან დანაშაულის აღიარებას ასახელებს პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ გარემოებათა შორის (პ. 8), ხოლო რსფსრ სსკ 32-ე მუხლი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებებს შორის ასახელებს წინასწარ შეცნობით უდანაშაულო პირთა განთქმას.

რაც შეეხება უდანაშაულო ბრალდებულს, რეალურად მისი მატერიალური ინტერესი ის არის, რომ არ იქნეს მიცემული სისხლის სამართლის პასუხისმგებაში და არ იქნეს მსჯავრდადებული. სისხლის სამართლის სამართალწარმოების საფუძვლების მე-2 მუხლი იძლევა საფუძველს ამგვარად იქნეს გაგებული ამ ინტერესების ცნება. ეს დადგენილია სისხლის სამართლის სამართალწარმოების ამოცანის სახით. თითოეული დანაშაულის ჩამდენი სამართლიანად დაისაჯოს და არც ერთი უდანაშაულო არ იქნეს მიცემული სისხლის სამართლის პასუხისმგებაში და მსჯავრდადებული.

ამგვარად, პროცესუალური კანონი ამ შემთხვევაში მოქმედებს მატერიალური გაგებით, სახელდობრ, „ყოველი დანაშაულის ჩამდენი“ და „უდანაშაულო“, ესე იგი ლაპარაკობს პირების რეალურ დამოკიდებულებაზე საზოგადოებრივად საშიში ქმედობისადმი.

ბრალდებულის (ექვემოთაინლის) სისხლის სამართლებრივ-პროცესუალურ ინტერესზე საუბრისას მიგვაჩნია, რომ იგი არ არის დაკავშირებული რეალური დამნაშავეობის თუ უდანაშაულობის საკითხთან, როგორც ეს ხდება მატერიალურ ინტერესში.

სისხლის სამართლის კანონმდებლობის მიხედვით ბრალდებულის პროცესუალურ-სამართლებრივი ინტერესი ის არის, რომ არ იქნეს მიცემული პასუხისმგებაში და მსჯავრდადებული საკმაო მტკიცებულებათა გარეშე, ხოლო პასუხისმგებაში მიცემისა და მსჯავრდადების საფუძვლიანობის შემთხვევაში — რომ ბრალდებულის ქმედობა სწორედ იქნეს დაკვალიფიცირებული და მან ამ ქმედობისათვის შესაბამისად აკოს პასუხი.

საჭიროა ხაზგასმით აღინიშნოს, რომ მოცემულ შემთხვევაში ლაპარაკია არა რეალურ ქმედობაზე, არამედ საქმეში შეკრებილი მტკიცებულებით დადგენილ ქმედობაზე, კერძოდ გათვალისწინებულ უნდა იქნეს, რომ ეჭვები ბრალდებულის სასარგებლოდ წყდება.

ანალოგიურადვე საჭიროა გაიმიჯნოს დაზარალებულის, სამოქალაქო მოსარჩლისა და სამოქალაქო მოპასუხის მატერიალურ-სამართლებრივი და პროცესუალურ-სამართლებრივი ინტერესები.

ჩვენი აზრით, კანონში — საფუძვლებისა და სსსკ-ში ამ პირთა პროცესუალური მდგომარეობა არ არის განსაზღვრული იმ ინტერესების თვალსაზრისით, რომლებიც დაცვას ექვემდებარება. მართლაც, დაზარალებული განსაზღვრულია როგორც პირი, რომელსაც დანაშაულით მიყენებული აქვს მატერიალური, ფიზიკური ან ქონებრივი ზარალი (საფუძვლების 24-ე მუხლი). სამოქალაქო მოსარჩლე განსაზღვრულია როგორც პირი, რომელმაც დანაშაულის შედეგად განიცადა მატერიალური ზარალი (საფუძვლების 25-ე მუხლი). სამოქალაქო მო-

პასუხე განსაზღვრულია როგორც პირი, რომელიც კანონის ძალით პასუხს აგებს ბრალდებულისათვის დანაშაულებრივი მოქმედებით მიყენებული ზარალისათვის (საფუძვლების 21-ე მუხლი). ძნელი არ არის გარჩევა, რომ ყველა ამ განმარტებას აქვს არა პროცესუალურ-სამართლებრივი, არამედ მატერიალურ-სამართლებრივი ხასიათი და გამომდინარეობს იქიდან, რომ პროცესის შესაბამის მონაწილეებს აქვთ ვარკვეული რეალური დამოკიდებულება დადგენილ დანაშაულთან. იმ ლოგიკის მიხედვით სისხლის სამართლის პროცესში ბრალდებულად უნდა გვეცნო პირი, რომელმაც ჩაიდინა დანაშაული და რომელსაც ამისათვის ეკისრება მატერიალური ან სხვა პასუხისმგებლობა. ამ დროს კი, როგორც ცნობილია, ბრალდებულად მიჩნეულია პირი, რომლის მიმართაც კანონით დადგენილი წესით გამოტანილია დადგენილება მისი ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემის შესახებ (რსფსრ სსსკ 46-ე მუხლი).

ამიტომ, ჩვენი აზრით, დაზარალებულად უნდა მივიჩნიოთ პირი, რომლის მიმართაც არის საკმაო მონაცემები, რომ მას მიაყენეს ზარალი. სამოქალაქო მოსარჩლედ უნდა ვცნოთ პირი, რომელმაც წარმოადგინა სარჩელი მისთვის დანაშაულით მიყენებული ზარალის შესახებ. სამოქალაქო მოპასუხედ უნდა ვცნოთ პირი, რომელსაც წარედგინა სარჩელი და რომელსაც სარჩელის დადასტურების შემთხვევაში ეკისრება მატერიალური პასუხისმგებლობა მსჯავრდებულის დანაშაულებრივი მოქმედებისათვის.

ასეთია, ჩვენი შეხედულებით, პიროვნების სისხლისსამართლებრივ-პროცესუალური გარანტიების ობიექტი სისხლის სამართლის პროცესში.

ახალგაზრდა გამომძიებლის დასახმარებლად

წინასწარ გამომძიებაში სოციალისტური საქმიანობის გაგანაგებების არასრულად გამოვლენის მიზეზები

0. ხიონიძე,

საქართველოს ხსრ პროკურორის უფროსი თანაშემწე, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი

1. სოციალისტური საკუთრების დატაცების წინააღმდეგ ბრძოლაში, განსაკუთრებით კი მაშინ, როცა იგი ჩადენილია ფარულად, დიდი მნიშვნელობა აქვს სწორად მოეწყოს ამ დანაშაულის გამოვლენა.

ხანგრძლივად წარმოებული დატაცების დაგვიანებით გამოვლენა ზოგჯერ განპირობებულია ორგანიზაციულ-სამეთრნეო ხასიათის ფაქტორებით და ყოველთვის არ არის გამოწვეული სამართალდამცველი ორგანოების საქმიანობის ხარვეზებით. მაგრამ სახელმწიფო ქონების დატაცების დროულ გამოვლენას ხშირად ხელს უშლის ისეთი გარემოებებიც, რომლებიც საგამომძიებო და საპროკურორო ზედამხედველობის ორგანოების არაადაქმაცყოფილებელი საქმიანობის შედეგია.

წინამდებარე სტატიაში შევეხებით ზოგიერთ არსებითს ნაკლოვანებებს, რომლებიც ხასიათებს საგამომძიებო და საპროკურორო ზედამხედველობის ორგანოებს და რომლებითაც გამოწვეულია დატაცებათა არასრულად გამოვლენა.

სოციალისტური საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული ბევრი დანაშაული დიდი ხნის განმავლობაში არ ვლინდება და დანაშაულში მხილებული პირები არ ეძლევიან სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში საქმეთა უხარისხოდ გამოძიების გამო.

ამ დებულების საილუსტრაციოდ მოვიყვანოთ სასამართლოების მიერ დატაცების საქმეთა დამატებითს გამოძიებაში დაბრუნების მიზეზების შესწავლის ზოგიერთ მონაცემს.

იმ საფუძვლებს შორის, რომელთა გამოც სასამართლოებმა ხელახალი გამოძიებისათვის დააბრუნეს ამ კატეგორიის საქმეები, ყველაზე მეტად გავრცელებულია დატაცების ყველა ეპიზოდის დაუდგენლობა (25,5 პროცენტი) და დანაშაულში მხილებული ყველა პირის პასუხისგებაში მიუტეველობა (32 პროცენტი).

2. იმ შეცდომებს შორის, რომლებიც განპირობებს დანაშაულის ყველა მონაწილის სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიუტეველობას, განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს დატაცების ჩადენის ხერხების ზერელე გამოკვლევას.

როდესაც გამოკვლეულია დატაცების ჩადენის ხერხების ყველა ელემენტი. იკვრება დამტაცებელთა წრე, რომლებსაც ბრალი მიუძღვით დანაშაულის მომზადებაში, ჩადენასა და დაფარვაში, აგრეთვე ცნობილია ის პირები, რომელთა მოქმედება თუ უმოქმედობა აუცილებელი იყო დანაშაულებრივი შედეგის დადგომისათვის. პრაქტიკულად ძნელი არ არის დადგინდეს უშუალო კავშირი დატაცების ჩადენის ხერხებსა და დანაშაულის ყველა მონაწილის სისხლისსამართლებრივი პასუხისგებაში მიუტეველობას შორის. დატაცების ჩადენის ხერხების

შემადგენელი ელემენტებია თავისთავად, განსაკუთრებით კი მათი ურთიერთობა გვიჩვენებს ერთი ან რამდენიმე პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის შესაძლებლობას ან შეუძლებლობას.

თუ დატაცების ჩადენის ხასიათი მოწმობს, რომ დანაშაული არ შეეძლო ჩადენა ერთ პირს, მაშინ გამოძიების ამოცანაა დატაცების ყველა იმ მონაწილის დადგენა, რომელთა გარეშეც დანაშაულის მექანიზმი ვერ ამოქმედდებოდა.

დანაშაულის მონაწილეთა გამოუვლინებლობის არსებითი მიზეზია იმ გარემოებათა ზერელე გამოკვლევა, რომლებიც გავლენას ახდენს დატაცების ჩადენის ხერხების შერჩევაზე.

დატაცების ჩადენის ხერხების შერჩევას დანაშაულებრივი თავიანთი თანამდებობის გათვალისწინებით აფასებენ მათ მიერ ყველა იმ მოქმედების ჩადენის შესაძლებლობას, რომელიც აუცილებელია დანაშაულებრივი შედეგების მისაღწევად. მხოლოდ მაშინ, როცა უკვე არის ამის რეალური პირობები, ხდება გარკვეული ხერხების გამოყენება. დიდი მნიშვნელობა აქვს იმ გარემოებას, აბარიათ თუ არა დამტაცებლებს მატერიალური ფასეულობანი, აგრეთვე დატაცებაში მონაწილე პირთა ინდივიდუალურ თავისებურებებს, თანამდებობას პირთა მიმნებლობას ან თანამონაწილეობას და ა. შ. მაგრამ მათ დასადგენად საჭიროა გამოძიებელი გაცენოს საწარმოს თავისებურებებს, გამოარკვიოს ტექნოლოგიური პროცესის სპეციფიკა, დაადგინოს მატერიალურ ფასეულობათა დაცვისადმი ფაქტობრივი კონტროლის მდგომარეობა, შეისწავლოს დატაცებაში ეჭვმიტანილ თანამდებობას პირთა ფუნქციები და ა. შ.

ყველა მონაცემების ანალიზი საშუალებას იძლევა დავადგინოთ ის „ვიწრო ადგილები“ საწარმოს მუშაობაში, რომელთა გამოყენებითაც სარგებლობენ დასაწყისში ბოროტმოქმედნი, ხოლო ამის შემდეგ არჩევენ და იყენებენ დატაცების ჩადენის შესაბამის ხერხებს.

სამწუხაროდ, ამ საკითხებს ყოველთვის არ ეთმობა სათანადო ყურადღება. დროულად არ დგინდება ის ფაქტორები, რომლებიც განაპირობებს დატაცების კონკრეტული ხერხების შერჩევას, მაშასადამე, არ მოწმდება დატაცების ყველა შესაძლო ხერხი, არ დგინდება დანაშაულში მონაწილე ყველა პირი.

საგამოძიებო პრაქტიკის განვითარება გვიჩვენებს, რომ გამოძიების პროცესში ხშირად უგულვებელყოფენ იმ აშკარა, ნათლად გამოხატული ნიშნების შემოწმებას, რომლებიც მოწმობს, რომ გარდა ამ პირებისა, რომელთა მონაწილეობა დანაშაულში დადგენილია, არიან სხვებიც, რომლებსაც კავშირი აქვთ დატაცებასთან. დამახასიათებელია, რომ ასეთ შეცდომებს უშვებენ მაშინაც, როცა არის საკმარისი მონაცემები დატაცებისათვის გამოყენებული ხერხების შესახებ.

3. საგამოძიებო ხარვეზებს შორის ნაკლები ადგილი არ უკავია წევდომებს, რომლებსაც უშვებენ დატაცების მატერიალურ ფასეულობათა დანაკლისს დასადგენად.

ზოგადად ეს იმით გამოიხატება, რომ დატაცების კონკრეტული ფაქტების, მისი ჩადენის ხერხებისა და სხვა მნიშვნელოვანი გარემოებების დაუდგენლად დანაკლისი ფასდება როგორც დატაცება, რაც არსებითად დანაშაულის გაუხსნელობას ნიშნავს.

უფრო ღრმა ანალიზი გვიჩვენებს, რომ დატაცებათა მექანიზმის შეუსწავლელობა, რომლებიც განაპირობებენ დანაკლისს, იმით აიხსნება, რომ გამო-

შეების დასაწყისში სათანადო ყურადღება არ ექცევა საბუღალტრო და ოპერატიული აღრიცხვის დოკუმენტებში იმ სიყალბეთა დადგენას, რომელთა საშუალებით დატაცება ხანგრძლივად იჩქმალებოდა.

სიყალბეთა გამოვლენა შეუძლებელია, თუ საფუძვლიანად არ იქნა შემოწმებული დოკუმენტები. ეს საშუალებას იძლევა შემოწმდეს დოკუმენტის ნამდვილობა, გამოვლინდეს ტექსტის, ხლომოწერების სიყალბე და სხვა, დადგინდეს შეუსაბამობა დოკუმენტებში ასახულ მონაცემებსა და გამოვლენილ სამეურნეო ოპერაციებს შორის.

სასამართლოების მიერ დამატებითს გამოძიებაში დაბრუნებულ საქმეთა ანალიზი გვიჩვენებს, რომ პირველდაწყებითს ეტაპზე ათიდან (ახრა შემთხვევაში არ ხდებოდა დოკუმენტების საგამოძიებო შემოწმება. ამიტომ შემთხვევითი არ არის, რომ დროულად ვერ დადგინდა, მაგალითად, წინააღმდეგობები დოკუმენტებში, მატერიალურ ფასეულობათა მაძრარობის წესების დარღვევა, ყალბი მონაცემები ფაქტობრივი დანაკლისის, ზენორმატიული დანაკარგების შესახებ და ა. შ., რომელთა გამოუკვლევად ვერ მოხერხდება მდგომარობის ნამდვილი სურათის აღდგენა.

ამ კატეგორიის საქმეთა გამოძიებისას გამოძიებულები ყოველთვის არ ცდილობენ გამოარკვიონ, თუ კონკრეტულად რა საგნების, საქონლის ან სხვა ქონების დანაკლისია, რა რაოდენობით და რა პერიოდის განმავლობაში. უამისოდ შეუძლებელია გაგვიგოთ დანაკლისის მიზეზები. ეს განსაკუთრებით საჭიროა მაშინ, როცა არის მონაცემები, რომ ეჭვმიტანილმა ან სხვა პირებმა მოახდინეს დანაკლისად მიჩნეული ქონების რეალიზაცია.

დანაკლისების მიზეზების დასადგენად დიდი მნიშვნელობა აქვს რევიზიებს, რომლებიც ინიშნება გამოძიებლის მოთხოვნით. რევიზია მტკიცებულებათა შეკრების ეფექტიანი საშუალებაა. მისი დანიშნვის, ჩატარებისა და შედეგების შესახებ, აგრეთვე დამუშავებულ შეცდომებზე ქვემოთ ვლაპარაკებთ, მაგრამ აქ ზედნეტი არ იქნება ვთქვათ, რომ გამოძიების დაწყებისას მის დანიშვნაზე უარის თქმას იქამდე მივყავართ, რომ ვერ დგინდება სიყალბეები საბუღალტრო და ოპერატიული აღრიცხვის დოკუმენტებში და, მაშასადამე, დანაკლისების გამომწვევი მიზეზებიც.

დატაცების კვალის დასაფარავად ზოგიერთი მატერიალურად ბასუხისმგებელი პირი მიმართავს ქურდობის ინსცენირებას, ამიტომ გამოძიებელი, რომელიც დროულად არ შეამოწმებს, ნამდვილად მოხდა თუ არა მოცემულ კონკრეტულ სიტუაციაში ქურდობა, სერიოზულ შეცდომას უშვებს. ასეთი სიგნალის შემოწმების დაყოვნება ართულებს იმის დადგენას, შეეფერება თუ არა იგი სინამდვილეს, რაც საშუალებას იძლევა დამატაცებლებს თავი იმართლონ, აქაო და, ფასეულობათა დანაკლისი გაქურდვის ბრალიაო.

დანაკლისების ნამდვილი მიზეზების გარკვევისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს შემოწმდეს მონაცემები მატერიალურ ფასეულობათა ბუნებრივი დანაკლისის ან ზეგეგმითი წუნის ჩამოწერის შესახებ, მაშინ როდესაც მატერიალურად ბასუხისმგებელი პირები ზოგჯერ ცდილობენ დატაცების კვალი მიჩქმალონ ჩადენილი დანაშაულის კვალი ფასეულობათა უსაფუძვლოდ ჩამოწერის გზით.

დანაკლისების მიზეზების შესწავლის პროცესში აუცილებელია ყოველმხრივ შემოწმდეს ეჭვმიტანილის ჩვენებები. ეს ხელს უწყობს ისეთი გარემოე-

ბების დადგენას, რომლებიც ადასტურებს ან უარყოფს ექვმიტანილის ვერსიას და საბოლოო ანგარიშით დანაშაულის სრულად გამოვლენას.

ყოველ მესამე საქმეზე გამომძიებელი საკმაო სისრულით არ ამოწმებს ექვმიტანილი პირის განცხადებას, რომ ფასეულობათა ან ფულადი თანხების დანაკლისი იმით არის გამოწვეული, რომ იგი დაიხარჯა საწარმოს, ორგანიზაციის ან დაწესებულების ინტერესებისათვის.

ცხადია, რომ ამის შემოწმება მოითხოვს დროს, შრომატევადი საგამომძიებლო მოქმედების შესრულებას, ზოგჯერ სპეციალისტების ჩაბმასაც. მაგალითად, ექვმიტანილის იმ ჩვენების შემოწმება, რომ თანხები მან დახარჯა საჭირო საშენი მასალების შესაძენად, რაც საჭირო იყო გადაუდებელი სარემონტო სამუშაოების ჩატარებისათვის, მოითხოვს სამშენებლო ობიექტების გაზომვას, სამუშაოთა მოცულობის გარკვევას, დოკუმენტაციის ღრმა შესწავლას, რთულ საგამომძიებლო და ორგანიზაციული ხასიათის ღონისძიების განხორციელებას. ამის მიუხედავად, ისინი უნდა ჩატარდეს დაუყოვნებლივ და ობიექტურად. მხოლოდ ამ პირობების დაცვით შეიძლება თავიდან ავიცილოთ გამომძიებაში „თეთრი ლაქები“ და უზრუნველყოთ დანაშაულის სრული გახსნა.

ყოველმხრივ შესამოწმებელია აგრეთვე ექვმიტანილის ჩვენება იმის შესახებ, რომ ისინი არიან მატერიალურად პასუხისმგებელ სხვა პირთა ან თანამდებობის პირთა მოტყუების მსხვერპლნი. ასეთ შემთხვევაში ექვმიტანილნი თავიანთ ჩვენებაში ჩვეულებრივ მიუთითებენ, რომ მათ მიერ მიღებული ფასეულობა ფაქტობრივად უფრო ნაკლები იყო, ვიდრე ასახულია დოკუმენტებში ამის დადგენას დიდი მნიშვნელობა აქვს დანაშაულის სრულად გახსნისათვის.

გამომძიებლები ყოველთვის დაუყოვნებლივ არ ახდენენ მატერიალურად პასუხისმგებელი იმ პირთა საქმიანობის რევიზიას, რომელთა დანაშაულზეც მიუთითებენ ექვმიტანილები.

ექვმიტანილთა ჩვენებების შეუმოწმებლობა იწვევს იმას, რომ გამომძიების პროცესში სრულად არ ვლინდება დანაშაული და ყველა დამნაშავე. დამატებითი გამომძიება კი გვიჩვენებს, რომ ექვმიტანილთა ჩვენების 35 პროცენტი საფუძვლიანია.

4. გამომძიებლის მოთხოვნით ჩატარებული რევიზიის მასალები მნიშვნელოვანი საშუალებაა დატაცებათა ახალი ფაქტების გამოსავლენად. რევიზიის და გამომძიებლის მიერ მიღებული მასალების სისრულე კი უპირველესად დამოკიდებულია მის კარგ ორგანიზაციაზე, მისი დანიშვნისა და ჩატარების სისწორეზე. ამ წესებიდან გადახვევას არარაობამდე მიჰყავს რევიზიის ქმედითობა. რევიზიის ჩატარებლად ძალიან ძნელია, ხოლო ზოგჯერ შეუძლებელიც არის დატაცების ფაქტების გამოვლენა, რომლებიც ჩადენილია ტექნოლოგიური პროტესტის დარღვევათა სხვა საწარმოო თავისებურებებით. ასეთ დროს აუცილებელია დაინიშნოს კომპლექსური რევიზია, რომელიც გარკვევს დატაცების ხერხებს, პროდუქციის დამზადების ტექნოლოგიური პროცესების სპეციფიკას, ნედლეულისა და მასალის ხარჯვის ნორმებს, ერთი საწარმოდან მეორეში საქონლის გაცემისას უსაქონლო ობერაციის გამოყენების შესაძლებლობას და ა. შ.

გამომძიებლები ყოველთვის სრულად არ განსაზღვრავენ იმ გარემოებათა წრეს, რომლებიც გამოკვლეულ უნდა იქნეს რევიზიით, არ მიუთითებენ ყველა მატერიალურად პასუხისმგებელ პირზე, რომლის საქმიანობაც საჭიროებს რევი-

ზიის, არ აგროვებენ მონაცემებს საფინანსო-სამეურნეო და საწარმოო ობიექტების შესახებ, რომელთა დროსაც ხდებოდა დატაცებები.

მოსამზადებელი მუშაობის დროს გამოძიებლები ხშირად არ იღებენ კონსულტაციებს სპეციალისტებისაგან იმ საკითხის გადასაწყვეტად, თუ სარევიზიო გამოკვლევის რა მეთოდების გამოყენებაა უფრო მიზანშეწონილი გამოძიების დროს წამოჭრილი საკითხების გასარკვევად. ასეთი ხარვეზები განსაკუთრებით უარყოფითად მოქმედებს მაშინ, როცა საჭიროა იმ გარემოებათა დამტკიცება, რომ დატაცება ჩადენილია ფარულად, დოკუმენტების ბრუნვის, საწარმოებს შორის ურთიერთანგარიშსწორებების თავისებურებათა გამოყენებით.

დატაცებების ერთ-ერთი სპეციფიკური თავისებურებაა კავშირი დანაშაულის მონაწილე პირთა რიცხვს და დატაცებული ქონების ოდენობას, აგრეთვე დანაშაულის ჩადენის ხერხებსა და იმ პერიოდს შორის, როცა მოქმედებდნენ დანაშავენი. ეს განსაკუთრებით ეხება ორგანიზებულ ჯგუფს. ჩვეულებრივად, ისინი მოქმედებენ დიდი ხნის განმავლობაში. ამიტომ სხვადასხვა ეტაპზე დატაცებებში მონაწილეობენ სხვადასხვა პირნი, მათ შორის ისინიც, ვინც ახლად იქნენ ჩათრეულნი დანაშაულში, სარევიზიო პერიოდის სწორად განსაზღვრა და ეხმარება გამოძიებას ყველა იმ პირის მხილებაში, რომლებსაც ბრალი მიუძღვით დანაშაულში, დატაცების ხერხების დადგენაში, დატაცებული ქონების თანხის განსაზღვრაში.

ლიტერატურაში ფართოდ არის გაშუქებული საკითხები რევიზიის დროს გამოძიებლის როლის შესახებ. გამოძიებლის აქტიურ როლზე ბევრად არის დამოკიდებული სარევიზიო გამოკვლევის სისრულე.

სამწუხაროდ, ზოგიერთი გამოძიებლები რევიზიის დროს არ აწვდის რევიზორებს ინფორმაციას დატაცების იმ ახალი ფაქტებისა და ხერხების შესახებ, რომლებიც დაადგინა გამოძიებამ, არ ათანხმებენ მათთან ახალ ობიექტებზე შემოწმებების ჩატარების ვადებს, არ იღვწიან იმისათვის, რომ რევიზორებს ჰქონდეთ მუშაობის ნორმალური პირობები და ა. შ. ამიტომ არის შემთხვევები, როცა რევიზორები მთელ ყურადღებას წარმართავენ წვრილმან და უმნიშვნელო საკითხებზე, არ აცნობებენ გამოძიებელს მანამდე უცნობი გარემოების აღმოჩენას და ამით ზოგჯერ ხელს არ უწყობენ გამოძიების ყველაზე მიზანშეწონილი ტაქტიკური ხერხების გამოყენებას. ზემოაღნიშნული ნაკლოვანებების აღმოფხვრა ხელს შეუწყობს სოციალისტური საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთან ბრძოლის გაძლიერებას.

ქვეყნის კანონი

საქართველოს საზოგადოებრივი სოციალისტური რესპუბლიკის

კ ა ნ ო ნ ი

საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული რესპუბლიკის კანონი

კ ა რ ი

ფორმული რედაქციის

მუხლი 1. საარჩევნო სისტემის საფუძვლები. საქართველოს სსრ კონსტიტუციის შესაბამისად საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული რესპუბლიკის ადგილობრივი საბჭოების სახალხო დემოკრატიული ავტონომიური ოლქების, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაზო და სასოფლო-სამეურნეო რაიონების დემოკრატიული არჩევნები იმართება საყოველთაო, თანასწორო და პირდაპირი საარჩევნო უფლების საფუძველზე ფარული კენჭისყრით.

მუხლი 2. საყოველთაო საარჩევნო უფლება. საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული ადგილობრივი საბჭოების დემოკრატიული არჩევნები საყოველთაოა: საქართველოს სსრ ყველა მოქალაქეს, რომელსაც 18 წელი შეუსრულდა, უფლება აქვს აირჩიოს და იყოს არჩეული, გარდა იმ პირებისა, რომლებიც კანონით დადგენილი წესით ცნობილი არიან შეშლილებად.

აკრძალულია საქართველოს სსრ მოქალაქეთა საარჩევნო უფლებების რაიმე პირდაპირი თუ არაპირდაპირი შეზღუდვა წარმოშობის, სოციალური და ქონებრივი მდგომარეობის, რასობრივი და ეროვნული კუთვნილების, სქესის, განათლების, ენის, რელიგიისადმი დამოკიდებულების, მოციმულ ადგილზე ცხოვრების დროის, საქმიანობის სახეობისა თუ ხასიათის გამო.

სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების მოქალაქენი საქართველოს სსრ ტერიტორიაზე სარეგულაციო საქართველოს სსრ მოქალაქეთა თანასწორო საარჩევნო უფლებებით.

მუხლი 3. თანასწორო საარჩევნო უფლება. საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული ადგილობრივი საბჭოების დემოკრატიული არჩევნები თანასწორია: ყოველ ამომრჩეველს ერთი ხმა აქვს; ყველა ამომრჩეველი თანასწორი საფუძველზე მონაწილეობს არჩევნებში.

ქალებსა და მამაკაცებს თანასწორო საარჩევნო უფლებები აქვთ.

სამხედრო მოსამსახურეები ყველა მოქალაქის თანასწორად სარეგულაციო საარჩევნო უფლებებით.

მუხლი 4. პირდაპირი საარჩევნო უფლება. საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული ადგილობრივი საბჭოების დემოკრატიული არჩევნები პირდაპირია: სახალხო დემოკრატიული ადგილობრივი საბჭოების დემოკრატიულ მოქალაქეები უშუალოდ ირჩევენ.

მუხლი 5. ფარული კენჭისყრა. საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული ადგილობრივი საბჭოების დემოკრატიული არჩევნების დროს კენჭისყრა ფარულია: ამომრჩეველთა ნება-სურვილის გამოვლენისადმი კონტროლი არ დაიშვება.

მუხლი 6. არჩევნების ჩატარება საარჩევნო ოლქებში. საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული ადგილობრივი საბჭოების დემოკრატიულ საარჩევნო ოლქების მიხედვით ირჩევენ. თითოეული საარჩევნო ოლქისაგან ირჩევენ ერთ დემოკრატიულ.

საქართველოს სსრ მოქალაქე, როგორც წესი, არ შეიძლება არჩეულ იქნეს სახალხო დემოკრატიული ორზე მეტ საბჭოში.

მუხლი 7. არჩევნების ჩატარება საარჩევნო კომისიით მიერ. საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული ადგილობრივი საბჭოების არჩევნების ჩატარებას უზრუნველყოფენ საარჩევნო კომისიები, რომლებიც საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივებისა და ჯარის ნაწილებში სამხედრო მოსამსახურეთა კრებების მიერ წარმომადგენლებისაგან იმდენად.

სახალხო დემუტატთა საქალაქო, რაიონული დაქვემდებარების ქალაქების საბჭოში — 25-დან 100-მდე საარჩევნო ოლქი;

სახალხო დემუტატთა ქალაქის რაიონულ საბჭოში — 100-დან 250-მდე საარჩევნო ოლქი; სახალხო დემუტატთა სადაბო, სასოფლო საბჭოში — 25-დან 75-მდე საარჩევნო ოლქი.

ამ კანონით დადგენილი ნორმების ფარგლებში საარჩევნო ოლქების რიცხვს სამხრეთ ოცე-ის ავტონომიური ოლქის სახალხო დემუტატთა საბჭოს, სახალხო დემუტატთა ყოველი რაიონული, საქალაქო (რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქის) საბჭოს არჩევნებისათვის განსაზღვრავს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი, ხოლო სახალხო დემუტატთა ყოველი საქალაქო (რაიონული დაქვემდებარების ქალაქის), ქალაქის რაიონული, სადაბო, სასოფლო საბჭოს არჩევნებისათვის — სახალხო დემუტატთა ზემდგომი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი, ამასთან მხედველობაში მიიღება მოსახლეობის რაოდენობა, ტერიტორია და სხვა ადგილობრივი პირობები.

საარჩევნო ოლქებს ქმნის სახალხო დემუტატთა შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი მოსახლეობის თანაბარი რაოდენობით მთელ ტერიტორიაზე, რომელსაც აერთიანებს სახალხო დემუტატთა ეს საბჭო.

საარჩევნო ოლქების საზღვრების დადგენისას მხედველობაში მიიღება ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და სხვა თავისებურებანი.

ცალკეულ შემთხვევებში სახალხო დემუტატთა ადგილობრივი საბჭოების არჩევნებისათვის, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ნებართვით, გამოიწვევს სახით, შეიძლება შეიქმნას საარჩევნო ოლქების მეტი ან ნაკლები რაოდენობა, ვიდრე ეს გათვალისწინებულია ამ მუხლით.

საქართველოს სსრ სახალხო დემუტატთა ადგილობრივი საბჭოების არჩევნების საარჩევნო ოლქების სიებს აქვეყნებენ სახალხო დემუტატთა შესაბამისი საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტები არა უკვიანეს მესხეთე დღისა არჩევნების დანიშვნის შემდეგ.

კ ა რ ი III

საარჩევნო უბნები

მუხლი 14. საარჩევნო უბნების შექმნა. კენჭისყრის ჩასატარებლად და ხმების დასათვლად რაიონების, ქალაქების, ქალაქის რაიონების, დაბებისა და სასოფლო საბჭოების ტერიტორია იყოფა საარჩევნო უბნებად. საარჩევნო უბნები იქმნება აგრეთვე ჯარის ნაწილებში.

საარჩევნო უბნები შეიძლება შეიქმნას სანატორიუმებსა და დასასვენებელ სახლებში, ნაფადმყოფოებსა და სხვა სტაციონარულ სამკურნალო დაწესებულებებში, დიდ რკინიგზის სადგურებში, აეროპორტებში, საზღვაო ნავსადგურებში, აგრეთვე არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე.

არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე შექმნილი საარჩევნო უბნების სახალხო დემუტატთა ადგილობრივი საბჭოების საარჩევნო ოლქებისათვის მიკუთვნების საკითხს წყვეტს სახალხო დემუტატთა საქალაქო საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი, რომლის ტერიტორიაზეა გემის მიწერის ნავსადგური.

მუხლი 15. საარჩევნო უბნების შექმნის წესი. საარჩევნო უბნებს ქმნიან სახალხო დემუტატთა რაიონული, საქალაქო (ვარდა რაიონული დაქვემდებარების ქალაქებისა), ქალაქის რაიონული საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტები. არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე საარჩევნო უბნებს ქმნიან სახალხო დემუტატთა საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტები გემის მიწერის ნავსადგურის ადგილის მიხედვით.

ჯარის ნაწილებში საარჩევნო უბნებს ქმნიან ნაწილების ან ჯარის შენაერთების მეთაურები სახალხო დემუტატთა შესაბამისი საბჭოების აღმასრულებელ კომიტეტებთან შეთანხმებით.

საარჩევნო უბნები იქმნება არა უკვიანეს მეთხუთმეტე დღისა არჩევნების დანიშვნის შემდეგ. ჯარის ნაწილებში, აგრეთვე დიდ რკინიგზის სადგურებში, აეროპორტებში, საზღვაო ნავსადგურებში, არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე საარჩევნო უბნები იქმნება ამავე დღედაში, გამოიწვევს შემთხვევებში კი არჩევნებამდე არა უკვიანეს ხუთი დღისა.

სახალხო დემუტატთა შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი რაიონის, ქალაქის ფარგლებში ადგენს საარჩევნო ოლქების ერთიან ნუმიკრაციებს, მთავსდგობს აცნობებს თითო-

ველი საარჩევნო უბნის საზღვრებს და მიუთითებს საუბნო საარჩევნო კომისიისა და წმის მიცემის შენობის ადგილსამყოფელს.

მუხლი 16. საარჩევნო უბნების შექმნის ნორმები. დასახლებულ პუნქტში ან დასახლებულ პუნქტების ჯგუფში საარჩევნო უბნები იქმნება არა ნაკლებ 100 და არა უმეტეს 3000 ამომრჩევლისათვის.

რაიონებში, სადაც პატარა დასახლებული პუნქტები ჯარბობს, აგრეთვე მთის რაიონებში, არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე საარჩევნო უბნები შეიძლება შეიქმნას, თუ არის სულ ცოტა 20 ამომრჩეველი.

ჯარის ნაწილებში საარჩევნო უბნები იქმნება არა ნაკლებ 20 და არა უმეტეს 3000 ამომრჩევლისათვის.

სანატორიუმებში, დასვენებელ ხანლებში, აგრეთვე საავადმყოფოებსა და სხვა სტაციონარულ სამკურნალო დაწესებულებებში საარჩევნო უბნები შეიძლება შეიქმნას, თუ არის სულ ცოტა 50 ამომრჩეველი.

კ ბ რ ი I V

ამომრჩეველთა სიები

მუხლი 17. ამომრჩეველთა სიებში მოქალაქეთა შეტანის წესი. ამომრჩეველთა სიებში შეიჭვთ ყველა მოქალაქე, რომლებსაც არჩევნების დღისათვის ან არჩევნების დღეს 18 წელი შესრულდათ და სიების შედგენის მომენტისათვის ცხოვრობენ (მუდმივად ან დროებით) სახალხო დემუკრატთა მოცემული საბჭოს ტერიტორიაზე. თუ არ არსებობს მოქალაქის დაბადების დღისა და თვის ზუსტი მონაცემები, იგი ითვლება შესაბამისი წლის პირველ იანვარს დაბადებულად. არ შეიძლება ამომრჩეველის შეტანა ამომრჩეველთა ერთზე მეტ სიაში.

სახალხო დემუკრატთა საქალაქო, ქალაქის, რაიონული, სედაბო და სასოფლო საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტები უზრუნველყოფენ ამომრჩეველთა აღრიცხვას, რაც საჭიროა ამომრჩეველთა სიების შესადგენად.

ამომრჩეველთა სიებში არ შეიჭვთ მოქალაქენი, რომლებიც შეშლილებად არიან ცნობილი მხოლოდ და მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილებით ან ჯანმრთელობის დაცვის რესპუბლიკური, საოლქო ორგანოს მეფრ შექმნილი საექიმო კომისიის დასკვნით. აღნიშნული დასკვნა შეიძლება გასაჩივრდეს რაიონულ (საქალაქო) სახალხო სასამართლოში.

საქართველოს სსრ ტერატორიაზე მცხოვრები უცხოელი მოქალაქენი და მოქალაქეობის არმქონე პირნი ამომრჩეველთა სიებში არ შეიჭვთ.

მუხლი 18. ამომრჩეველთა სიების შედგენა. ამომრჩეველთა სიებს თითოეული საარჩევნო უბნის მიხედვით ადგენენ სახალხო დემუკრატთა საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო და სასოფლო საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტები და ხელს აწერენ შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე და მდივანი.

ჯარის ნაწილებში მყოფ ამომრჩეველ სამხედრო მოსამსახურეთა სიებს ადგენენ და ხელს აწერენ ჯარის ნაწილების მეთაურები. სახალხო დემუკრატთა საბჭოების აღმასრულებელ კომიტეტებთან შეთანხმებით ამ სიებში შეიძლება შეიტანონ სამხედრო მოსამსახურეთა ოჯახების წევრები და სხვა ამომრჩეველები, თუ ისინი ჯარის ნაწილების განლაგების რაიონებში ცხოვრობენ. ჯარის ნაწილების ვარეთ მცხოვრები სამხედრო მოსამსახურენი ამომრჩეველთა სიებში შეიჭვთ მათი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით სერთო საფუძველზე.

არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე ამომრჩეველთა სიებს ადგენენ და ხელს აწერენ გემების კაპიტნები.

ამომრჩეველთა სიებს, რომლებიც დასვენებლად ან სამკურნალოდ არიან სანატორიუმებში, დასასვენებელ სახლებში, აგრეთვე საავადმყოფოებსა და სხვა სტაციონარულ სამკურნალო დაწესებულებებში, ადგენენ სახალხო დემუკრატთა იმ საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტები, რომელთა ტერიტორიაზე განლაგებულია ეს დაწესებულებები.

ამომრჩეველთა გვარები ამომრჩეველთა სიებში შეიჭვთ ანბანის მიხედვით.

მუხლი 19. მოქალაქეებისათვის ამომრჩეველთა სიების გაცნობა. ამომრჩეველთა სიებს საყოველთაო გაცნობისათვის წარმოადგენენ არჩევნებამდე 20 დღით ადრე.

სახალხო დემუკრატია საბჭოს აღმასრულებლო კომიტეტი, ზომელმაც ამომრჩეველო სი-
ვბი შეადგინა, უშუალოდ ან საუბნო საარჩევნო კომისიების მეშვეობით აუწყებს ამომრჩეველებს
სიების გაცნობის ადგილს და დროს.

მოქალაქეებს შესაძლებლობა ეძლევათ გაეცნონ ამომრჩეველო სიებს და შემომწონ მათა
შედგენის სისწორე შესაბამის საბჭოს აღმასრულებლო კომიტეტის ან საუბნო საარჩევნო კო-
მისიის შენობაში.

მუხლი 20. მოქალაქეთა უფლება გაასაჩივრონ უსწორობანი ამომრჩეველოთა სიაში. ყოველ
მოქალაქეს უფლება ეძლევა გაასაჩივროს ამომრჩეველოთა სიაში შეტუანლობა, უსწორო შეტანა
ან სიდან ამოღება, აგრეთვე სიაში ჩაწერილი გვარის, სახელის, მამის სახელისა და ამომრჩე-
ველოთა შესახებ სხვა მონაცემების უსუსტობანი.

ამომრჩეველოთა სიაში უსწორობის შესახებ განცხადება წარედგინება ხდის შემადგენელ
სახალხო დემუკრატია საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტს, ჯარის ნაწილის მეთაურს, გემის კა-
პიტანს, რომლებიც მოვალენ არიან არა უგვიანეს ორი დღისა განიხილონ ასეთი განცხადება
და შეიტანონ საჭირო შესწორებანი ამომრჩეველოთა სიაში ან მისცენ განმცხადებელს მისი გან-
ცხადების უარყოფის შესახებ დასაბუთებული გადაწყვეტილების პირი.

სახალხო დემუკრატია საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის გადაწყვეტილება შეიძლება
გასაჩივრდეს რაიონულ (საქალქო) სახალხო სასამართლოში, რომელიც მოვალეა განიხილოს
საჩივარი სამი დღის ვადაში. რაიონული (საქალქო) სახალხო სასამართლოს გადაწყვეტილება
საბოლოოა. სასამართლოს გადაწყვეტილების შესაბამისად ამომრჩეველოთა სიაში შესწორება
დაუყოვნებლივ შეაქვს სახალხო დემუკრატია საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტს.

მუხლი 21. ხმის მიცემის უფლების მოწმობა. თუ ამომრჩეველმა შეიცვალა ადგილსამყო-
ფელი საყოველთაო გაცნობისათვის ამომრჩეველოთა სიების წარმოდგენისა და არჩევნების
დღეს შორის პერიოდში, საუბნო საარჩევნო კომისია მისი თხოვნით აძლევს ხმის მიცემის უფ-
ლების მოწმობას. მოწმობა ვაიცემა ამომრჩეველოთა სიის საფუძველზე, რომელშიც შეაქვთ
შესაბამისი აღნიშვნა.

ხმის მიცემის უფლების მოწმობის საფუძველზე ამომრჩეველი შეაქვთ ამომრჩეველოთა და-
მატებით სიაში ნებისმიერ საარჩევნო უბანში არჩევნების დღეს მისი ადგილსამყოფელის
მიხედვით. ამომრჩეველოთა დამატებით სიას ადგენს საუბნო საარჩევნო კომისია და ხელს აწერენ
მისი თავმჯდომარე და მდივანი.

კ ა რ ი ვ

საარჩევნო კომისიათა შემგნა

მუხლი 22. საქართველოს სსრ სახალხო დემუკრატია ადგილობრივი საბჭოების არჩევნების
საარჩევნო კომისიები. სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დემუკრატია საბჭოს,
საქართველოს სსრ სახალხო დემუკრატია რაიონული, საქალქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო
და სასოფლო საბჭოების არჩევნების ჩასატარებლად იქმნება საარჩევნო კომისიები;

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დემუკრატია საბჭოს არჩევნების საოლქო
საარჩევნო კომისია;

სახალხო დემუკრატია რაიონული საბჭოების არჩევნების რაიონული საარჩევნო კომისიები;

სახალხო დემუკრატია საქალქო საბჭოების საქალქო საარჩევნო კომისიები;

სახალხო დემუკრატია ქალაქის რაიონული საბჭოების არჩევნების ქალაქის რაიონული სა-
არჩევნო კომისიები;

სახალხო დემუკრატია სადაბო საბჭოების არჩევნების სადაბო საარჩევნო კომისიები;

სახალხო დემუკრატია სასოფლო საბჭოების არჩევნების სასოფლო საარჩევნო კომისიები;

სახალხო დემუკრატია საოლქო, რაიონული, საქალქო, ქალაქის რაიონული საბჭოების
არჩევნების საოლქო საარჩევნო კომისიები;

საუბნო საარჩევნო კომისიები.

სახალხო დემუკრატია სადაბო და სასოფლო საბჭოების არჩევნების საარჩევნო ოლქებში
საოლქო საარჩევნო კომისიები არ იქმნება, ამ შემთხვევებში საოლქო საარჩევნო კომისიების

ფუნქციებს ასრულებენ იმ საარჩევნო უბნების საუბნო საარჩევნო კომისიები, რომელთა შემადგენლობაში შედის მოცემული საარჩევნო ოლქების ტერიტორია.

მუხლი 23. წარმომადგენელთა დასახელება საარჩევნო კომისიათა შემადგენლობაში. საქართველოს სსრ სახალხო დემუტატთა ადგილობრივი საბჭოების არჩევნების საარჩევნო კომისიები იქმნება საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის, პროფესიული კავშირების, სრულიად საკავშირო ახალგაზრდათა ლენინური კომუნისტური კავშირის ორგანიზაციების, კოლხერაკიული და სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომათი კოლექტივებისა და ჯარის ნაწილებში სამხედრო მოსამსახურეთა კრებების წარმომადგენლებისაგან.

წარმომადგენლებს საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისიების შემადგენლობაში და წარმომადგენლებს საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიების შემადგენლობაში ასახელებენ საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ორგანოები, მათი პირველადი ორგანიზაციები, აგრეთვე შრომათი კოლექტივები და ჯარის ნაწილებში სამხედრო მოსამსახურეთა კრებები.

საარჩევნო კომისიების შემადგენლობა ქვეყნდება საყოველთაო გაცნობისთვის.

მუხლი 24. საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქების რაიონული, სადაბო და სასოფლო საარჩევნო კომისიების შექმნა. სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დემუტატთა საბჭოს არჩევნების საარჩევნო კომისია იქმნება თავმჯდომარის, თავმჯდომარის მოადგილის, მდივნის და 12 წევრის შემადგენლობით.

რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული საარჩევნო კომისია იქმნება თავმჯდომარის, თავმჯდომარის მოადგილის, მდივნის და 8-10 წევრის შემადგენლობით.

სადაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისია იქმნება თავმჯდომარის, თავმჯდომარის მოადგილის, მდივნის და 4-8 წევრის შემადგენლობით.

საარჩევნო კომისიების შემადგენლობას ანტიციებს სახალხო დემუტატთა შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი არა უგვიანეს მეშვიდე დღისა არჩევნების დანიშვნის შემდეგ.

მუხლი 25. საოლქო საარჩევნო კომისიების შექმნა. საოლქო საარჩევნო კომისია იქმნება სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დემუტატთა საბჭოს, სახალხო დემუტატთა რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული საბჭოს არჩევნების ყოველ საარჩევნო ოლქში თავმჯდომარის, თავმჯდომარის მოადგილის და 4-8 წევრისაგან. კომისიის შემადგენლობას ამტკიცებს სახალხო დემუტატთა შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი არა უგვიანეს მეთხუთმეტე დღისა არჩევნების დანიშვნის შემდეგ.

მუხლი 26. საუბნო საარჩევნო კომისიების შექმნა. საუბნო საარჩევნო კომისია იქმნება კომისიის თავმჯდომარის, თავმჯდომარის მოადგილის, მდივნისა და 4-16 წევრის შემადგენლობით, იმ საარჩევნო უბნებში კი, სადაც 100-ზე ნაკლები ამომრჩეველია, — თავმჯდომარის, მდივნის, 1-3 წევრის შემადგენლობით. კომისიის შემადგენლობას ამტკიცებს შესაბამისად სახალხო დემუტატთა რაიონული, საქალაქო (გარდა რაიონული დაქვემდებარების ქალაქებისა), ქალაქის რაიონული საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი არა უგვიანეს ოცდამეათე დღისა არჩევნების დანიშვნის შემდეგ.

საჭიროების შემთხვევაში სახალხო დემუტატთა საბჭოების აღმასრულებელ კომიტეტებს შეუძლიათ გაზარდონ დიდ რეინავზის სადგურებში, ავტოზოტებში, საზღვაო ნავსადგურებში, არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე შექმნილი საარჩევნო უბნების საუბნო საარჩევნო კომისიათა რიცხოზობივი შემადგენლობა, აგრეთვე მაშინ, როცა უზნის ტერიტორიაზე არის პატარა დასახლებული პუნქტები, გეოლოგიური პარტიები, სამეცნიერო ექსპედიციები.

საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე ან თავმჯდომარის მოადგილე, ან მდივანი არჩევნების მომზადებასა და ჩატარების პერიოდში თავისუფლდებიან საწარმოო ან სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისაგან 30 კალენდარიული დღით და უნარჩუნდებიან საშუალო ხელფასი მუდმივ სამუშაო ადგილზე.

მუხლი 27. საარჩევნო კომისიათა შემადგენლობაში ცვლილებათა შეტანის წესი. საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე, თავმჯდომარის მოადგილე, მდივანი ან წევრი კომისიაში მათი მთავალეობისაგან შეიძლება გათავისუფლოს მისი შემადგენლობის დამამტკიცებელმა ორგანომ პირადი განცხადების ან დამსახურებელი საზოგადოებრივი ორგანიზაციის, შრომათი კოლექტივის, ჯარის ნაწილის სამხედრო მოსამსახურეთა კრების წარდგინების საფუძველზე.

საარჩევნო კომისიაში ახალი წარმომადგენლის დასახელება და კომისიის შემადგენლობაში მისი დამტკიცება ხდება ამ კანონით დადგენილი წესით.

პატივი

საარჩევნო კომისიების უფლებამოსილება და მუშაობის წესი

მუხლი 28. საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქების რაიონული, სადაბო და სასოფლო საარჩევნო კომისიების უფლებამოსილება. ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს, სახალხო დეპუტატთა რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო და სასოფლო საბჭოს არჩევნების საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისია:

- ა) სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს არჩევნების მოწოდებისა და ჩატარების მიმდინარეობის დროს კონტროლს უწევს ავტონომიური ოლქის, რაიონის, ქალაქის, ქალაქის რაიონის, დაბის და სოფლსაბჭოს ტერიტორიაზე ამ კანონის განხორციელებას;
- ბ) წარმართავს სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს არჩევნების საოლქო საარჩევნო კომისიებისა და საუბნო საარჩევნო კომისიების საქმიანობას;
- გ) ისმენს სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს არჩევნების საოლქო საარჩევნო კომისიების, საუბნო საარჩევნო კომისიების, ადგილობრივი სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანიზაციის ინფორმაციას არჩევნების მოწოდებასთან და ჩატარებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე;
- დ) კონტროლს უწევს საარჩევნო კომისიების უზრუნველყოფას შენობებით, ტრანსპორტით, კავშირგაბმულობით და განხილავს არჩევნების მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის სხვა საკითხებს;
- ე) უზრუნველყოფს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ დადგენილი ფორმის მიხედვით სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს არჩევნებისათვის საარჩევნო ბიულეტენების მომზადებას;
- ვ) განხილავს სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს არჩევნების საოლქო საარჩევნო კომისიების და საუბნო საარჩევნო კომისიების არასწორ მოქმედებასთან დაკავშირებულ განცხადებებსა და საჩივრებს და გამოაქვს მათ გამო საბოლოო გადაწყვეტილებებს;
- ზ) აჯამებს სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი ადგილობრივი საბჭოს არჩევნების შედეგებს;
- თ) რეგისტრაციაში ატარებს სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოში არჩეულ დეპუტატებს;
- ი) სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს სამინისტრო კომისიის გადასცემს თითოეულ საარჩევნო ოლქში დეპუტატთა უფლებამოსილებას შემოწმებისათვის საჭირო დოკუმენტაციას;
- კ) განახორციელებს სხვა უფლებამოსილებას ამ კანონის შესაბამისად.

მუხლი 29. საოლქო საარჩევნო კომისიის უფლებამოსილება. საოლქო საარჩევნო კომისია თავისი საარჩევნო ოლქის ტერიტორიაზე:

- ა) კონტროლს უწევს ამ კანონის შესრულებას;
- ბ) რეგისტრაციაში ატარებს დასახელებულ დეპუტატობის კანდიდატებს;
- გ) ამტკიცებს მოცემული საარჩევნო ოლქის საარჩევნო ბიულეტენის ტექსტს, საუბნო საარჩევნო კომისიებს ამარაგებს საარჩევნო ბიულეტენებით;
- დ) თვალყურს ადევნებს ამომრჩეველთა სიების შედგენას და საყოველთაო გაცნობისათვის წარდგენს;
- ე) იხილავს განცხადებებსა და საჩივრებს საუბნო საარჩევნო კომისიების არასწორი მოქმედების გამო;
- ვ) ადგენს არჩევნების შედეგებს საარჩევნო ოლქის მიხედვით;
- ზ) ახორციელებს სხვა უფლებამოსილებას ამ კანონის შესაბამისად.

მუხლი 30. საუბნო საარჩევნო კომისიის უფლებამოსილება. საუბნო საარჩევნო კომისია:

- ა) აცნობს ამომრჩევლებს ამომრჩეველთა სიას, იღებს განცხადებებს ამომრჩეველთა სიაში უსწორობის შესახებ და ისინი შეაქვს სიის შემადგენელი სახალხო დეპუტატთა საბჭოს შესაბამისი აღმასრულებელი კომიტეტის, ჯარის ნაწილს მეთაურის, გემის კაპიტნის განსახილველად;
- ბ) ამომრჩეველთა სიის საფუძველზე ამომრჩევლებს აძლევს სმის ნიშნის უფლების მოწოდებას ამ კანონის 21-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევებში;

- გ) ადგენს ამომარჩეველთა დამატებითს სიას იმ ზირებისათვის, რომლებიც საარჩევნო უბანში ხმის მიცემის უფლების მოწმობით მივიღენ;
- დ) მოსახლეობას აუწყებს საუბრო საარჩევნო კომისიის ადგილსამყოფელს და მისი მუშაობის დროს, აგრეთვე არჩევნების დღესა და ხმის მიცემის ადგილს;
- ე) უზრუნველყოფს ხმის მიცემისათვის შენობის მომზადებასა და საარჩევნო ყუთების დაზღვევას;
- ვ) ორგანიზაციას უწყევს საარჩევნო უბანში ხმის მიცემას არჩევნების დღეს;
- ზ) იხილავს განცხადებებსა და საჩივრებს საარჩევნო უბანში არჩევნების მომზადებისა და ხმის მიცემის ორგანიზაციის საკითხებზე და იღებს მათ გარე გადწყვეტილებებს;
- თ) ითვლის საარჩევნო უბანში მიცემულ ხმება დებუტატობის თითოეული კანდიდატის მიხედვით;
- ა) ახორციელებს საოლქო საარჩევნო კომისიის უფლებამოსილებას იმ შემთხვევაში, როდესაც საოლქო საარჩევნო კომისია არ იქნება;
- კ) ახორციელებს სხვა უფლებამოსილებას ამ კანონის შესაბამისად.

მუხლი 31. საარჩევნო კომისიების მიერ უფლებამოსილების განხორციელების წესი.
საარჩევნო კომისიის სხდომებს იწყებს მისი თავმჯდომარე და ეს სხდომები უფლებამოსილია, თუ მათში მონაწილეობს კომისიის შემადგენლობის ნახევარზე მეტი. კომისიის გადაწყვეტილებები მიიღება დიაკნისურით კომისიის საერთო შემადგენლობის ხმების უბრალო უმრავლესობით. კომისიის წევრებს, რომლებიც მის გადაწყვეტილებას არ ეთანხმებიან, უფლება აქვთ გამოთქვან განსაკუთრებული აზრი, რომელიც წერილობითი ფორმით დაერთვის ოქმს.

საარჩევნო კომისიათა გადაწყვეტილებანი, მიღებული მათი უფლებამოსილების ფარგლებში, სავალდებულოა შესასრულებლად ყველა სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოს, საწარმოს, დაწესებულებისა და ორგანიზაციისათვის.

საარჩევნო კომისიის გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს შესაბამის ზემდგომ საარჩევნო კომისიაში.

მუხლი 32. საჯაროობა საარჩევნო კომისიათა მუშაობაში. საარჩევნო კომისიები ინფორმაციას აწვდიან მოსახლეობას თავიანთი სხდომებისა და მიღებული გადაწყვეტილებების, მათ მერ განხორციელებული ღონისძიებების შესახებ. კომისიათა სხდომებს შეიძლება დაესწრონ საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და შრომითი კოლექტივების წარმომადგენლები, აგრეთვე პრესის, ტელევიზიისა და რადიოს წარმომადგენლები.

მუხლი 33. უფლებამოსილების განხორციელებაში საარჩევნო კომისიებისათვის ხელშეწყობა. სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოები, საწარმოები, დაწესებულებები, ორგანიზაციები, თანამდებობის პირები მოვალენ არიან ხელა შეუწყონ საარჩევნო კომისიებს მათი უფლებამოსილების განხორციელებაში, მიაწოდონ მუშაობისათვის საჭირო ცნობები და მასალები.

საარჩევნო კომისიის უფლება აქვს არჩევნების მომზადებასთან და ჩატრებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე მიმართოს სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოებს, საწარმოებს, დაწესებულებებს, ორგანიზაციებს, თანამდებობის პირებს, რომლებიც მოვალენ არიან განიხილონ აღწერილი საკითხი და საარჩევნო კომისიას გასცენ პასუხი არა უკვიანეს სამი დღისა.

პ ა რ ი V I I

დეპუტატობის კანდიდატთა დასახელება

მუხლი 34. დებუტატობის კანდიდატთა დასახელების წესი. საქართველოს სსრ სახალხო დებუტატთა ადგილობრივი საბჭოების დებუტატობის კანდიდატებს ასახელებენ საარჩევნო ოლქების მიხედვით. დებუტატობის კანდიდატთა დასახელება იწყება არჩევნების დაიშვნიდან მეოთხთემეტე დღეს და მთავრდება არჩევნებამდე 25 დღით ადრე.

დებუტატობის კანდიდატებს ასახელებენ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის, პროფესიული კავშირების, სრულიად საქავშირო ახალგაზრდათა კენიენტრი კომუნისტური კავშირის ორგანიზაციები, კოოპერაციული და სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციები მათი რესპუბლიკური, საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული ორგანოების სახით, შრომითი კოლექტივები, აგრეთვე ჯარის ნაწილებში სამხედრო პოსამსახურეთა კრებები.

სახალხო დებუტატთა სადაბო და სხვაფლო საბჭოების არჩევნების დებუტატობის კან-

დიდიტუნს მსახურებზე აგრეთვე მოქალაქეთა ხიერი კრებები, კოლმეურნეობებს, სხვა მეთოდური მუშაობების საწარმოო ქვეყანაში მუშაობის, სოფლების და სოფლის სხვა დასახლებული პუნქტების მიხედვით.

შრომითა კოლექტივებისაგან დეპუტატობის კანდიდატთა დასახელება წარმოებს მოქალაქეთა ხიერი კრებებზე, რომლებსაც იწვევენ პროფესიული კავშირების საფაბრიკო, საქარხნო, ოფისობრივი კომიტეტები. დიდ შრომითს კოლექტივებში კრებები შეიძლება მოეწყოს საამქროების, უბნების, ცვლების, ბრიგადების, განყოფილებების მიხედვით.

დეპუტატობის კანდიდატთა დასახელებლად სამხედრო მოსამსახურეთა კრებებს იწვევენ ჯარის ნაწილების მეთაურობა. თუ შეუძლებელია ნაწილის სამხედრო მოსამსახურეთა ხიერი კრების მოწყვეტა, კრებები გაიშარება ქვეყანაში მუშაობის მიხედვით.

დეპუტატობის კანდიდატის დასახელებლად მოწვეული კრების თითოეულ დამსწრეს უფლება ეძლევა მონაწილეობა მიიღოს კანდიდატურების განხილვაში, მხარი დაუჭიროს დასახელებულ კანდიდატურებს ან შეიტანოს წინადადებათი მათი აცილების შესახებ.

დეპუტატობის კანდიდატის დასახელების შესახებ გადაწყვეტილება მიიღება კრების მონაწილეობის უმრავლესობით ან საზოგადოებრივი ორგანიზაციის შესაბამისი ორგანოს ხიერი შემაჯავრობის ხმების უმრავლესობით და დაუყოვნებლივ ეცნობება კანდიდატად დასახელებულ პირს.

დეპუტატობის კანდიდატის დასახელების შესახებ დგება ოქმი, რომელშიც აღინიშნება: კანდიდატის დამსახურებული ორგანიზაციის სახელწოდება; კრების ან სხდომის ჩატარების ადგილი და დრო; სხდომის თუ კრების მონაწილე პირთა რიცხვი; დასახელებული კანდიდატის სასარგებლოდ მიცემული ხმების რაოდენობა; კანდიდატის გვარი, სახელი, მამის სახელი, ასაკი, საქმიანობა, საცხოვრებელი ადგილი.

საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, შრომითი კოლექტივები, რომლებმაც დეპუტატობის კანდიდატები დასახელებს, მოსახლეობას აწვდიან ცნობებს დასახელებულ დეპუტატობის კანდიდატთა შესახებ პრესის, ტელევიზიის, რადიოს, ინფორმაციის სხვა საშუალებათა მეშვეობით, აგრეთვე შეუძლიათ აირჩიონ დეპუტატობის კანდიდატთა ნდობით აღჭურვილი პირები.

მუხლი 35. დასახელებული დეპუტატობის კანდიდატებისათვის მხარდაჭერის უფლება. საზოგადოებრივი ორგანიზაციებს, შრომითს კოლექტივებს, ჯარის ნაწილებში სამხედრო მოსამსახურეთა კრებებს შეუძლიათ მხარი დაუჭიროს სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივების ან ჯარის ნაწილებში სამხედრო მოსამსახურეთა კრებების მიერ დასახელებულ კანდიდატურებს, აგრეთვე აირჩიონ დეპუტატობის კანდიდატთა ნდობით აღჭურვილი პირები.

მუხლი 36. დეპუტატობის კანდიდატის დასახელებას შესახებ გადაწყვეტილების გაუქმება. კანდიდატის მიერ თავისი კანდიდატურის მოხსნა. დეპუტატობის კანდიდატის დამსახურებულ საზოგადოებრივი ორგანიზაციის, შრომითს კოლექტივს უფლება აქვთ არჩვენებამდე ნებისმიერ დროს გააუქმონ თავიანთი გადაწყვეტილება დეპუტატობის კანდიდატის დასახელების შესახებ. ამ საკითხზე გადაწყვეტილება მიიღება დეპუტატობის კანდიდატის დასახელებისათვის გათვალისწინებული წესით და წარედგინება შესაბამის საოლქო საარჩევნო კომისიას.

დეპუტატობის კანდიდატს შეუძლია არჩვენებამდე ნებისმიერ დროს მოხსნას თავისი კანდიდატურა. კანდიდატს განცხადება თავისი კანდიდატურის მოხსნის შესახებ შეაქვს საოლქო საარჩევნო კომისიაში.

დეპუტატობის კანდიდატის დასახელების შესახებ გადაწყვეტილების გაუქმებას ან კანდიდატის მიერ თავისი კანდიდატურის მოხსნას საოლქო საარჩევნო კომისია აცნობებს საარჩევნო ოლქის მოსახლეობას.

მუხლი 37. დეპუტატობის კანდიდატთა რეგისტრაცია წესი. ამ კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად დასახელებულ დეპუტატობის კანდიდატებს რეგისტრაციაში ატარებს შესაბამისი საარჩევნო ოლქის საოლქო საარჩევნო კომისია.

დეპუტატობის კანდიდატთა რეგისტრაცია იწყება არჩვენებამდე 30 დღით ადრე და მთავრდება 20 დღით ადრე.

დეპუტატობის კანდიდატთა რეგისტრაცია წარმოებს საოლქო საარჩევნო კომისიის სხდომაზე, თუ არის შემდეგი დოკუმენტები: მოცემულ საარჩევნო ოლქში დეპუტატობის კანდიდატის დასახელების შესახებ საზოგადოებრივი ორგანიზაციის შესაბამისი ორგანოს სხდომის, შრომითი კოლექტივის კრების, ან კოლმეურნეობის, სხვა მეთოდური მუშაობის საწარმოო ქვეყანაში მუშაობის, სოფლის ან სოფლის სხვა დასახლებული პუნქტის მოქალაქეთა ხიერი კრების

ოქმი; დეპუტატობის კანდიდატის განცხადება იმის შესახებ, რომ თანხმა კენჭი იყაროს ამ საარჩევნო ოლქში. საარჩევნო კომისია თითოეული დეპუტატობის კანდიდატის რეგისტრაციის შესახებ, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ დადგენილი ფორმის მიხედვით, შეადგენს ოქმს, რომელიც მოცემულ საარჩევნო ოლქში კენჭისყრაზე დეპუტატობის კანდიდატის თანხმობის განცხადებასთან ერთად წარედგინება შესაბამისად საოლქო, რაიონულ, საქალაქო, ქალაქის რაიონულ, სდაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისიას.

საოლქო საარჩევნო კომისია ვალდებულია რეგისტრაციაში გაატაროს ყველა დეპუტატობის კანდიდატი, რომლებიც ამ კანონის მოთხოვნათა დაცვით მოცემულ საარჩევნო ოლქში არიან დასახლებული. დეპუტატობის კანდიდატის რეგისტრაციაში გატარებაზე უარის თქმა შეიძლება ორი დღის ვადაში იქნეს გასაჩვენებელი შესაბამისად საოლქო, რაიონულ, საქალაქო, ქალაქის რაიონულ, სდაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისიაში, რომლის გადაწყვეტილება საბოლოოა.

მონაცემებს აკრძალულია ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს, სახალხო დეპუტატთა რაიონული, საქალქო (რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქის) საბჭოს დეპუტატობის რეგისტრირებული კანდიდატების შეახებ აქვეყნება შესაბამისი საოლქო საარჩევნო კომისია.

მონაცემებს სახალხო დეპუტატთა საქალაქო (რაიონული დაქვემდებარების ქალაქის), ქალაქის რაიონული, სდაბო და სასოფლო საბჭოს დეპუტატობის რეგისტრირებული კანდიდატების შესახებ აქვეყნება შესაბამისი საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სდაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისია.

შეტყობინება დეპუტატობის კანდიდატების რეგისტრაციის თაობაზე რეგისტრირებული კანდიდატების შესახებ მონაცემების მითითებით გამოქვეყნდება არა უგვიანეს მეხუთე დღისა დეპუტატობის კანდიდატების რეგისტრაციის შემდეგ.

დეპუტატობის კანდიდატს შეიძლება კენჭი იყაროს საქართველოს სსრ სახალხო დეპუტატთა ერთი და იმავე ადგილობრივი საბჭოს მხოლოდ ერთ საარჩევნო ოლქში.

დეპუტატობის კანდიდატი არ შეიძლება იყოს იმ საარჩევნო ოლქის საოლქო ან საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრი, რომელშიც იგი კანდიდატად არის დასახელებული, ან წევრი საუბნო საარჩევნო კომისიისა, რომელიც აწუბს კენჭისყრას ამ საარჩევნო ოლქში. დეპუტატობის კანდიდატად დასახელებული პირი, რომელიც ერთ-ერთი აღნიშნული კომისიის წევრია, თავისუფლდება კომისიაში მოვალეობებისაგან მისი დეპუტატობის კანდიდატად რეგისტრაციის მომენტიდან.

მუხლი 38. გამოკლებული დეპუტატობის კანდიდატის ნაცვლად ახლის დასახელების წესი. დეპუტატობის კანდიდატის რეგისტრაციის ვადის გასვლის შემდეგ დეპუტატობის კანდიდატის გამოკლების შემთხვევაში, თუ საარჩევნო ოლქში სხვა კანდიდატები არ დარჩა, საოლქო საარჩევნო კომისია შესაბამისი საოლქო, რაიონული, საქალქო, ქალაქის რაიონული, სდაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისიის ნებართვით საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს, შრომითი კოლექტივებს, ჯარის ნაწილებში სამხედრო მოსამსახურეთა კრებებს მიმართავს წინადადებით დაასახელონ ახალი დეპუტატობის კანდიდატი.

თუ არჩევნებამდე დარჩენილ დროში შეუძლებელია ახალი დეპუტატობის კანდიდატის დასახელება, რეგისტრაციაში გატარება და განხილვა, შესაბამის საარჩევნო ოლქში არჩევნები ეწყობა საქართველოს სსრ სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების არჩევნების ჩატარებიდან ერთი თვის ვადაში.

მუხლი 39. საარჩევნო ბიულეტენი. შესაბამისი საარჩევნო ოლქის საარჩევნო ბიულეტენის ტექსტს ამტკიცებს საოლქო საარჩევნო კომისია. ბიულეტენში აწვდის მიხედვით შეაქვთ საარჩევნო ოლქში რეგისტრირებული ყველა დეპუტატობის კანდიდატი, ამასთან აღინიშნება თითოეული მათგანის სახელი, მამის სახელი და გვარი, კანდიდატთა დამსახურებული საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივების, ჯარის ნაწილებში სამხედრო მოსამსახურეთა კრებების, კოლმეურნეობების, საბჭოთა მეურნეობების საწარმოო ქვეგანყოფილებების, აგრეთვე სოფლების და სოფლის სხვა დასახლებული პუნქტების მიხედვით მოქალაქეთა საერთო კრებების სახელწოდება.

საარჩევნო ბიულეტენები იბეჭდება იმ ენებზე, რომლებსაც საარჩევნო ოლქის მონახლეობა ხმარობს. ბიულეტენებს საარჩევნო ოლქის ყველა საუბნო საარჩევნო კომისიის მიაწვდიან არა უგვიანეს ხუთი დღისა არჩევნებამდე.

მუხლი 40. ამომრჩეველთა კრებები დეპუტატობის კანდიდატებთან შესახვედრად. დეპუტატობის კანდიდატებთან და მათი ამომრჩევლების შესახვედრად ეწყობა კრებები, რომლებსაც

საზოგადოებრივი ორგანიზაციები იწვევენ კრებები ეწყობა ამომრჩეველთა საცხოვრებელი ან სამუშაო ადგილის მიხედვით. კრებების მოწყობის დრო და ადგილი წინასწარ გცნობება ამომრჩეველს.

მუხლი 41. წინასაარჩევნო აგიტაცია. საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში, შრომით კოლექტივებში, რომლებმაც დეპუტატობის კანდიდატები დაასახელეს ან მათს მხარდასაჭერად გამოვიდნენ, ეძლევათ თავიანთი კანდიდატების სასარგებლოდ შეუფერხებელი აგიტაციის უფლება. საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა და შრომით კოლექტივებს უფასოდ ეთმობათ შენობები კრებების მოსაწყობად, აგრეთვე მასობრივი ინფორმაციის საშუალებანი წინასაარჩევნო აგიტაციისათვის.

თითოეულ მოქალაქეს ვარანტირებული აქვს წინასაარჩევნო აგიტაციაში მონაწილეობა უფლება.

აგიტაცია არჩევნების დღეს კენჭისყრის შენობაში არ დაიშვება.

პ ა რ ა მ ი V I I I

დეპუტატობის კანდიდატის საჭმინაოვის ძირითადი ბარანტივზი

მუხლი 42. დეპუტატობის კანდიდატის კრებებზე გამოსვლის, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით სარგებლობის უფლება. საქართველოს სსრ სხალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების ყველა დეპუტატობის კანდიდატს საოლქო საარჩევნო კომისიების მიერ მათი რეგისტრაციის დროიდან აქვს თანასწორი უფლება მონაწილეობდნენ და გამოვიდნენ წინასაარჩევნო კრებებზე, თათბირებზე, პრესაში, ტელევიზიით, რადიოთი.

სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოები, საარჩევნო ოლქის ტერიტორიაზე მდებარე საწარმოების, დაწესებულებების და ორგანიზაციების ხელმძღვანელები მოვალენი არიან ხელი შეუწყონ დეპუტატობის კანდიდატს ამომრჩეველთან შეხვედრების მოწყობაში, წინასაარჩევნო კრებების გამართვაში, საქირო საცნობარო და საინფორმაციო მსალებს მიღებაში.

მუხლი 43. დეპუტატობის კანდიდატის განთავისუფლება საწარმო ან სამსახურებრივი მოვალეობისაგან წინასაარჩევნო დონისძიებებში მონაწილეობისათვის. სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოს დეპუტატობის კანდიდატი ამომრჩეველთან შეხვედრების მოწყობის, წინასაარჩევნო კრებებზე, ტელევიზიითა და რადიოთი გამოსვლის დროის განმავლობაში თავისუფლდება საწარმო ან სამსახურებრივ მოვალეობათა შესრულებისაგან, ამასთან უნარჩუნდება საშუალო ხელფასი სამუშაო ადგილზე.

პ ა რ ა მ ი I X

ხმის მიცემისა და არჩევნების შედეგების შეჯამების წესი

მუხლი 44. ხმის მიცემის დრო და ადგილი. ხმის მიცემა ეწყობა არჩევნების დღეს დილის 6 საათიდან საღამოს 10 საათამდე ადგილობრივი დროით. ხმის მიცემის დროს და ადგილს საზოგადოებრივი კომისია ყველა ამომრჩეველს აუწყებს არა უფვიანეს 10 დღისა არჩევნებამდე.

არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ ვემებზე, ჭარის ნაწილში შექმნილ საარჩევნო უბნებში, აგრეთვე შესაბამისად სახალხო დეპუტატთა საოლქო, რაიონული, საქალაქო (რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქების) საბჭოების აღმასრულებელ კონიტეტების ნებართვით— მთის რაიონებში განლაგებულ საარჩევნო უბნებში, სადაც მიმოსვლის პირობების გამო არჩევნების დღეს ვერ ჩავლენ კენჭისყრის უფლებების მოწმობის მქონე ამომრჩეველები, კენჭისყრა შეიძლება დამთავრდეს საღამოს 10 საათზე ადრეც, თუ ხმა მისცა სიებში შეტანილმა ყველა ამომრჩეველმა.

მუხლი 45. ხმის მიცემის მოწყობა. ყოველ საარჩევნო უბანში ხმის მიცემა ეწყობა სპეციალურად გამოყოფილ შენობაში, სადაც მოწყობალი უნდა იყოს კაბინეტები ან ოთახები ფარული კენჭისყრისათვის, განსაზღვრული უნდა იყოს საარჩევნო ბიულეტენების გაცემის ადგილი და დიდებული საარჩევნო ყუთები. ხმის მიცემის მოწყობისა და შენობაში წესრიგის უზრუნველყოფისათვის პასუხს აგებს საუბნო საარჩევნო კომისია.

ხმის მიცემის დაწყებამდე საარჩევნო ყუთებს ამოწმებს და პლომბავს ან ლუქავს საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე კომისიის ყველა წევრის თანდასწრებით. ამას შეიძლება და-

ესწრონ საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და შრომითი კოლექტივების, პრესის, ტელევიზიისა და რადიოს წარმომადგენლები.

ყოველი ამომრჩეველი პირადად აძლევს ხმას. საუბნო საარჩევნო კომისია ამომრჩეველებს საარჩევნო ბიულეტენებს აძლევს ამომრჩეველთა სიის საფუძველზე პასპორტის ან პირადობის რაიმე სხვა მოწმობის წარდგენისას. საარჩევნო ბიულეტენების გაცემის შესახებ ამომრჩეველთა სიაში შეაქვთ აღნიშვნა.

საუბნო საარჩევნო კომისიას შეუძლია, როგორც გამოწავლის, ცალკეული ამომრჩეველებისათვის, რომლებიც განმარტულობს მდგომარეობის ან მიმოსვლის პირობების გამო ვერ შეძლებენ პირადად მისვლას ხმის მიცემის შენობაში, მათი თხოვნით, დაავალოს კომისიის ერთ ან რამდენიმე წევრს მოაწიოს კენჭისყრა ამ ამომრჩეველთა ყოფნის აღვილოს. დიდ რკინიგზის სადგურებში შექმნილი საარჩევნო უბნების საარჩევნო კომისიები უზრუნველყოფენ როგორც სადგურებში, ისე შორეული მიმოსვლის სამგზავრო მატარებლებში მყოფ ამომრჩეველთა მძიმე ხმის მიცემას.

მუხლი 46. საარჩევნო ბიულეტენების შევსების წესი. ამომრჩეველი საარჩევნო ბიულეტენს ავსებს ფარული კენჭისყრის კაბინაში ან ოთახში. ბიულეტენის შევსებისას აკრძალულია ხმის წმინდების გარდა ვისიმე ყოფნა. ამომრჩეველს, რომელსაც არა აქვს შესაძლებლობა დამოუკიდებლად შეავსოს ბიულეტენი, შეუძლია კაბინაში ან ოთახში მიიწვიოს სხვა პირი თავისი შეხედულებისამებრ, საარჩევნო კომისიის წევრის გარდა.

ამომრჩეველი ბიულეტენის შევსებისას მასში ტოვებს იმ კანდიდატის გვარს, ვისაც ხმას აძლევს, და შლის დანარჩენთა გვარებს. ამომრჩეველი ხმას აძლევს საარჩევნო ყუთში ბიულეტენის ჩაშვების გზით.

მუხლი 47. ხმების დათვლა საარჩევნო უბანში. საარჩევნო უბანში ხმებს ითვლის საუბნო საარჩევნო კომისია სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს არჩევნების ცალკეული საარჩევნო ოლქის მიხედვით.

საარჩევნო ყუთებს ხსნის საუბნო საარჩევნო კომისია მას შემდეგ, რაც კომისიის თავმჯდომარე გამოაცხადებს, რომ ხმის მიცემა დამთავრებულია, საარჩევნო ყუთების ვახსნა ხმის მიცემის დამთავრებამდე აკრძალულია. საარჩევნო ყუთების ვახსნამდე საუბნო საარჩევნო კომისიამ უნდა გაათქმოს ყველა ბიულეტენი, რომლებიც არ მათუციათ ამომრჩეველებისათვის.

საუბნო საარჩევნო კომისია ამომრჩეველთა ძაირითადი და დამატებითი სიების მიხედვით ადგენს ამომრჩეველთა საერთო რიცხვს უბანში, აგრეთვე იმ ამომრჩეველთა რაოდენობას, რომლებმაც ბიულეტენები მიიღეს. საარჩევნო ყუთებში არსებული ბიულეტენების საფუძველზე საუბნო საარჩევნო კომისია თითოეულ საარჩევნო ოლქში (მოცემული საარჩევნო უბნის ფარგლებში): განსაზღვრავს ხმის მიცემის მონაწილე ამომრჩეველთა საერთო რიცხვს; თითოეულ დეპუტატობის კანდიდატის „მხარდასაჭერად“ და „წინააღმდეგ“ მიცემული ხმების რიცხვს; ზათილად ცნობილი ბიულეტენების რაოდენობას.

ზათილად ცნობენ დაუწესებელი ნიმუშის ბიულეტენებს, აგრეთვე ბიულეტენებს, რომლებშიც ერთზე მეტი კანდიდატია დატოვებული. საარჩევნო ბიულეტენის ნამდვილობაზე ეჭვის შეტანის შემთხვევაში საკითხს წყვეტს საუბნო საარჩევნო კომისია კენჭისყრის გზით.

ხმების დათვლაზე დასწრების უფლება აქვთ საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივების, აგრეთვე პრესის, ტელევიზიის, რადიოს წარმომადგენლებს.

მუხლი 48. საუბნო საარჩევნო კომისიის ოქმი. ხმების დათვლის შედეგებს განიხილავენ საუბნო საარჩევნო კომისიის სხდომაზე და შეაქვთ ოქმში, რომელიც თითოეული საარჩევნო ოლქის მიხედვით ცალ-ცალკე დგება. ოქმს ხელს აწერენ კომისიის თავმჯდომარე, თავმჯდომარის მოადგილე, მდივანი და წევრები, და დაუყოვნებლივ უგზავნიან შესაბამის საოლქო საარჩევნო კომისიას. ოქმს თან ერთვის კომისიის წევრთა კანსაკუთრებული აზრი, თუ ასეთი არის, კომისიაში შემოსული განცხადებები და საჩივრები კენჭისყრის ან ხმების დათვლის დროს დაშვებული დარღვევების შესახებ, აქტი, რომელიც დგება საარჩევნო ყუთზე პლომბის ან ოლქის დაზიანების შემთხვევაში.

მუხლი 49. ოლქში ჩატარებული არჩევნების შედეგებას დადგენა. საარჩევნო ოლქში არჩევნების შედეგებს ადგენს შესაბამისი საოლქო საარჩევნო კომისია.

საუბნო საარჩევნო კომისიების ოქმების საფუძველზე საოლქო საარჩევნო კომისია განსაზღვრავს: ოლქის ამომრჩეველთა საერთო რიცხვს; საარჩევნო ბიულეტენების მიმღებ ამომრჩეველთა რაოდენობას; ხმის მიცემის მონაწილე ამომრჩეველთა რიცხვს; თითოეული დეპუ-

ტატობის კანდიდატის „მხარდასაჭერად“ და „წინააღმდეგ“ მიცემული ხმების რაოდენობას; ბათილად ცნობილი ბიულეტენების რიცხვს.

არჩეულად ითვლება დეპუტატობის კანდიდატი, რომელიც ოქტის ყველა ამომრჩევლის ხმების ნახევარზე მეტს მიიღებს.

საოლქო საარჩევნო კომისიის შეუძლია არჩევნები ბათილად ცნოს არჩევნების დროს ან ხმების დათვლისას დაშვებული ამ კანონის დარღვევების გამო.

საოლქო საარჩევნო კომისია არჩევნებს ჩატარებულად არ ჩათვლის, თუ მასში მონაწილეობდა ამომრჩეველთა სიებში შეტანილი ამომრჩევლების ნახევარზე ნაკლები, აგრეთვე დეპუტატობის კანდიდატის გარდაცვალებასთან დაკავშირებით, თუ ოლქში ერთი კანდიდატია რეგისტრირებული.

ხმების დათვლასა და არჩევნების შედეგების დადგენაზე დასწრების უფლება აქვთ საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივების, აგრეთვე პრესის, ტელევიზიის, რადიოსა წარმომადგენლებს.

მუხლი 50. საოლქო საარჩევნო კომისიის ოლქი. თითოეული საარჩევნო ოლქის მიხედვით არჩევნების შედეგებს ადგენენ შესაბამისი საოლქო საარჩევნო კომისიის სსდომებზე და შეაქვთ ოქმში. ოქმს ხელს აწერენ კომისიის თავმჯდომარე, თავმჯდომარის მოადგილე, მდივანი და კომისიის წევრები, და დაუყოვნებლივ უგზავნიან შესაბამის საოლქო, რაიონულ, საქალაქო, ქალაქის რაიონულ, სადაბო და სასოფლო საარჩევნო კომისიას. ოქმს თან ერთვის კომისიის წევრთა განსაკუთრებული აზრი, თუ ასეთი არის, განცხადებები და საჩივრები, რომლებიც კომისიაში შემოვიდა კენჭისყრის დროს, ხმების დათვლისას ან არჩევნების შედეგების დადგენისას დაშვებული დარღვევების გამო.

მუხლი 51. დეპუტატთა რეგისტრაცია. არჩევნების შედეგების გამოკვეყნება. საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისია საოლქო საარჩევნო კომისიების ოქმების საფუძველზე აჯამებს სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს არჩევნების შედეგებს და რეგისტრაციაში ატარებს თითოეულ საარჩევნო ოლქში არჩეულ დეპუტატებს.

საოლქო, რაიონულ, საქალაქო, ქალაქის რაიონულ, სადაბო და სასოფლო საარჩევნო კომისიას შეუძლია უარი თქვას დეპუტატის რეგისტრაციაზე და ბათილად ცნოს არჩევნები, თუ არჩევნების დროს ან ხმის დათვლისას, ანდა არჩევნების შედეგების განსაზღვრისას იყო ამ კანონის დარღვევის შემთხვევები.

ცნობას სახალხო დეპუტატთა საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო და სასოფლო საბჭოს არჩევნების შედეგების შესახებ და არჩეულ დეპუტატთა სიას შესაბამისი საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო და სასოფლო საარჩევნო კომისია აქვეყნებს არჩევნების შემდეგ არა უგვიანეს მეხუთე დღისა.

კ ა რ ი X

ხელახალი არჩევნები, არჩევნები გამოკლებულ დეპუტატთა ნაწილად. არჩევნები ახლად შეამნილ ადგილისტრატეულ-ტერიტორიულ ერთეულეებში

მუხლი 52. ხელახალი არჩევნები. თუ დეპუტატობის კანდიდატთაგან, რომლებიც კენჭს იყრდნენ საარჩევნო ოლქში, არც ერთი არ იქნა არჩეული, ანდა თუ საარჩევნო ოლქში არჩევნები ჩატარებულად არ ჩათვალა ან ბათილად იქნა ცნობილი, შესაბამისი საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო, სასოფლო საარჩევნო კომისია ავალებს საოლქო საარჩევნო კომისიას მოაწყოს საარჩევნო ოლქში ხელახალი არჩევნები, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში შეუძლია თითოთა დამაწყვიტოს ხელახალი არჩევნების ჩატარების საკითხი ამასთან იგი სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტს მიმართავს წინადადებით დაამტკიცოს მიცემული საარჩევნო ოლქის საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიების ახალი შემადგენლობა.

ხელახალი არჩევნები ეწყობა ერთი თვის ვადაში ამ კანონის მოთხოვნათა დაცვით. ხმის მიცემა წარმოებს იმავე საარჩევნო უბნებში და საქართველოს სსრ სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების არჩევნების ჩასატარებლად შედგენილი ამომრჩეველთა სიებით.

საარჩევნო კომისიების შემადგენლობის დამტკიცება, დეპუტატობის კანდიდატთა რეგისტრაცია და სხვა კონსტიტუციური ეწყობა ამ კანონის 53-ე მუხლით დაწესებულ ვადაში.

მუხლი 53. გამოკლებულ დეპუტატთა ნაცვლად ახალ დეპუტატთა არჩევნების მოწყობა.

იმ შემთხვევაში, როდესაც სახალხო დეპუტატთა საბჭო ცალკეული დეპუტატების უფლებამოსილებას ბათილად ცნობს, აგრეთვე სახალხო დეპუტატთა საბჭოს უფლებამოსილების ვადის მანძილზე დეპუტატის გამოკლების შემთხვევაში შესაბამის საარჩევნო ოლქში ორი თვის ვადაში მოეწეობა ხელახალი არჩევნები. არჩევნებს ნიშნავს სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი არა უგვიანეს ერთი თვისა მათ ჩატარებამდე და ეწყობა ამ კანონის შესაბამისად. ამასთან საოლქო საარჩევნო კომისია იქმნება მესამე დღეს, ხოლო საუბნო საარჩევნო კომისიები — მეხუთე დღეს არჩევნების დანიშვნის შემდეგ. დეპუტატობის კანდიდატების რეგისტრაცია მთავრდება არჩევნებამდე ოხუთშეტი დღით ადრე.

გამოკლებული დეპუტატების ნაცვლად არჩევნების ჩატარებისას საოლქო, რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო და სასოფლო საარჩევნო კომისიები არ იქმნება.

თუ საარჩევნო ოლქის ტერიტორია საარჩევნო უბნის ტერიტორიაზე ნაკლებია ან მისი თანაბარია, საუბნო საარჩევნო კომისია არ იქმნება. საარჩევნო ბიულეტენების მიღება, ოლქში დეპუტატობის კანდიდატებისათვის მიცემული ხმების დათვლა და არჩევნების შედეგების განსაზღვრა ეკისრება შესაბამის საოლქო საარჩევნო კომისიას, რომელიც ამ შემთხვევაში შეიძლება შეიქმნას აგრეთვე სახალხო დეპუტატთა სადაბო და სასოფლო საბჭოს არჩევნებისათვის. ამასთან საოლქო საარჩევნო კომისია იქმნება თავმჯდომარის, თავმჯდომარის მოადგილის, მდივნის და 2-4 წევრისაგან. კომისიის შემადგენლობას ამტკიცებს სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი. ამომრჩეველთა სიები ამ შემთხვევაში დგება საარჩევნო ოლქის მიხედვით. ხმის მიცემა შეიძლება დამთავრდეს საღამოს 10 საათზე ადრეც, თუ ხმა მისცა ამომრჩეველთა სიებში შეტანილმა ყველა ამომრჩეველმა.

საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე ან თავმჯდომარის მოადგილე, ან მდივანი, ხოლო ამ მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში საოლქო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე ან თავმჯდომარის მოადგილე, ან მდივანი თავისუფლდებიან საწარმოო თუ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისაგან არჩევნების მომზადებისა და ჩატარების პერიოდში 20 კალენდარული დღით და უნარჩუნდებიან საშუალო ხელფასს მუდმივ სამუშაო ადგილზე.

თუ დეპუტატი გამოაკლდა იმ პერიოდში, როდესაც სახალხო დეპუტატთა საბჭოს უფლებამოსილების ვადის ვასვლამდე ოთხ თვეზე ნაკლებია დარჩენილი, გამოკლებული დეპუტატის ნაცვლად ახალი დეპუტატის არჩევნები არ მოეწეობა.

მუხლი 54. არჩევნების ჩატარება ახლად შექმნილ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებში. ახლად შექმნილ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებში სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების არჩევნები ეწყობა იმ შემთხვევებში, როდესაც სახალხო დეპუტატთა საბჭოს შექმნა შეუძლებელია იმის გამო, რომ ახლად შექმნილი რაიონის, ქალაქის, ქალაქის რაიონის, დაბის სოფლსაბჭოს შემადგენლობაში შესული ტერიტორიის საბჭოში არჩეული დეპუტატები ან არ არიან, ან მათი რიცხვი საქმარისი არ არის.

სახალხო დეპუტატთა რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული საბჭოების არჩევნებს ნიშნავს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი, ხოლო სახალხო დეპუტატთა სასოფლო და სადაბო საბჭოების არჩევნებს — სახალხო დეპუტატთა შემდგომი საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი არაუგვიანეს ერთი თვის ვადისა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის შექმნის დღიდან და ჩატარდება ამ კანონის შესაბამისად.

საარჩევნო ოლქებს ქმნის და რაიონული, საქალაქო, ქალაქის რაიონული, სადაბო და სასოფლო საარჩევნო კომისიის, აგრეთვე საოლქო საარჩევნო კომისიების შემადგენლობას შესაბამისად ამტკიცებს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ან სახალხო დეპუტატთა საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი, რომელმაც არჩევნები დანიშნა. ხმის მიცემის მოწმობას გაცემა არ წარმოებს. ხმის მიცემა შეიძლება დამთავრდეს საღამოს 10 საათზე ადრეც, თუ ხმა მისცა ამომრჩეველთა სიებში შეტანილმა ყველა ამომრჩეველმა.

მუხლი 55

დეპუტატთა პენსიის მოწოდება, ხარისხური დეპუტატების ფორმები და მათი უნაზღაბო წესი. ხარისხური უპირო ნიშნები

მუხლი 55. დეპუტატად არჩევნის მოწმობა. შესაბამისი საარჩევნო კომისიის მიერ რეგისტრირებულ დეპუტატთა სიის გამოქვეყნების შემდეგ, ხოლო ხელახალი არჩევნებისა და გამოკლებული დეპუტატის ნაცვლად ახალი დეპუტატის არჩევნების დროს — საარჩევნო ოლქის

ქში გამართული არჩევნებში შედეგებში შენახებ ცნობის გამოქვეყნების შემდეგ საოლქო საარჩევნო კომისია აძლევს ოლქში არჩეულ დეპუტატს მოწმობას დეპუტატად არჩევის შესახებ.

სახალხო დეპუტატთა შესაბამისი საბჭოს მიერ დეპუტატის უფლებამოსილების ცნობის შემდეგ მას დეპუტატად არჩევის მოწმობის შეუცვლიან დეპუტატის მოწმობით.

მუხლი 56. საარჩევნო დოკუმენტების ფორმები. საარჩევნო ყუთის ნიმუში. ამომრჩეველთა სიის, ხმის მიცემის უფლების მოწმობის, საარჩევნო კომისიების ოქმების ფორმებს, საარჩევნო ბიულეტენების ფორმებს და ფერს, საარჩევნო ყუთის ნიმუშს, აგრეთვე მოწმობის ფორმებს, რომელსაც საოლქო საარჩევნო კომისიები აძლევს დეპუტატს, აწესებს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში.

მუხლი 57. საარჩევნო დოკუმენტების შენახვის წესი. საქართველოს სსრ სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოს არჩევნების საარჩევნო კომისიების საქმის წარმოებას საარჩევნო კომისიები თავიანთი ნუშაობის დამთავრების შემდეგ გადასცემს შესაბამისი კომისიების შემადგენლობის დამამტყიცებელ ორგანოებს.

საარჩევნო დოკუმენტების შენახვის წესს ადგენს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე — **პ. გილაშვილი**
 საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **თ. ლაშქარაშვილი**

თბილისი. 1979 წლის 15 ივნისი.

დაბეინილეა

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოსი

1979 წლის გავშვის საერთაშორისო წლად გამოცხადებასთან დაკავშირებით და ამხანაგ ლ. ო. ბრეჟნევის გამოცხადებულ განცხადებებთან დაკავშირებით და ამხანაგ ლ. ბრეჟნევის გამოსვლიდან გამომდინარე ამოცანების შესაბამისად ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების ქსელის გაფართოებისა და მათი მუშაობის გაუმჯობესებისათვის საქართველოს სსრ სახალხო დემოკრატიული რევოლუციის საბჭოსი დასტურებდა ადგილობრივი საბჭოების ორგანიზატორული როლის ამაღლების შესახებ, აღნიშნავს, რომ მოზარდი თაობის აღზრდასა და ჯანმრთელობაზე კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა მთავრობის დაუტყობილო ზრუნვის შედეგად რესპუბლიკაში წარმატებით სრულდება სკოლამდელი საზოგადოებრივი აღზრდის განვითარების პროგრამა; ფართოდდება ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების ქსელი, მტკიცდება მათი სასწავლო და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, მაღლდება აღზრდის დონისა და მომსახურების დონე, უმჯობესდება სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში ბავშვთა ჩაბმის მაჩვენებელი. 1971-1978 წლებში დაფინანსების ყველა წყაროს მიხედვით რესპუბლიკაში 41.883 ბავშვისათვის აშენდა სკოლამდელი დაწესებულებები, მათ შორის სოფლად — 13.309 ბავშვისათვის. ამჟამად რესპუბლიკაში 2.103 სკოლამდელი დაწესებულებაა 160.907 ბავშვისათვის.

რესპუბლიკის ქალაქებისა და რაიონების სახალხო დემოკრატიული საბჭოების აღმასკომებმა საგრძობლად გააძლიერეს ყურადღება სკოლამდელი დაწესებულებების საქმიანობისადმი, ახალი ბავშვების მშენებლობის საქმეში ფართოდ მონაწილეობენ სამინისტროები, უწყებები, საწარმოები, დაწესებულებები, კომპლექსური და საბჭოთა მეურნეობები.

საქართველოს სსრ განათლებისა და ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროებმა მნიშვნელოვანი ღონისძიებანი განახორციელეს ბავშვთა სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში სასწავლო-აღმზრდელი დონისა და ხარისხის მომსახურების საქმის უკეთ წარმართვისათვის. საგრძობლად გაუმჯობესდა ბავშვთა ფიზიკური განვითარება, შემცირდა ავადობის მაჩვენებელი მეტი ყურადღება ექცევა ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების მთავარი ფუნქციური კადრებით დაკომპლექტებას, ამაღლდა პედაგოგ-აღმზრდელთა მომზადების დონე, გაფართოვდა კადრების კვალიფიკაციის ამაღლებისა და გადამზადების ქსელი, განათლების ადგილობრივ ორგანიზაციებთან შექმნა სათანადო მეთოდური გაერთიანებები და საბაზო დაწესებულებები.

უკანასკნელ წლებში ფართოდ გაიშალა საშეფო მუშაობა. ამ მხრივ აღინიშნავია, საქართველოს სსრ დამზადების სამინისტროს, რესპუბლიკის უსინათლოთა საზოგადოების, ქ. თბილისის ელექტრომშენებელი მიწყობილობის ქარხნისა და სხვა შეფი ორგანიზაციების მუშაობა, რომლებიც დიდ დახმარებას უწყვენ ბავშვთა სკოლამდელ დაწესებულებებს მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარებას, სწავლების ტექნიკური საშუალებებით, თვალსაჩინოებითა და სათანადო მუშაობის უზრუნველყოფაში.

ამასთან ერთად სესია აღნიშნავს, რომ სკოლამდელი აღზრდის საქმეში ბევრია გადაუქრელი საკითხი. სერიოზული ნაკლოვანებები რესპუბლიკის სკოლამდელ დაწესებულებების ქსელი და მისი გაფართოების ტემპი ჯერ კიდევ ჩამორჩება მოსახლეობის მზარდ მოთხოვნებისას, რაც საგრძობლად უშლის ხელს რთვორც ბავშვთა საზოგადოებრივ აღზრდასა და სკოლისათვის მათ მომზადებას, ისე ქალთა აქტიურად ჩაბმას შრომით საქმიანობაში.

საკვლეო ორგანიზაციები და საბრძოლველ ორგანიზაციები, სამინისტროები და უწყებები მთავლ

არაფრთხილი და ხსოვლილი-სამეურნეო დანაშნულების მიმართულებით კომპლექსის მშენებლობისა და რეკონსტრუქცია-ვაჟართების დროს ხშირად არ ითვალისწინებენ სკოლამდელი დაწესებულებების მშენებლობას.

ზოგიერთი სამინისტროსა და უწყების, საწარმოსა და ორგანიზაციის, სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოს ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების საკითხებისადმი უყურადღებობის გამო რესპუბლიკის მთელი რიგი ქალაქები და რაიონები ამ დაწესებულებების მწვავე ნაკლებობას განიცდიან. ამის გამო სკოლამდელი ასაკის ყველა ბავშვთაგან ამ დაწესებულებებში დღის მხოლოდ 160.907 ბავშვი, იმ დროს, როდესაც იგივე მაჩვენებელი საკავშირო მასშტაბით 41 პროცენტს აღწევს.

არ შესრულდა სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების მშენებლობის მეთავე ხუთწლიური სანი წლის გეგმა. საქართველოს ხსრ მშენებლობის სამინისტრომ ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების მშენებლობის მიმდინარე წლის ხუთი თვის გეგმა მხოლოდ 97 პროცენტით შეასრულა. მსუბუქი მრეწველობის, ხორცისა და რძის მრეწველობის, სანე მასალათა მრეწველობის, ხე-ტყისა და ხისდამამუშავებელი მრეწველობის, კვების მრეწველობის, სოფლის მეურნეობის სამინისტროები წლიდან წლამდე ვერ ასრულებენ ბავშვთა დაწესებულებების ქსელის განვითარების გეგმებს. რესპუბლიკის ბავშვთა დღის ნაწილი ჯერ კიდევ მოთავსებულია უვარგის და შეუფერებელ, ავარიულ ან კერძო პირებისაგან დაქირავებულ შენობებში.

განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობაა ქალაქებში თბილისში, ქუთაისში, სოხუმში, ბათუმში, ცხინვალში, რუსთავში, ორჯონიკიძის, დუშეთის, ცაგერის, მცხეთის და რესპუბლიკის მთელ რიგ სხვა ქალაქებსა და რაიონებში.

არის შემთხვევები, როცა ერთ სადამზრდელი ჯგუფში ჩარიცხულია 50-60 ბავშვი, ნაცვლად ნორმით დაწესებული 25 ბავშვისა. ყოველივე ეს სერიოზულად აფერხებს სასწავლო-აღმზრდელი მუშაობის ნორმალურად წარმართვას, სანიტარიულ-ჰიგიენური რეჟიმის დაცვას, უარყოფითად მოქმედებს ბავშვთა ჯანმრთელობაზე. საქართველოს ხსრ სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების აღმასკომები, საბჭოთა მეურნეობები და კოლმეურნეობები ქმედით დონისძიებებს არ ახორციელებენ კოლმეურნეობებში ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების ქსელის შემდგომი განვითარებისათვის.

ნაკლოვანებებია სკოლამდელი დაწესებულებების ინვენტარით, ავეჯით, სათამაშოებით და თვალსაჩინო სასწავლო მასლებით უზრუნველყოფის საქმეში. ხარვეზებია ბავშვთა კვების ორგანიზაციაში. ბევრ სკოლამდელ დაწესებულებას აკლია სამზარეულოებისა და სასადილოებისათვის საჭირო ინვენტარი და ტექნიკური მოწყობილობა. კვების პროდუქტებით მომარაგებაში შეინიშნება ერთფეროვნება და შეფერხება, ირღვევა დაწესებულება ნორმისა და ასორტიმენტის შესაბამისად ბავშვთა კვება, არის ახალი ბოტრენულისა და ხილის, რძის ნაწარმისა და ხორცის ნაკლებობის შემთხვევები, გაუმჯობესებას მოითხოვს კვების პროდუქტების შეზიდვის ორგანიზაციისა და ამ დაწესებულებების საჭარანსპორტო საშუალებებით უზრუნველყოფის საქმე.

რესპუბლიკის ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების საქმიანობაში არსებული ნაკლოვანებანი იმის შედეგია, რომ აფხაზეთის ასსრ და აჭარის ასსრ მინისტრთა საბჭოები, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი და რესპუბლიკის სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოები, საკავშირო-რესპუბლიკური და რესპუბლიკური დაქვემდებარების სამინისტროები და უწყებები, საწარმოები და ორგანიზაციები, კოლმეურნეობები და საბჭოთა მეურნეობები საჭირო ყურადღებით და პასუხისმგებლობით არ ეკიდებიან სკოლამდელ დაწესებულებათა მუშაობის გაუმჯობესების საკითხების დროულად მოგვარებას. სათანადოდ არ აფასებენ სახალხო განათლების ამ რგოლის დიდ სახელმწიფოებრივ მნიშვნელობას ნორჩი თაობის სწავლებისა და აღზრდის საქმეში, არ ახორციელებენ დონისძიებებს აღნიშნულ დაწესებულებათა ქსელის, მათი მატერიალურ ტექნიკური ბაზის შემდგომი განვითარება-განმტკიცებისათვის, არადამაკმაყოფილებლად სრულდება საქართველოს კომპარტის ცენტრალური კომიტეტის და საქართველოს ხსრ მინისტრთა საბჭოს გადამწვეტილების მოთხოვნები, რომლებიც შეეხება სათავების გამოყოფის მშენებარე შენობების პირველ სართულებში ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებებისათვის.

რესპუბლიკის განათლების და ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროები ჯერ კიდევ ვერ უზრუნველყოფენ ბავშვთა სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების საქმიანობის სრულყოფას თანამედროვე მოთხოვნათა შესაბამისად; სუსტად იწარგება მეცნიერული რეკომენდაციები და მოწინავე გამოცდილება.

საბჭოთა კავშირის კონსტიტუციის პარტიის XXV ყრილობის და საქართველოს კომუნისტური პარტიის XXV ყრილობის, სსრ კავშირის კონსტიტუციის, „საბჭოთა კავშირში ბავშვის საერთაშორისო წლის ჩატარების შესახებ“ სკკპ ცენტრალური კომიტეტისა და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს დადგენილების მოთხოვნათა და სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივნის, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის ახსნავ ლ. ი. ბრეჟნევის მითითებათა შესაბამისად საქართველოს საბჭოთა სოციალიტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო ადგენს:

აფხაზეთის ასხრ და აჭარის ასხრ უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმების და მინისტრთა საბჭოების, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოსა და რესპუბლიკის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო და რაიონული საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტების, საქართველოს სსრ განათლების და ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროების, რესპუბლიკის ყველა სამინისტროსა და უწყებების უმნიშვნელოვანეს ამოცანად მიჩნეულ იქნეს ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების განვითარების დავალებათა განუხრელი შესრულება, ბავშვთა ბაღებში ბავშვთა აღზრდისა და მომსახურების დონის მკვეთრი ამაღლება;

ავტონომიურა რესპუბლიკების, ოლქის, ქალაქებისა და რაიონების, სამინისტროებისა და უწყებების, საწარმოებისა და სხვა დარგების მომავალი წლების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმების შედგენისას გათვალისწინებულ იქნეს ახალი ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების მშენებლობისა და არსებულის გაფართოების დაჩქარებული ტემპი, რათა 1985 წლისათვის რესპუბლიკის სკოლამდელ დაწესებულებებში ბავშვთა ჩაბმის დონე გაუთანბრდეს საშუალო საკავშირო მაჩვენებელს;

ამ მიზნით:

1. სახალხო დეპუტატთა საქალაქო და რაიონული საბჭოების აღმასრულებელმა:

— სამინისტროებთან, უწყებებთან, მსხვილ სამეურველო საწარმოებთან და სამეურნეო ორგანიზაციებთან, კოლმეურნეობებთან და საბჭოთა მეურნეობებთან ერთად ორი თვის ვალში შეიმუშაონ და დაამტკიცონ ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების ქსელის შემდგომი განვითარების და მათი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცების პერსპექტიული გეგმები თითოეული დასახლებული პუნქტის მიხედვით;

— განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციონ სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებათა შენობების გაფართოება-რეკონსტრუქციის მიშენება-დაშენების ვხით, აგრეთვე შენობა-ნაგებობათა კაპიტალური და მიმდინარე რემონტის ჩატარებასა და მათს უზრუნველყოფას ინვენტარითა და ავეჯით; ამასთან თართოდ გამოიყენონ თანხების კომპერირების პრაქტიკა;

— უზრუნველყონ საქართველოს სსრ სკოლამდელ დაწესებულებათა მოშაობის შემდგომი გაუმჯობესების ღონისძიებათა შესახებ საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს გადაწყვეტილების მოთხოვნათა შესრულება იმ ნაწილში, რომელზე შეეხება სათავსების გამოყოფის მშენებარე შენობების პირველ სართულზე ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებებისათვის.

— განახორციელონ ღონისძიებანი საბავშვო ბაგებისა და ბაღების გაერთიანებულ ბავშვთა ბაღებად, ხოლო სადაც ამისათვის საჭირო პირობები არსებობს, — საკოლმეურნეო სესონური საბავშვო ბაგებისა და ბაღების მუდმივმოქმედ ბაგებად და ბაღებად გარდაქმნისათვის;

— მიიღონ ქმედითი ზომები ახალი ობიექტებისათვის მიწის ნაკვეთების და ოულად გამოყოფისა და სკოლამდელ დაწესებულებათა მშენებლობის რემონტისა და რეკონსტრუქციის სამუშაოების დროულად და ხარისხიანად შესრულებისათვის;

— განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციონ სკოლამდელ დაწესებულებათა დაკომპლექტების შესაფერისი კარგებით და ნაყოფიერი მუშაობის ვასაწევად მათთვის საჭირო საყოფაცხოვრებო პირობების შექმნას;

— მკაცრი კონტროლი დააწესონ ბავშვთა სკოლამდელ დაწესებულებებში სანიტარიულ-ჰიგიენური პირობებისა და საფინანსო დისციპლინის დაცვის საქმესა და განათლების ღონისძიებებზე გამოყოფილი ასიგნების სრულად ათვისებისადმი; განახორციელონ ქმედითი ღონისძიებანი ბავშვთა კვების გაუმჯობესებისა და სასაფხულო გამაჯანსაღებელი ღონისძიებების გაფართოებისათვის; სკოლამდელი დაწესებულებებისათვის მუდმივი აგარაკების ასაშენებლად;

— მიიღონ ზომები, რათა შედგა საწარმოებში, დაწესებულებებში, კოლმეურნეობებში და საბჭოთა მეურნეობებში გააძლიერონ დახმარება ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებებისადმი;

— საბჭოების სესიებისა და აღმასკომების სხდომებზე სისტემატურად განიხილონ ბავშვთა სკოლამდელ დაწესებულებათა საქმიანობის ცალკეული საკითხები და მიიღონ ქმედითი ზომები

მათი მუშაობის დონის ანაზღაურებად; ამ საქმეში ფართოდ ჩაბან საბჭოების მუდმივი კომისიები, დეპუტატები და აქტივია.

2. დაევალოთ საქართველოს სსრ სამინისტროებისა და უწყებების, რესპუბლიკის ტერიტორიაზე განლაგებული საკავშირეო სამინისტროებისა და უწყებების, საწარმოებისა და დაწესებულებების ხელმძღვანელებს აღნიშნული დადგენილებით დასახული ამოცანების გადაწყვეტის მიზნით ორი თვის ვადაში შეადგინონ შეთანხმებული სისტემის სკოლამდელ დაწესებულებათა განვითარებისა და საკუთარი სხსნობებით მათი მშენებლობის პერსპექტიული გეგმები იმ ანგარიშით, რომ სრულად უზრუნველყონ თვითონ საწარმოებსა და დაწესებულებებში მომუშავეთა ბავშვები საუწყებო სკოლამდელი დაწესებულებებით; სახალხო განათლების ადგილობრივ ორგანოებთან შეთანხმებით განახორციელონ საქირო ღონისძიებანი მათი კვალიფიციური კადრებით დაკომპლექტებისა და საქმიანობის შემდგომი სრულყოფისათვის.

3. საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს:

— სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივ საბჭოებთან ერთად მიიღოს საჭირო ზომები ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების რესპუბლიკის ცალკეული რეგიონების მიხედვით რაციონალური დისლოკაციის უზრუნველსაყოფად;

— გაძლიეროს ხელმძღვანელობა და დახმარება სკოლამდელ დაწესებულებებს და სათანადო მეთოდური დახმარება გაუწიოს საუწყებო სკოლამდელ დაწესებულებებს; იზრუნოს სასწავლო-აღმზრდელი მუშაობის და ბავშვთა მომსახურების ღონის შემდგომი ამაღლებისათვის; განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს მოზარდი თათბის ფიზიკურ, შრომითი, ზნეობრივი და ინტერნაციონალური აღზრდისათვის მტკიცე საფუძვლის მოწოდებას; საქართველომ პედაგოგიკის სამეცნიერო-კვლევითი და მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტების აქტიური მონაწილეობით განახორციელოს, გაავრცელოს და დაწეროს პედაგოგიური მეცნიერების მიღწევები, მოწინავე დაწესებულებებისა და მუშაკების მუშაობის დადებით გამოცდილებას;

— კადრების შემადგენლობის თვისებრივი სრულყოფის მიზნით ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროსთან ერთად განახორციელოს ღონისძიებანი სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების მუშაკების გადამზადებისა და მათი კვალიფიკაციის ასამაღლებლად; უზრუნველყოს მშობელთა შორის სამედიცინო და პედაგოგიური ცოდნის პროპაგანდის გაძლიერება.

4. დაევალოს საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს:

— გადაჭრით გააუმჯობესოს სამკურნალო-პროფილაქტიკური და გამაჯანსაღებელი მუშაობა ბავშვთა სკოლამდელ დაწესებულებებში, უზრუნველყოს სანტიარიულ-ზოიგურია რეჟიმის დაცვა; ყველა საბავშვო დაწესებულება, მიუხედავად მათი უწყებრივი კუთვნილებისა, დააკომპლექტოს შესაფერისი სამედიცინო პერსონალით არსებული ნორმატივების შესაბამისად და განახორციელოს ქმედითი ღონისძიებანი ბავშვთა სამედიცინო მომსახურების ღონის ამაღლებისათვის;

— შეიმუშაოს და მიიღოს საჭირო ზომები მის დაქვემდებარებაში არსებული ბავშვთა ბავშვების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაძლიერებისათვის.

5. დაევალოთ საქართველოს სსრ ვაჭრობის სამინისტროსა და ცეკავშირის გამგეობას უზრუნველყონ ბავშვთა სკოლამდელ დაწესებულებათა შეუფერხებელი მომარაგება მალხაზარის ხილით კვების პრობლემებით დაწესებულებების ხარისხი და ასორტიმენტის შესაბამისად; ამასთან განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციონ მათ უზრუნველყოფას ახალი ხილითა და ბოსტნეულით, რძის ნაწარმითა და ხორციით; მიიღონ ზომები მსხვილ ქალაქებში ბავშვთა კვების სამზარეულო-კომბინატებს გახსნისათვის; საქართველოს სსრ საავტომობილო ტრანსპორტის სამინისტროსთან ერთად სრულყოფნა პრობლემების ცენტრალიზებული წესით მიწოდების ორგანიზაცია.

6. მოწოდებულ იქნეს საქართველოს სსრ მშენებლობის სამინისტროსა და საქართველოს სსრ სასოფლო მშენებლობის სამინისტროს ინიციატივა მიმდინარე წიოს გეგმის გადაჭარბებით 9 სკოლამდელი დაწესებულებების საექსპლუატაციოდ გადაცემის შესახებ, დაევალოთ მათ მკვეთრად გააუმჯობესონ მშენებლობის ხარისხი და მომავალ წლებში უზრუნველყოს სკოლამდელი დაწესებულებების მშენებლობის გეგმების უფრო შესრულება.

7. საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა კაპიტალური მშენებლობის მთავარმა სამმართველომ გადაჭრით გააძლიეროს კონტროლი სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების მშენებლობის მიმდინარეობისადმი, არ დაუშვას ბავშვების მოძველებული პროექტებით მშენებლობა და ამ ობიექტების საექსპლუატაციოდ მიღება მშენებლობის მთელი კომპლექსის დამთავრების გარეშე.

8. დაევალოს საქართველოს სსრ ხე-ტყისა და ხისდამამუშავებელი მრეწველობის სამინისტროს განახორციელოს საჭირო ღონისძიებანი 1982 წლისათვის სკოლამდელი დაწესებულებებისათვის საჭირო ინვენტარისა და ავეჯის საწარმოა მშენებლობის დასამთავრებლად. უზრუნველყოს გამოშვებული პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესება და ასორტიმენტის გაფართოება იმ ჯარადით, რომ დააკმაყოფილოს ყველა უწყების მოთხოვნილება საბავშვო ავეჯსა და ინვენტარზე.

9. დაევალოს საქართველოს სსრ ადგილობრივი მრეწველობის სამინისტროს გადაჭრით გააუმჯობესოს სკოლამდელი დაწესებულებებისათვის სათამაშოების და ეზოებისათვის ბავშვთა ინვენტარის დამზადების ხარისხი და გაფართოოს მათი წარმოება.

10. დაევალოს საქართველოს სსრ სახელმწიფო სავეგმო კომიტეტს რესპუბლიკის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ყოველწლიური გეგმების შედგენისას გაითვალისწინოს სკოლამდელი დაწესებულების ქსელის, მათი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაფართოებისა და სათანადო კადრების მომზადების აღნიშნული დადგენილებით დასახული პროგრამის უზრუნველყოფა.

11. საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭომ მცთერთვეტე ხუთწლედში უზრუნველყოს სახელმწიფო კაპიტალური დაზანდების გადიდება ბავშვთა სკოლამდელ დაწესებულებათა გაზრდილი ტემპით მშენებლობისათვის იმ ვარადით, რომ 1985 წლისათვის რესპუბლიკაში ამ დაწესებულებებზე მოთხოვნილების დაკმაყოფილების დონე გაიზარდოს 50 პროცენტამდე;

— განიხილოს საკითხი საქართველოს სსრ მშენებლობის სამინისტროს სისტემაში სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებათა მშენებლობისათვის სპეციალიზებული სამშენებლო ტრესტის შექმნის შესახებ.

• • •

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო გამოთქვამს დრმა რწმენას, რომ აფხაზეთის ასსრ და აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმები და მინისტრთა საბჭოები, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის საბჭოს აღმასკომი, საქართველოს სსრ სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოები, რესპუბლიკის სამინისტროები და უწყებებები, საწარმოები და ორგანიზაციები, კომეურწიეობები და საბჭოთა მეურხეობები, დეპუტატები, ფართო აქტივი ძალას, ენერჯიას და შესაძლებლობებს არ დაიშურებენ ვ. ა. ლინის დევიზის — „ყველაფერი საუკეთესო — ბავშვებს“ განხორციელებისათვის. ბავშვთა სკოლამდელი დაწესებულებების ქსელის გაფართოებისა და მათი მუშაობის გაუმჯობესებისათვის, ჰარმონიულად განვითარებული ჯანსაღი მონიავალი თაობის კომუნისტური საზოგადოების მშენებელთა აღზრდისათვის.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **პ. გილაშვილი**.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **მ. ლაშვარაშვილი**.

თბილისი, 1979 წლის 15 ივნისი.

განწიკრება

ჩვენი ეურნალის მე-5 ნომერში, მე-40-ე გვერდზე დაბეჭდილი წერილის, — „პროფ. ვ. ნანეიშვილის ერთი უცნობი ნაშრომის შესახებ“, ბოლოში ამოვარდილია ავტორის, ქ. თბილისის კიროვის რაიონის სახალხო მოსამართლის, ფილოლოგიამ მეცნიერებათა კანდიდატის **გ. ევანოს გვარა**.

ПОПРАВКА

В содержании пятого номера журнала «Сабчота самартали» на русском языке пропущено: автор и название статьи В. Нанейшвили «Об одном неизвестном труде проф. Г. Нанейшвили».

ცნობები ავტორთა უმსახუბრე

ბახტაძე უზუნაძე სერგოძე ძე — გამომცემლობა „სახელოთა საქართველოს“ მთავარი რედაქტორის მოადგილე, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, 50 შრომისა და 2 მონოგრაფიის ავტორი, მესამედ გამოცემის ჩვენი ჟურნალის ფურცლებზე.

ბახტაძე ალექსანდრე ირაკლის ძე — საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე, პირველად გამოცემის ჩვენი ჟურნალის ფურცლებზე.

ლაბარტაძე პაპი მირიანის ძე — თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამოქალაქო სამართლის კათედრის წევრი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, 8 შრომის ავტორი, მესამედ გამოცემის ჩვენი ჟურნალის ფურცლებზე.

ხეცურიანი ჯონი გიორგის ძე — საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკისა და სამართლის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, შვიდი ნაშრომის ავტორი, მეოთხედ გამოცემის ჩვენი ჟურნალის ფურცლებზე.

შურაძე მიხეილ ზაქარაიას ძე — ქ. რუსთავის პროკურორი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, 30 შრომისა და 2 მონოგრაფიის ავტორი, სისტემატურად თანამშრომლობს ჩვენს ჟურნალში.

თალაკვაძე ლარი გარემანის ძე — საქართველოს სსრ იუსტიციის მინისტრის მოადგილე, სისტემატურად თანამშრომლობს ჩვენს ჟურნალში.

გიონიძე ილია თეოდორის ძე — საქართველოს სსრ პროკურორის უფროსი თანამშრომელი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, 25 სამეცნიერო შრომის ავტორი, სისტემატურად თანამშრომლობს ჩვენს ჟურნალში.

«САБЧОТА САМАРТАЛИ» № 6, 1979 (на грузинском языке). Двухмесячный научно-практический журнал Министерства юстиции ГССР, Прокуратуры ГССР, Верховного Суда ГССР.

ИЗДАТЕЛЬСТВО ЦК КП ГРУЗИИ

Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

638716

ფასი 50 კპპ.

ИНДЕКС 70185